

ГЛОСАРІЙ І ТЕЗАУРУС

Європейського інституту
з ґендерної рівності

УДК305

ISBN 978-617-7574-23-0

Глосарій і тезаурус Європейського інституту з ґендерної рівності / Ред. кол. М. Бабак, О. Давліканова, М. Дмитрієва, М. Козир, Л. Компанцева, К. Левченко, М. Скорик, О. Сулова; оновл. вид. — К.: «Вістка», 2021. — 170 с.

Загальна редакція: Олена Давліканова

Глосарій і тезаурус розроблено Європейським інститутом з ґендерної рівності (ЄІґР) та з його дозволу підготовлено переклад українською. Переклад виконали експертки в сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків в рамках спільного проекту Урядової уповноваженої з питань ґендерної політики та Представництва Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні.

Публікація призначена для розробників/ць політик, експертів/ок з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, неурядових організацій, дослідників/ць з ґендерної проблематики та всіх зацікавлених осіб і організацій.

Електронний варіант українського перекладу розміщено в е-бібліотеці Фонду ім. Фрідріха Еберта та на сайтах організацій-партнерок, залучених до підготовки перекладу.

ISBN 978-617-7574-23-0

© Представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні, 2021.

Усі права захищені. Зміст цієї публікації може безкоштовно копіюватися та використовуватися для просвітницьких цілей, законодавчої та інших видів некомерційної діяльності за умови посилання на джерело інформації.

Представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні не несе відповідальності за зміст та погляди, висловлені експертами або організаціями в цьому матеріалі.

ПЕРЕДМОВА

Пропонований до уваги читачів український переклад глосарію і тезауруса Європейського інституту з ґендерної рівності (ЄІґР) – результат спільних зусиль та ініціативи Урядової уповноваженої з питань ґендерної політики п. Катерини Левченко; Олени Давліканової, координаторки проєктів Представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні, яке систематично підтримує суспільно важливі ініціативи з питань прав жінок і ґендерної рівності та є надійним партнером України у розбудові демократії; а також безпосередніх натхненниць і кураторок процесу видання – голови правління Інформаційно-консультаційного жіночого центру п. Олени Суислової та депутатки Верховної ради України VIII скликання і тодішньої співголови парламентського МФО «Рівні можливості» п. Світлани Войцеховської. Першої домовленості про переклад глосарію в Україні було досягнуто завдяки робочій поїздці в рамках програми «РАДА» до Європейського інституту з ґендерної рівності у 2017 році. Тодішня Віцепрем'єрміністерка з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України п. Іванна Климпуш-Цинцадзе розпочала процес зі сторони українського уряду, отримавши від ЄІґР дозвіл на переклад.

З низки причин для України переклад глосарію має дуже велике значення. За понад двадцять років упровадження політики недискримінації за статтю й ґендерної рівності в Україні так і не з'явилося словника, що кодифікував би термінологію в цій царині. Протягом усього цього періоду словники, глосарії, тезауруси з ґендерних питань, укладені окремими дослідницями чи невеликими дослідницькими колективами, публікувалися, як правило, як додатки до видань несловникового типу, були обмежені за обсягом і функціональністю.

На необхідності єдиного офіційного словника, що уніфікував би національне слововживання в галузі рівності, експертки наголошували ще в середині 2000-х років, готуючи перші навчальні посібники з цих тем. Так, базовий навчальний посібник «Основи теорії ґендеру» 2004 року містить лише короткий словник на 24 основні терміни, хоча вводить в національний освітній і науковий обіг низку нових теорій та окреслює особливості ґендерного підходу для близько 15 різних наукових галузей. Авторки першого довідкового словникового видання «50/50. Сучасне ґендерне мислення» 2005 року зазначали, що ця спроба «подати в розгорнутому вигляді понятійний апарат, що описує таке явище, як ґендер», викликана потребою практично застосовувати ґендерну теорію, поняття, документи, біографічну та іншу інформацію з цих питань задля впровадження національної політики рівності. З часом почали з'являтися й інші словники, галузеві та загальні, наприклад: «Словник ґендерних термінів» (укладач З.В. Шевченко, 2016 р.) та інші.

Тим часом сфера ґендерної рівності та недискримінації в Україні динамічно розвивалася, тож для відповідних наукових досліджень, навчання та законотворчої діяльності дедалі гостріше бракувало термінології. Суспільні дискусії щодо змісту слова «ґендер» підживлюються й, зокрема, неунормованістю слововживання у цій галузі. Спільна, уніфікована, придатна для широкого спектру завдань мова потрібна й численним розробникам, користувачам, ученим, аналітикам у цій царині.

Пропонований до вашої уваги глосарій і тезаурус – це спеціалізований термінологічний інструмент, орієнтований на сферу ґендерної рівності. Він має сприяти спільному розумінню термінів ґендерної рівності в усьому ЄС та просувати справедливу й інклюзивну мову для покращення рівності між жінками та чоловіками. Ця мета повністю відповідає й українським потребам та поточній ситуації.

Над цим глосарієм працювало широке коло авторок та авторів, залучаючи цілий спектр матеріалів із авторитетних світових джерел, публікацій та документів. Завдяки цьому глосарій стає надійним джерелом узагальнених визначень, який можна використовувати як для перевірки слововживання, так і для поглиблених досліджень.

Глосарій і тезаурус ЄІГР використовується для законопроектної роботи в країнах Європейського Союзу. З огляду на обраний Україною курс на інтеграцію з ЄС, підписання Угоди про асоціацію та зобов'язання узгодити національне законодавство із європейським, зокрема в частині забезпечення прав людини, рівності та недискримінації, спільна термінологія й мова набувають особливого значення та затребуваності.

Глосарій постійно оновлюється та доповнюється відповідно до нових викликів, теорій, даних чи явищ, які слід кодифікувати, і доступний для ознайомлення й коментування онлайн – <https://eige.europa.eu/thesaurus/overview>.

Редакційна колегія українського видання глосарію зазначає, що користалася версією, чинною на час отримання українською стороною дозволу на переклад. Відповідно, текст українською подекуди може не збігатися з текстом словникових статей, викладених на даний час на сайті ЄІГР.

Крім того, специфіка створення цього глосарію передбачала справжнє багатоголосся та внески багатьох авторок/ів. Це його величезна перевага; але внаслідок цього деякі терміни, на думку української редакційної колегії, висвітлені неповно або ж нерівномірно, а деякі визначення, з погляду українських дослідниць, варто було б викласти дещо інакше. Редакційна колегія передусім ставила собі за мету максимально коректно передати зміст глосарію та тезаурусу, під час роботи було враховано, що вживання багатьох понять в англійській і українській (та інших європейських) мовах відрізняється.

Окремо слід зазначити, що у глосарії слово «ґендер» та всі похідні від нього вжиті з літерою «ґ», що відповідає написанню в Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків».

Редакційна група з підготовки українського перекладу з радістю представляє читачам і читачкам результат своєї кропіткої праці.

Редакційна група з підготовки українського перекладу

Бабак Мирослава, експертка з ґендерних питань

Давліканова Олена, координаторка проєктів Представництва Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні

Дмитрієва Марія, спеціалістка з ґендерних питань, тренерка з ґендерної політики і ґендерної чутливості, координаторка фб-спільноти Фемінізм УА

Компанцева Лариса, докторка філологічних наук, професорка Національної академії Служби безпеки України

Козир Марія, референтка Апарату Урядової уповноваженої з питань ґендерної політики

Левченко Катерина, докторка юридичних наук, кандидатка філософських наук, професорка, Урядова уповноважена з питань ґендерної політики, заступниця голови Комісії Ради Європи з ґендерної рівності

Скорик Марфа, кандидатка філософських наук, старша наукова співробітниця, директорка Київського інституту ґендерних досліджень

Сулова Олена, Голова правління Інформаційно-консультативного жіночого центру

ПРО ГЛОСАРІЙ І ТЕЗАУРУС

Глосарій і тезаурус ЄІГР щодо ґендерної рівності – спеціалізований термінологічний інструмент у царині ґендерної рівності, що має забезпечувати спільне розуміння термінів ґендерної рівності в усьому ЄС та просувати справедливу й інклюзивну мову для покращення рівності між жінками і чоловіками.

Глосарій і тезаурус розроблений у співпраці з ключовими заінтересованими сторонами: Європейською комісією, Європейським парламентом та Радою Європи, а також національними механізмами, науковими колами та партнерами Центру ресурсів і документації ЄІГР. Перелік термінів визначено на основі 92 нормативних та політичних документів Європейського Союзу, Ради Європи та ООН, досліджень, звітів і наукових статей.

Загалом глосарій містить понад 400 термінів англійською мовою із визначеннями та зазначенням джерела. У майбутньому розробники планують пов'язати його із EuroVoc, багатомовним тезаурусом для всього ЄС, де він буде доступний усіма мовами ЄС.

Глосарій і тезаурус ЄІГР щодо ґендерної рівності допоможе:

- зрозуміти нову термінологію в галузі ґендерної рівності;
- отримати докладні визначення термінів для використання у політичній, адвокаційній чи дослідницькій роботі;
- ознайомитися з переліком джерел та посиланнями на довідкові документи;
- дослідити взаємопов'язаність (у широкому та вузькому розумінні) термінів із царини ґендерної рівності;
- порівняти подібні терміни та з'ясувати відмінності між ними;
- дізнатися, яким термінам надають перевагу, які вважаються застарілими і з яких причин;
- визначити літературні ресурси для індексування чи каталогізації.

Завантажити весь глосарій мовою оригіналу (англійською) та його частини чи окремі дефініції можна за посиланням: <https://eige.europa.eu/thesaurus>.

Там само вміщені й інші глосарії, тезауруси та систематики з питань ґендерної рівності:

- глосарій щодо ґендерної рівності Ради Європи;
- жіночий тезаурус від Atria;
- ґендерна та наукова систематика за GenPORT;
- багатомовний тезаурус ЄС від EuroVoc;
- тематичні рубрики KvinnSam Гетеборзького університету;
- збірник ґендерних глосаріїв у каталозі Центру ресурсів та документації ЄІГР.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

ВООЗ	–	Всесвітня організація охорони здоров'я
ЄІґР	–	Європейський інститут з ґендерної рівності
ЗПЛЖ	–	захисники/ці прав людини, що належать жінкам
Комітет CEDAW	–	Комітет з питань ліквідації дискримінації щодо жінок
Конвенція CEDAW	–	Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок
КПР	–	Конвенція про права дитини
НІПЛ	–	національні інституції з прав людини
НУО	–	неурядова організація
ООН	–	Організація Об'єднаних Націй
ПРООН	–	Програма розвитку ООН
СґІ	–	стратегічні ґендерні інтереси
УВКБ ООН	–	Управління Верховного комісара ООН у справах біженців
УВКПЧ ООН	–	Управління Верховного комісара ООН з прав людини
ЮНЕЙДС	–	Об'єднана програма Організації Об'єднаних Націй з ВІЛ/СНІД
ЮНЕКА	–	Економічна комісія ООН для Африки
ЮНЕСКО	–	Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури
ЮНІСЕФ	–	Дитячий фонд ООН
ЮНІФЕМ	–	Жіночий Фонд Організації Об'єднаних Націй
ЮНФПА	–	Фонд ООН у галузі народонаселення

ЗМІСТ СЛОВНИКА

А

аборт 14
атипова зайнятість 14

Б

баланс роботи та життя 15
баланс роботи та сімейних обов'язків 15
батьківська відпустка 16
батьківські права 16
безоплатна праця 16
безпечне житло 17
безпечне материнство 17
бенчмаркінг 17
біженка 18
біженка/нець 18
бісексуальні особи 18
бісексуальність 19
біфобія 19

В

вагітність 19
вбивство новонароджених дівчат 20
вертикальна сегрегація 20
вигода 20
визнання існування та цінності неоплачуваної праці 21
вимір рівності 21
відносини влади/владні відносини 21
відпустка для батька по догляду за дитиною 22
відпустка за сімейними обставинами 22
відпустка у зв'язку із вагітністю та пологами 22
віктимізація 23
вразливі групи 23
вторинна віктимізація 24

Г

галузевий (секторальний) підхід до ґендерного мейнстримінгу 24
гегемонна маскулінність 25
гетеро сексуальність 25
гетеронормативність 25
гетеросексизм 26
гетеросексуал 26
гідність на роботі 26
гіпермаскулінність 27
ГР (ґендер і розвиток) 27
гнучкий графік роботи 27
гомосексуальна особа 28
гомосексуальність 28
гомофобія 28
горизонтальна сегрегація 29
громадянське суспільство 29
групи, що перебувають у невігідному становищі 30

Ґ

ґендер 30
ґендер та розвиток 31
ґендерна динаміка 31
ґендерна дискримінація 31
ґендерна дискримінація 32
ґендерна ідентичність 32
ґендерна нерівність 32
ґендерна освіта 33
ґендерна перспектива 33
ґендерна релевантність 34
ґендерна рівність 34
ґендерна рівність de facto 34
ґендерна рівність de jure 34

ґендерна сегрегація	35	ґендерні потреби жінок	50
ґендерна сегрегація в професіях	35	ґендерні ролі	50
ґендерна система	36	ґендерні стереотипи	51
ґендерна сліпота	36	ґендерні студії	51
ґендерна соціалізація	36	ґендерно збалансована участь	51
ґендерна справедливість	37	ґендерно зумовлене насильство	52
ґендерна статистика	37	ґендерно зумовлене насильство проти жінок	52
ґендерна стереотипізація	38	ґендерно зумовлений статус	53
ґендерна упередженість в статистиці	38	ґендерно зумовлені упередження	53
ґендерна чутливість	38	ґендерно нейтральна мова	53
ґендерна політика перерозподілу	39	ґендерно нейтральна політика	53
ґендерне вираження	39	ґендерно нейтральне законодавство	54
ґендерне насильство	39	ґендерно нейтральний	54
ґендерне оцінювання	40	ґендерно орієнтоване бюджетування	54
ґендерне планування	40	ґендерно специфічні моніторинг та оцінювання	55
ґендерне(і) питання	40	ґендерно чутлива мова	55
ґендерний аналіз	41	ґендерно чутлива підзвітність	55
ґендерний аудит	41	ґендерно чутливе бюджетування	56
ґендерний баланс	42	ґендерно чутливе посередництво (медіація)	56
ґендерний вимір	42	ґендерно чутливий	56
ґендерний контракт	43	ґендерно чутливі інституційні перетворення	57
ґендерний мейнстрімінг	44	ґендерно чутливі моніторинг та оцінювання	57
ґендерний мейнстрімінг в національних політиках та програмах	44	ґендерований	58
ґендерний мейнстрімінг в статистиці	45	ґендерування	58
ґендерний моніторинг та оцінювання	45	Д	
ґендерний паритет	46	дані, дезагреговані (роз'єднані) за статтю	58
ґендерний розподіл праці	46	двосторонній підхід до ґендерної рівності	59
ґендерний розрив	47	дефіцит демократії	59
ґендерний розрив в оплаті праці	47	дискримінація жінок	59
ґендерні диспаритети	47	дискримінація за ознакою статі	60
ґендерні відносини	48	дискримінація за ознакою статі та ґендерно обумовлена дискримінація	60
ґендерні владні стосунки	48	дитячий шлюб	61
ґендерні квоти	49	дихотомія публічної та приватної сфери	61
ґендерні норми	49		

догляд за дітьми	62	захисниці/ки прав людини жінок	72
догляд за утриманцями	62	захисні заходи	73
догляд за членами родини	62	захист материнства	73
доксінг	63	заходи з ґендерного уповноважування	74
домагання (харасмент)	63	заходи роботи з правопорушниками	74
домашнє насильство	63	збалансована участь жінок та чоловіків	74
домашні обов'язки	64	зґвалтування	75
домашня робота	64	зґвалтування в шлюбі	75
домашня робота	64	зґвалтування на побаченні	76
домогосподарство, очолюване жінкою	65	злочин в ім'я так званої честі	76
допоміжний (сателітний) рахунок	65	зміна статі	77
Е		І	
економіка турботи	65	Індекс Ґендерного Розвитку	77
економічне зловживання	66	Індекс Ґендерної Рівності	77
економічне насильство	66	індивідуальні права	78
екстрена контрацепція	66	інституційна спроможність для ґендерного мейнстримінгу	78
емансипація жінок	67	інституційні механізми забезпечення ґендерної рівності	78
емоційне насильство	67	інструмент ґендерного мейнстримінгу	79
етика турботи	67	інтеграція ґендерної перспективи	79
Ж		інтеграція перспективи ґендерної рівності	79
жінка	68	інтерсексуал	79
жінка без громадянства	68	інтерсекційна дискримінація	80
жінка, яка належить до меншини	68	інтерсекційність	80
жінки в розвитку	69	«інша стать»	80
жіноча стать	69	інший ґендер	81
жіноче обрізання	69	К	
жіноче підприємництво	69	каліцтво жіночих статевих органів	81
жіноче тіло	70	квір	82
жіночий центр	70	квір-теорія	82
жіночі дослідження	71	квоти	82
З		кібердомагання (кіберхарасмент)	83
заборонний припис	71	кібернасильство проти жінок та дівчат	83
закупівлі із врахуванням ґендерної перспективи	71	кіберпереслідування (сталкінг)	84
захисний припис	72		

комерційна сексуальна експлуатація дітей	84	насильство з боку інтимного партнера	94
компетентність щодо ґендерної рівності	85	насильство на роботі	95
комплексні стереотипи	85	насильство проти жінок	95
консультативна та партисипативна методика чи інструмент	85	насильство проти жінок в місцях несвободи	96
консультація зацікавлених сторін	86	насильство проти жінок та дівчат в умовах збройного конфлікту	96
кривдник/кривдниця	86	насильство проти літніх людей	97
культура зґвалтування	87	наставництво (менторство)	97
культурне насильство	87	національний механізм для просування жінок	97
Л		національні інституції з прав людини (НІПЛ)	98
ЛГБТК	87	національні лінії допомоги жінкам	98
лесбійка	88	небезпечний (ризикований) аборт	99
лесбофобія	88	невидимий бар'єр	99
«липка підлога»	88	незалежні національні органи ґендерної рівності	99
ліквідація сегрегації на ринку праці	88	неоплачувана праця	100
М		неповна зайнятість	100
маргіналізована група	89	непряма дискримінація	101
маргіналізована позиція	89	непряме насильство	101
маскулінності	89	нерегулярна та/чи нестабільна зайнятість	102
мати/батько, яка/який виховує дитину самостійно	90	несексистська мова	102
медикаментозний аборт	90	неурядова організація (НУО)	103
мейнстрімінг ґендерної перспективи	90	неформальна економіка	103
мейнстрімінг принципу ґендерної рівності	90	неформальна робота	104
метод ґендерного мейнстрімінгу	91	нова економіка домогосподарств	104
механізм забезпечення ґендерної рівності	91	О	
мігрантка	91	обізнаність з ґендерних питань	104
мінімальна заробітна плата	92	опитування щодо використання часу	105
множинна дискримінація	92	органи з питань ґендерної рівності	105
множинне навантаження	92	органи з питань рівності	106
множинне навантаження жінок	93	організаційна культура	106
Н		оцінка ґендерного впливу	107
навчання з питань ґендерної рівності	93	оцінка ризиків	107
найкращі практики у сфері ґендерної рівності	93	П	
насильство в сім'ї	94	паритет	108

паритетна демократія	108	практичні ґендерні потреби жінок	120
партисипативний /партисипаторний ґендерний аудит (аудит участі)	109	працівник/ця-член родини	121
патріархат	109	працівниця	121
перевірка на відповідність принципу ґендерної рівності	109	працівниця старшого віку	121
перерва в кар'єрі	110	представництво жінок	122
переслідування (сталкінг)	110	пренатальний відбір за ознакою статі	122
підвищення обізнаності з ґендерних питань	111	претензії на володіння ресурсами	122
планування безпеки	111	преференційне ставлення	123
планування родини	112	примусова вагітність	123
повторна віктимізація	112	примусова проституція	124
повторний акт насильства	112	примусова стерилізація	124
подвійні стандарти	113	примусовий аборт	125
поділ праці	113	примусовий контроль	125
поєднання роботи та сімейного життя	113	примусовий шлюб	126
поєднання роботи, сімейного та приватного життя	113	принцип належної обачності	126
позитивна дискримінація	114	принцип рівного ставлення	127
позитивні дії	114	притулок	127
позитивні заходи	115	притулок для жінок	127
поріг паритетності	115	приховане безробіття	127
порно, розповсюджене з метою помсти	116	проактивні заходи	128
порнографія, що розповсюджується без згоди	116	професійна сегрегація	128
постраждала особа	117	пряма дискримінація	128
потрійна робота жінки	117	пряме насильство проти жінок	129
потрійна роль	117	психологічне насильство	129
потрійна роль жінки	118	Р	
потрійне завдання	118	ранній шлюб	130
потрійне навантаження	118	регулювання роботи на неповний робочий день	130
потрійне навантаження на жінок	118	репродуктивна праця	130
похідні права	119	репродуктивна робота	131
права людини жінок	119	репродуктивне здоров'я	131
права людини жінок та дівчат	119	репродуктивні права	132
правова допомога	120	рецидивізм	132
		рівна оплата за роботу рівної цінності	133

рівне винагородження праці жінок та чоловіків	133	сексуальне насильство в умовах конфлікту	143
рівне ставлення до жінок та чоловіків	133	сексуальне насильство проти жінок	143
рівний доступ до правосуддя для жінок та чоловіків	134	сексуальне рабство	143
рівний доступ до ресурсів для жінок і чоловіків	134	сексуальний стереотип	143
рівний розподіл домашніх обов'язків	135	сексуальні домагання	144
рівні можливості жінок та чоловіків	135	сексуальні права	144
рівність жінок і чоловіків	135	сексуальність	145
рівність результату	136	система перенаправлення	145
рівноправність жінок та чоловіків	136	сімейні обов'язки	146
різання жіночих статевих органів	136	«скляна стеля»	146
різноманіття	137	«скляне урвище»	147
робота на дому	137	спеціалізовані послуги для жінок	147
робота турботи (доглядова робота)	137	спеціальний захід	147
розвинення компетентності	138	спеціальні дії	148
розвинення компетентності щодо ґендерної рівності	138	співмешкання	148
розвинення спроможності	138	статєво-рольовий стереотип	148
розподіл домашньої праці	139	статистика, дезагрегована (диференційована) за статтю	149
розподіл праці за ознакою статі	139	стать	149
розподіл ресурсів у домогосподарстві	139	стелсинг	149
розподіл роботи (ставки) між кількома працівниками	139	стереотип за ознакою статі	150
розрив в оплаті праці	140	стереотипи в судовій практиці	150
С		стратегічні ґендерні інтереси	150
сегрегація на ринку праці	140	стратегічні ґендерні потреби жінок	151
сегрегація у сфері зайнятості	140	структурна нерівність	151
сексизм	140	структурне регулювання	152
сексуальна експлуатація	141	сутнісна (дійсна) ґендерна рівність	152
сексуальна ідентичність	141	Т	
сексуальна орієнтація	141	тимчасовий спеціальний захід	153
сексуальне здоров'я	142	токенізм	153
сексуальне зловживання	142	торгівля жінками та дівчатами	154
сексуальне насильство	142	торгівля людьми	154
		торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації	155
		торгівля сексом	155

транссексуальність	155	Ч	
трансґендер	155	чоловік	165
транссексуал	156	чоловіча стать	166
трансфобія	156	чоловічі студії	166
тренінг/навчання з ґендерних питань	156	Ш	
третій ґендер	157	шкідлива традиційна практика	166
турботлива маскулінність	157	шкідлива ґендерна стереотипізація	166
тягар доказування	157	шкідливий стереотип	167
У		шкідливі практики	167
упередження	158	шлюбна міграція	168
упередження за ознакою статі при збиранні даних	158	шлюбний партнер(ка), що допомагає в роботі	168
Уповноважений/а з прав людини (омбудсперсон)	158	шлюбний статус	169
уповноваження жінок	159	шукачка притулку	169
управління ризиками	159		
урядовий орган із ґендерної рівності	160		
уціліла (особа, яка пережила ґендерно зумовлене насильство)	160		
Ф			
фемінізація бідності	160		
фемінізм(и)	161		
феміністичні дослідження/феміністичні студії	162		
фемінності	162		
феміцид	163		
фізичне насильство	163		
формальна ґендерна рівність	164		
Х			
хороші практики ґендерного мейнстримінгу	164		
Ц			
центр для постраждалих від сексуального насильства	165		
центр для постраждалих від зґвалтування	165		

✓ аборт

abortion

мимовільне переривання вагітності (спонтанний аборт) або умисне переривання незапланованої вагітності або вагітності, що загрожує життю чи здоров'ю вагітної жінки, включаючи загрозу її соціальному та психічному благополуччю (індукований аборт).

Посилання

(1) *World Health Organization – WHO (2012). Safe Abortion: Technical and Policy Guidance for Health Systems;*

(2) *CEDAW Committee (2014). Summary of the Inquiry concerning the Philippines under Article 8 of the Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women.*

Примітки

Законодавчі норми, що дозволяють аборт, різняться від країни до країни. У деяких країнах можливості зробити аборт значно обмежені; в інших – переривання вагітності доступне на широких медичних та соціальних засадах, таких як вагітність внаслідок зґвалтування та інцесту; на основі медичного діагностування серйозної вади плоду; або за бажанням жінки. В останньому випадку визнається вільний вибір жінки в питаннях, пов'язаних з репродуктивною функцією.

✓ атипова зайнятість

atypical employment

домовленості щодо трудової діяльності, які виходять за межі стандартних трудових відносин, що передбачають безстрокову зайнятість на повний робочий день, а також підрядні, але двосторонні трудові відносини.

Посилання

(1) *International Labour Organization – ILO (2015). World Employment and Social Outlook 2015: The Changing Nature of Jobs;*

(2) *International Labour Organization – ILO (2007). ABC of Women Workers' Rights and Gender Equality.*

Примітки

Ця категорія охоплює велике і постійно зростаюче різноманіття форм праці та зайнятості, що характеризуються гнучкістю та нижчим рівнем захищеності працівників. До таких форм належать, зокрема, робота на неповний робочий день, нерегулярна та сезонна робота, поділ одного робочого місця між кількома працівниками, строкові трудові договори, тимчасова робота через агентства з найму, робота на дому, віддалена робота; самозайнятість та неоплачувана робота дружини або членів сім'ї на малих сімейних підприємствах. Деякі форми атипової зайнятості не врегульовані законодавчо, а отже, не забезпечують гарантій зайнятості чи соціального захисту. Як правило, статистика у сфері праці погано пристосована для виявлення та опису атипових форм зайнятості, котрі характеризуються нерегулярністю, неповним робочим днем, неофіційною зайнятістю, відсутністю інформації про зайнятість в податковій службі, відсутністю оплати праці за роботу, виконану на дому чи прилеглий території, частим перемижуванням із домашньою роботою. Жінки частіше за чоловіків працюють в умовах нетипових форм зайнятості; як наслідок, їхня участь на ринку праці часто недооцінена та гірше описана, ніж участь чоловіків. Крім того, статистика праці не завжди подається у такий спосіб, що дозволив би виявити відмінності чи подібності між працівниками та працівницями. Слід зазначити, що Міжнародна організація праці (МОП) веде роботу з удосконалення категоризації атипових форм зайнятості в статистиці праці.

✓ **баланс роботи та життя**

work-life balance

комфортне для жінок поєднання їхніх домашніх обов'язків не лише з турботою про утриманців чи залежних родичів, але й громадськими обов'язками та іншими важливими життєвими пріоритетами.

Посилання

International Labour Organization – ILO (2007). ABC of Women Workers' Rights and Gender Equality.

Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/gender/documents/publication/wcms_087314.pdf.

Примітки

Умови роботи мають бути достатньо гнучкими, щоб працівники/ці мали можливість здійснювати навчання протягом усього життя та діяльність, що має відношення до їхнього подальшого професійного та персонального розвитку, не обов'язково безпосередньо пов'язану з їх роботою.

Однак ці питання вважаються вторинними по відношенню до завдання просування більш рівного розподілу відповідальності між жінками і чоловіками як у сім'ї й домогосподарстві, так і на робочому місці.

✓ **баланс роботи та сімейних обов'язків**

work-family balance

подвійна відповідальність за утримання домогосподарства і сім'ї, а також виконання оплачуваної роботи.

Посилання

International Labour Organization – ILO (2007). ABC of Women Workers' Rights and Gender Equality.

Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/gender/documents/publication/wcms_087314.pdf.

Примітки

Досягнення балансу між роботою і сімейним життям є одним з центральних принципів просування рівних можливостей. Материнство та ґендерний розподіл праці покладають цю відповідальність насамперед на жінок. Ця ситуація є важливим фактором ґендерно зумовлених нерівностей як між статями, так поміж жінок. Конфлікт між цими сімейними обов'язками і вимогами на роботі значною мірою спричиняє невідгідне становище жінок на ринку праці та уповільнює прогрес у досягненні рівних можливостей і рівного ставлення до жінок та чоловіків при працевлаштуванні.

✓ батьківська відпустка

parental leave

відпустка, надана будь-кому з батьків для догляду за дитиною.

Посилання

(1) *International Labour Organization – ILO (2007). ABC of Women Workers' Rights and Gender Equality;*

(2) *European Commission (2015). The Implementation of Parental Leave Directive 2010/18 in 33 European Countries.*

Примітки

Це право батьків може передаватись іншому члену сім'ї, якщо це передбачено національним законодавством. Зазвичай батьківська відпустка слідує за періодом декретної відпустки у зв'язку із вагітністю та пологами, на яку, в принципі, має право лише мати. У деяких країнах відпустка по догляду за дитиною надається усиновлювачам або прийомним батькам, тоді як в інших країнах відпустка по усиновленню розглядається як форма відпустки у зв'язку із вагітністю та пологами. Така відпустка може поєднуватися з роботою на неповний робочий день. Батьківська відпустка має на меті сприяти поєднанню роботи, приватного та сімейного життя, створюючи тим самим важливий зв'язок із гендерною рівністю.

✓ батьківські права

parental rights

права та обов'язки батьків щодо їхніх дітей.

Посилання

(1) *The United Nations Human Rights Office of the High Commissioner.*

Режим доступу: <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>;

(2) *The official website of the Government of the United Kingdom.*

Режим доступу: <https://www.gov.uk/parental-rights-responsibilities>;

3) експерт(к)и ЄІГР.

Примітки

Батьки, з метою забезпечення здорового зростання своїх дітей, гармонійного розвитку їх особистості та спроможності вести самостійне життя, мають право та обов'язок дбати про їхнє життя, особистісний розвиток, права та блага.

Таким чином, батьківські права також відображають права дитини як людини. Батьківські права ніколи не можуть суперечити основним правам дитини, що закріплено національним та міжнародним правом. Бюро Верховного комісара ООН з прав людини заявляє про всі права дитини в Конвенції про права дитини. Батьківські права надаються обом батькам. Ці права ще називають батьківською відповідальністю.

✓ безоплатна праця

unremunerated work

див. термін «неоплачувана праця».

✓ **безпечне житло**

safe housing

екстрений, тимчасовий або постійний притулок/житло, місцезнаходження якого не розголошується, для реагування на критичні ситуації, зазвичай пов'язані з домашнім насильством.

✓ **безпечне материнство**

safe motherhood

концепції та умови для забезпечення доступу жінок до відповідних послуг у зв'язку із вагітністю, пологами та післяпологовим періодом, включно з плануванням сім'ї та невідкладною акушерською допомогою.

Посилання

(1) *United Nations. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, art. 12;*

(2) *CEDAW Committee (1999). General Recommendation, № 24 – Women and Health;*

(3) *World Health Organization (WHO).*

Режим доступу: http://whqlibdoc.who.int/hq/1994/WHO_FHE_MSM_94.11_Rev.1.pdf?ua=1.

✓ **бенчмаркінг**

benchmarking

встановлення критерію, стандарту або контрольної точки, відносно яких можна встановити цілі та у порівнянні з якими оцінити прогрес (досягнення).

Посилання

European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.

✓ біженка

refugee woman

будь-яка жінка, яка відповідає критеріям визначеним міжнародними або регіональними документами щодо біженців, передбаченими мандатом Верховного комісара ООН з питань біженців та/або національному законодавству.

Посилання

(1) *United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR (2006). Master Glossary of Terms, Rev.1;*

(2) *European Council Directive on 2004/83/EC of 29 April 2004 on Minimum Standards for the Qualification and Status of Third Country Nationals or Stateless Persons as Refugees or as Persons Who Otherwise Need International Protection and the Content of the Protection Granted. Arts. 2(f) and 15 (3) CEDAW Committee (2014). General Recommendation, № 32 on The Gender Related Dimensions of Refugee Status, Asylum, Nationality and Statelessness of Women.*

Примітки

Хоча міжнародні та регіональні документи про біженців, включно із законодавством про біженців Європейського Союзу, прямо не вказують «ґендер» як підставу для переслідування, широко визнається той факт, що цей чинник може впливати або визначати тип переслідування чи заповідної шкоди, а також причини негативного ставлення до особи. Визначення ЄС осіб, які визнаються такими, що потребують міжнародного захисту (хоч і не як біженці, а як бенефіціари «субсидіарного захисту»), при належному тлумаченні охоплює випадки, пов'язані з утисками за ґендерною ознакою. Насильство над жінками – одна з найрозповсюдженіших форм переслідування, що зазнають жінки, які претендують на статус біженки та шукачки притулку. Таке насильство може включати погрози каліцтва жіночих статевих органів, примусового/раннього шлюбу, погрози вчинення насильства та/або так звані злочини честі, торгівлю жінками, зґвалтування та інші форми сексуального насильства, серйозні форми домашнього насильства, засудження до смертної кари чи іншої форми фізичного покарання, що існують у системах дискримінаційного правосуддя, примусова стерилізація, політичне чи релігійне переслідування через феміністичні чи інші погляди, а також наслідки переслідування за невідповідність встановленим ґендерним соціальним нормам та звичаям. Тому процедури надання притулку, що не враховують особливу ситуацію чи потреби жінок, можуть перешкоджати всебічному розгляду їхніх запитів.

✓ біженка/нець

refugee

див. термін «притулок для жінок».

✓ бісексуальні особи

bisexual

жінки або чоловіки, яких приваблюють особи обох статей – як жіночої, так і чоловічої.

Посилання

Council of Europe (2015). Case Law of the European Court of Human Rights Relating to Discrimination on Grounds of Sexual Orientation or Gender Identity.

Режим доступу: <https://book.coe.int/usd/en/human-rights-and-democracy/6472-case-law-of-the-european-court-of-human-rights-relating-to-discrimination-on-grounds-of-sexual-orientation-or-gender-identity.html>.

✓ бісексуальність

bisexuality

див. термін «бісексуальні особи».

✓ біфобія

biphobia

ірраціональний страх і неприязнь до бісексуальності або бісексуальних осіб.

Посилання

Визначення розроблене експерт(к)ами Європейського парламенту та Агенції Європейського Союзу з основних прав.

✓ вагітність

pregnancy

дев'ять місяців, протягом яких жінка виношує ембріон і плід, що розвивається в її тілі.

Посилання

(1) World Health Organization definition of pregnancy;

(2) European Commission (2009). *EU Rules on Gender Equality: How are They Transposed into National Law?*

Примітки

Під час вагітності і жінка, і її дитина, що розвивається, можуть зіткнутися з різними ризиками для здоров'я. Розлади та ускладнення, пов'язані з вагітністю, що можуть спричинити непрацездатність, складають частину ризиків, пов'язаних із вагітністю, і можуть стати причиною менш сприятливого поводження з вагітною, або, можливо, навіть звільнення з роботи, що є прямою дискримінацією жінок.

Хоча такі права в минулому розглядалися як виняток із принципу рівного ставлення сьогодні, вони радше розглядаються як засіб забезпечення реалізації принципу рівного ставлення до жінок та чоловіків як щодо доступу до зайнятості, так і до умов праці. Насправді вони мають на меті підкреслити основну біологічну різницю між жінками та чоловіками.

✓ **вбивство новонароджених дівчат**

female infanticide

умисне вбивство немовлят-дівчаток у зв'язку з наданням переваги немовлятам-хлопчикам та із низькою цінністю народження дівчат.

Посилання

Based on United Nations (2013). Ending Violence against Women and Girls: Programming Essentials.

Примітки

Цей тип надання переваги синам часто призводить до нехтування основними правами дівчаток, включаючи їх здоров'я, харчування та освіти; у крайніх випадках може призвести до вбивства новонароджених дівчаток, здійснюваного навмисно або через нехтування ними, наприклад, через моріння голодом.

✓ **вертикальна сегрегація**

vertical segregation

концентрація жінок і чоловіків на різних посадових рангах, рівнях відповідальності чи позиціях.

Посилання

(1) *European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men;*

(2) *Bettio, F., Verashchagina, A. (2009). Gender Segregation in the Labour Market. Root Causes, Implications and Policy Responses in the EU.*

Примітки

Цей термін вказує на недо- чи перепредставленість жінок і чоловіків у різних професіях чи секторах на вищих рівнях ієрархії, що вимагають як «бажаних» таких атрибутів як дохід, престиж, стабільність робочих місць тощо, незалежно від сектору діяльності.

✓ **вигода**

benefits

зиск від використання ресурсів, що приносить користь економічного, соціального, політичного чи психологічного характеру, включаючи задоволення як практичних потреб (їжа, житло тощо), так і стратегічних інтересів (освіта та навчання, політична влада тощо).

Посилання

UN International Research and Training Institute for the Advancement of Women. Glossary of Gender-Related Terms and Concepts.

Режим доступу: <http://unamid.unmissions.org/Default.aspx?tabid=11012&language=en-US>.

✓ **визнання існування та цінності неоплачуваної праці**

recognition and valuation of unpaid work

вимірювання неоплачуваної праці в кількісному вираженні, в тому числі шляхом оцінки та відображення цінності (вартості) у додаткових рахунках, що виходить за рамки національних рахунків (Система національних рахунків ООН), наприклад, домашня робота, догляд за дітьми та іншими утриманцями та утриманками, приготування їжі для сім'ї, громади та інші види неоплачуваної роботи.

Посилання

European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.

✓ **вимір рівності**

equality dimension

аспект будь-якого питання, пов'язаного з рівністю, як-от стать, ґендер, вік, раса, етнічна приналежність, інвалідність, сексуальна орієнтація або ґендерна ідентичність.

Посилання

European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.

Примітки

Інтеграція та оцінка аспектів рівності має особливе значення при аналізі та оцінці політик, програм та заходів для досягнення рівності.

✓ **відносини влади/владні відносини**

power relations

див. термін «ґендерні владні стосунки».

✓ **відпустка для батька по догляду за дитиною** **paternity leave**

фіксована кількість днів відпустки, що батько може взяти після народження своєї дитини, або фіксована кількість вільного від роботи часу, яким може скористатись батько дитини в будь-який момент протягом наступних років.

Посилання

European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.

✓ **відпустка за сімейними обставинами** **family leave**

право взяти відпустку за сімейними обставинами, що може або не може бути поділена між батьками.

Посилання

European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.

✓ **відпустка у зв'язку із вагітністю та пологами** **maternity leave**

безперервний період відпустки, на яку жінка-працівниця має право до і після народження дитини.

Посилання

(1) *European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men;*

(2) *International Labour Organization – ILO (2007). ABC of Women Workers' Rights and Gender Equality.*

Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/gender/documents/publication/wcms_087314.pdf.

Примітки

У принципі, це право не передається, окрім випадків, коли національним законодавством передбачена можливість передавати материнські права батькові чи іншому члену сім'ї за певних обставин.

✓ **ВІКТИМІЗАЦІЯ**

victimisation

досвід особи, яка постраждала від порушення її прав внаслідок кримінального злочину; при цьому злочини проти особи розглядаються як порушення її індивідуальних прав, захищених кримінальним законодавством.

Посилання

European Union Agency for Fundamental Rights (2019). Women as victims of partner violence; Justice for victims of violent crime, Part IV.

Примітки

Як правило, здійснюється імовірним правопорушником, чії дії призводять до дискримінації (включаючи різні форми насильства).

✓ **ВРАЗЛИВІ ГРУПИ**

vulnerable groups

жінки, діти та особи, які належать або сприймаються як такі, що належать до групи, що перебуває у вразливому чи маргіналізованому становищі.

Посилання

Діалог Комтету CEDAW з делегаціями країн-учасниць, що представили свої звіти про виконання Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок та нові дослідження неправомірної ґендерної стереотипізації та її дискримінаційного впливу на жінок.

Примітки

Термін часто вживається як синонім поняття упослідженої, «соціально незахищеної» групи. Стереотипне упереджене уявлення про те, що «вразливість» є характеристикою, яка притаманна жінкам, маскує той факт, що стереотипні ґендерні ролі та установки, а також їх дискримінаційний вплив на жінок підтримуються нестачею потрібних дій або повною бездіяльністю з боку держав для їх ефективного подолання, створюють несприятливі умови саме для жінок, що може збільшити ризики їх вразливості до дискримінації, включно з насильством.

Тому термін «вразлива група» не рекомендується, а замість цього слід використовувати поняття «соціально незахищена група».

✓ **вторинна віктимізація**

secondary victimisation

негативне явище, коли потерпіла особа й надалі зазнає шкоди не безпосередньо від злочинного діяння, а внаслідок характеру поведінки щодо неї з боку установ та/або інших осіб. Вторинна віктимізація може бути наслідком, наприклад, багаторазового створення ситуацій, що вимагають зустрічі потерпілої особи та зловмисника, повторних допитів для перевірки одних і тих же фактів, використання невідповідної мови або нечутливих коментарів від тих, хто контактує з потерпілими.

Посилання

Council of Europe (CoE) (2006), Recommendation Rec(2006)8 of The Committee of Ministers to Member States On Assistance to Crime Victims.

Примітки

Щоб обмежити або уникнути будь-якого ризику вторинної віктимізації, потерпілим має бути наданий доступ до ряду спеціалізованих служб, що забезпечують консультування, підтримку та допомогу, захищають загальні процесуальні права потерпілої особи, а також її права на послуги, включаючи право на інформацію, повагу до гідності потерпілих під час допиту (утримання від дій, що можуть призвести до вторинної віктимізації потерпілої особи під час розслідування), дотримання анонімності щодо певних потерпілих, забезпечення закритості судових процесів у певних випадках, створення умов для уникнення зустрічі зловмисника та потерпілого/ої під час збирання свідчень, підготовка офіцерів, що спеціалізуються на допитах таких потерпілих тощо.

✓ **галузевий (секторальний) підхід до ґендерного мейнстримінгу**

sectoral approach to gender mainstreaming

підхід, метою якого є забезпечення інтеграції ґендерного виміру в роботу всіх державних органів та у всі сфери політики шляхом ефективного виконання зобов'язань розробників політики щодо ґендерного мейнстримінгу при формуванні галузевих планів та програм, а також розбудова/посилення технічних компетенцій усіх залучених до реалізації цієї стратегії.

Посилання

Визначення розроблене експерт(к)ами ЄІГР.

✓ гегемонна маскулінність

hegemonic masculinity

культурна норма, що постійно пов'язує чоловіків із владою та економічними досягненнями.

Посилання

Connell, R. W. (1995). *Masculinities*, Cambridge, Polity Press.

Примітки

Ця модель маскулінності, котра формує гегемонну позицію, не лише шкодить рівності та залученості, але й містить недоліки та невігоди для самих чоловіків. З цієї позиції проблеми зі здоров'ям чоловіків трактуються як «плата за маскулінність» на противагу привілеям, що чоловіки отримують від наявних ґендерних відносин, таких як вищий дохід і менше неоплачуваної домашньої роботи.

✓ гетеро сексуальність

heterosexuality

сексуальний, емоційний та/або романтичний потяг до осіб іншої статі.

Посилання

IPS-Inter Press Service (2010). *Gender and Development Glossary: A Tool for Journalists and Writers*.

Примітки

Зазвичай термін розуміють як «потяг до протилежної статі», однак таке тлумачення є неточним, оскільки існує не лише дві статі (див. терміни «інтерсексуали» та «транссексуали»).

✓ гетеронормативність

heteronormativity

переконання у гетеросексуальності людини.

Посилання

European Union Agency for Fundamental Rights – FRA (2009). *Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity in the EU Member States: Part II – The Social Situation*
Режим доступу: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/397-FRA_hdgso_report_part2_en.pdf.

Примітки

Саме через гетеронормативність гетеросексуальність сприймається як когерентна, природна й привілейована.

Цей термін передбачає переконання, що кожна людина «за своєю природою» є гетеросексуальною і що гетеросексуальність є ідеалом, вищим за гомосексуальність або бісексуальність.

✓ гетеросексизм

heterosexism

переконання, що кожна людина повинна бути гетеросексуальною; таким чином маргіналізуються ті, хто не ідентифікує себе як гетеросексуалів.

Посилання

Mediterranean Institute of Gender Studies (2009). Glossary of Gender-Related Terms.

Режим доступу: http://www.medinstgenderstudies.org/wp-content/uploads/Gender-Glossary-updated_final.pdf.

Примітки

З цього переконання виходить, що гетеросексуальність вища за гомосексуальність та інші сексуальні ідентичності та орієнтації. Таким чином, гетеросексизм – це про владу, а не про сексуальну орієнтацію.

✓ гетеросексуал

heterosexual

людина, яку приваблюють особи іншої статі.

Посилання

IPS-Inter Press Service (2010). Gender and Development Glossary: A Tool for Journalists and Writers.

✓ гідність на роботі

dignity at work

право кожного/ої працівника/ці на гідне ставлення та повагу на робочому місці, зокрема, на безпечне робоче середовище, вільне від сексуальних домагань, залякувань чи інших видів ґендерного насильства.

Посилання

(1) *European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men;*

(2) експерт(к)и ЄІГР.

✓ гіпермаскулінність

hypermasculinity

перебільшений образ гегемонної маскулінності (домінування чоловіків), переважно відображений в засобах масової інформації, перебільшення цінності концепцій як-то фізична сила, агресія та сексуальність, котрі визначаються як ідеали для чоловіків (приписуються чоловікам), що сприяє їх закріпленню.

Посилання

(1) *Mediterranean Institute of Gender Studies (2009). Glossary of Gender-Related Terms.*

Режим доступу: http://www.medinstgenderstudies.org/wp-content/uploads/Gender-Glossary-updated_final.pdf;

(2) експерт(к)и ЄІГР.

✓ ГІР (гендер і розвиток)

GAD (Gender And Development)

див. термін «гендер і розвиток».

✓ гнучкий графік роботи

flexibility of working time arrangements

організація робочого часу, неповного робочого часу, понаднормової та нічної роботи на основі гнучкого графіку.

Посилання

(1) *EurWORK (2011). Flexible Working Time Arrangements and Gender Equality.*

Режим доступу: <http://eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/articles/other-working>;

(2) *European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men;*

(3) *European Commission (2014). Family Related Working Schedule Flexibility across Europe. Short statistical report № 6 prepared by RAND Europe.*

Примітки

Формати організації робочого часу пропонують широкий спектр можливостей щодо кількості відпрацьованих годин та розкладів, змін чи графіків роботи за днями, тижнями, місяцями чи роками. Поденна праця, ненормована та понаднормова праця можуть розглядатися як приклади гнучкого графіку роботи, орієнтовані на інтереси працедавця. І навпаки, на протипагу цьому, схеми гнучких відпусток (дозволів відлучатися) за сімейними обставинами, як можливість варіювати початок та/або кінець робочого дня, можливість організувати робочий час так, щоб відпрацьовані години склали вихідні дні, які можна присвятити вирішенню сімейних питань, не використовуючи при цьому вихідні, є прикладами орієнтованої на працівниць та працівників організації робочого часу, або механізмів підтримання балансу між роботою та сім'єю. Гнучкість робочого часу може бути оцінена як вагомий внесок у гендерну рівність, оскільки допомагає окремим особам підтримувати баланс між роботою та особистим життям. Однак вона ж може ставити працівниць у не вигідне становище, наприклад, призводити до концентрації жінок на низькооплачуваній роботі чи роботі на неповний день, за мінімуму або й повної відсутності можливостей для навчання чи кар'єрного зростання.

✓ **гомосексуальна особа**

homosexual

людина, яку приваблюють особи тієї ж статі.

✓ **гомосексуальність**

homosexuality

сексуальний, емоційний та/або романтичний потяг до осіб тієї ж статі.

Посилання

Council of Europe (2015). *Case Law of the European Court of Human Rights Relating to Discrimination on Grounds of Sexual Orientation or Gender Identity*.

Режим доступу: http://www.coe.int/t/dg4/lgbt/Documents/Final%20Case%20Law%20of%20the%20ECHR%20SOGI_EN%20%282%29.pdf.

Примітки

Цей термін охоплює як жіночу, так і чоловічу гомосексуальність, або для уникнення звуження значення і невідповідності терміна – гей-стосунки та лесбійські стосунки.

✓ **гомофобія**

homophobia

ірраціональний страх і відраза до гомосексуальності та до лесбійок, геїв й бісексуальних осіб, що ґрунтуються на упередженні.

Посилання

(1) European Union Agency for Fundamental Rights – FRA (2009). *Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity in the EU Member States: Part II – The Social Situation*.

Режим доступу: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/397-FRA_hdgso_report_part2_en.pdf.

(2) *More than Words: The Associated Press Stamps Out Homophobia*, 29 November 2012, Autostraddle.

Режим доступу: <http://www.autostraddle.com/the-associated-press-stamps-out-homophobia-but-not-in-a-good-way-15075>.

(3) *'AP nixes «homophobia», «ethnic cleansing»*, 26 November, 2012, Politico.

Режим доступу: <http://www.politico.com/blogs/media/2012/11/ap-nixes-homophobia-ethnic-cleansing-150315>.

Примітки

Триває дискусія щодо використання цього терміна, особливо у США. Одні вважають використання терміна «фобія» недоречним у соціальному та політичному контексті і надають перевагу використанню альтернативних термінів, наприклад, «антигеї». Інші висловилися проти повної відмови від цього терміна, частково через важливу роль, яку він відіграв у рухах за права геїв та лесбійок. Поки немає єдиної думки щодо використання чи відмови від цього терміна.

✓ горизонтальна сегрегація

horizontal segregation

концентрація жінок і чоловіків в різних секторах зайнятості та професіях.

Посилання

(1) *European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men;*

(2) *Bettio, F., Verashchagina, A. (2009). Gender Segregation in the Labour Market: Root Causes, Implications and Policy Responses in the EU.*

Примітки

Проявляється як недостатня представленість або занадто велика концентрація жінок чи чоловіків у певних професіях чи галузях, що не може бути пояснено жодним критерієм. Термін «горизонтальна сегрегація» протиставляється поняттю вертикальної сегрегації, що описує відносини підпорядкування, засновані на «бажаних» атрибутах, таких як дохід, престиж тощо.

✓ громадянське суспільство

civil society

усі форми соціальної діяльності, що їх здійснюють особи чи групи, які не пов'язані із державною владою і якими держава не керує.

Посилання

United Nations Department of Economic and Social Affairs. Online Glossary.

Режим доступу: <http://www.unpan.org/Directories/UNPAGlossary/tabid/928/Default.aspx>.

Примітки

Громадянське суспільство включає всі організаційні структури (організації громадянського суспільства), чії члени служать суспільним інтересам через демократичний процес і є посередниками між органами державної влади та громадянами. Організації та групи, які виступають за ґендерну рівність, повагу до прав людини жінок та їх захист, є важливим компонентом врядування, що покликаний забезпечувати підзвітність влади громаді.

✓ групи, що перебувають у невідповідному становищі

disadvantaged groups

групи осіб, які зазнають більшого ризику бідності, соціальної ізоляції, дискримінації та насильства порівняно з основною групою населення, зокрема такі групи, як етнічні меншини, мігранти, інваліди, самотні літні люди та діти тощо.

Посилання

(1) CSW Agreed Conclusions on the Elimination and Prevention of All Forms of Violence against Women and Girls, para. 34, (aaa) (2013). E/2013/27-E/CN.6/2013/11, United Nations (1995). Beijing Platform for Action;

(2) експерт(к)и ЄІПР.

Примітки

Вразливість до дискримінації та маргіналізації є наслідком соціальних, культурних, економічних та політичних умов, а не якостей, властивих певним групам людей. Жінки та дівчата, які належать до цих груп, часто зазнають множинної дискримінації та гендерного насильства. Однак вони мають обмежений доступ до захисту, підтримки та отримання відшкодування за порушення їхніх прав. У недавніх наукових дослідженнях стереотипних гендерних ролей і поглядів, а також їх дискримінаційного впливу на жінок, підкреслюється, що жінки не є вразливими за своєю природою, але страждають від нав'язаних умов нерівності.

✓ ґендер

gender

соціальні характеристики та можливості, пов'язані з буттям жінкою або чоловіком, зі стосунками між жінками та чоловіками, дівчатами та хлопцями, а також із відносинами поміж жінками та відносинами поміж чоловіками.

Посилання

(1) UN Women. Concepts and definitions;

(2) United Nations Population Fund – UNFPA (2011). Gender at the Heart of ICPD: The UNFPA Strategic Framework on Gender Mainstreaming and Women's Empowerment.

Примітки

Ці характеристики, можливості та відносини будуються соціально та засвоюються через процеси соціалізації. Вони контекстно- та часозалежні та є мінливими.

Ґендер визначає, що саме очікується, допускається і цінується у жінок та чоловіків у певному соціальному та культурному контексті. У більшості суспільств існують відмінності та нерівності між жінками та чоловіками у покладених на них обов'язках, здійснюваній ними діяльності, доступі до ресурсів та контролі над ними, а також у можливостях прийняття рішень. Ґендер є частиною ширшого соціокультурного контексту. Інші важливі критерії соціокультурного аналізу включають клас, расу, рівень бідності, етнічну групу та вік.

Ґендерно зумовлені припущення та очікування як правило ставлять жінок у невідповідне становище щодо повноцінного користування такими правами, як свобода діяти та бути визнаними як самостійні, повністю дієздатні дорослі особи, повноцінно брати участь в економічному, соціальному та політичному розвитку та приймати рішення щодо його обставин та умов. Ґендер – це також важливий термін, який слід розуміти в контексті ґендерної ідентичності.

✓ **Гендер та розвиток**

gender and development

підхід, що фокусується на соціально побудованій основі відмінностей та нерівних відносин між жінками та чоловіками, підкреслює необхідність критично переосмислити наявні гендерні ролі і відносини та визнає внесок жінок та чоловіків у розвиток.

Посилання

European Union (2005). *Glossary of Gender and Development Terms, in Toolkit on Mainstreaming Gender Equality in EC Development Cooperation (Ch. 1, Sec. 3)*.

Режим доступу: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/toolkit-mainstreaming-gender-підрозділ-3_en.pdf.

✓ **Гендерна динаміка**

gender dynamics

стосунки та взаємодії між дівчатами, хлопцями, жінками і чоловіками, та в середині цих груп.

Посилання

USAID – Office of Women in Development. *Glossary of Gender Terms and Concepts*.

Режим доступу: http://www.ungei.org/resources/files/Glossary_of_Gender_Terms_and_Concepts.pdf.

Примітки

Гендерна динаміка живиться соціокультурними ідеями про гендер та владні стосунки, котрі його визначають. Залежно від того, як ідеї проявляються, гендерна динаміка може підсилити чи поставити наявні норми під питання.

✓ **Гендерна дискримінація**

gender discrimination

будь-яке розрізнення, виключення чи обмеження, здійснене за ознакою статі, що має наслідком або метою погіршення або зведення нанівець можливостей жінок користуватися чи здійснювати права людини та основні свободи у політичній, економічній, соціальній, культурній, громадянській чи будь-якій іншій галузі, незалежно від сімейного статусу жінок та на основі рівності чоловіків і жінок.

Посилання

UN Women Training Centre Glossary.

Примітки

Дискримінація може впливати із закону (de jure) або з практики (de facto). Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок визначає обидві форми дискримінації та спрямована на їх подолання, незалежно від того, містяться вони в законах, політиках, процедурах чи практиках.

✓ **ґендерна дискримінація**

gender-based discrimination

див. термін «дискримінація за ознакою статі та ґендерно обумовлена дискримінація».

✓ **ґендерна ідентичність**

gender identity

внутрішній індивідуальний ґендерний досвід, що глибоко відчуває кожна людина. Він може співвідноситися чи не співвідноситися зі статтю, визначеною при народженні, зокрема щодо відчуття свого тіла (може включати, за умови вільного вибору, зміну зовнішнього вигляду або функцій тіла медичними, хірургічними або іншими засобами) та інших способів вираження ґендеру, як-то одяг, мова чи манери.

Посилання

Yogyakarta Principles on the Application of International Human Rights Law in relation to Sexual Orientation and Gender Identity, adopted by a group of 29 human rights experts in November 2006 in Yogyakarta, Indonesia.

✓ **ґендерна нерівність**

gender inequality

стан речей в правовій, соціальній і культурній сферах, коли стать та/або ґендер визначає різницю у правах та ставленні (повазі до гідності) до жінок та чоловіків, що виражається в їхньому нерівному доступі до прав та користуванні ними, а також очікування відповідності поведінки особи стереотипним соціальним та культурним ролям.

Посилання

(1) незалежний/а експерт(к)а;

(2) *European Commission (2004). Toolkit on Mainstreaming Gender Equality in EC Development Cooperation: Section 1: Handbook on Concepts and Methods for Mainstreaming Gender Equality.*

Режим доступу https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/toolkit-mainstreaming-gender-підрозділ-1-part-1_en.pdf.

Примітки

Цей фактор впливає на статус жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства – публічній чи приватній, у сім'ї чи на ринку праці, в економічному чи політичному житті, у владі чи на рівні прийняття рішень, а також у соціальних ґендерних відносинах. Практично у всіх суспільствах жінки перебувають у підлеглому становищі щодо чоловіків.

✓ Ґендерна освіта

gender education

необхідна частина освітніх програм на всіх рівнях системи освіти, що дає можливість дівчатам і хлопцям, жінкам і чоловікам зрозуміти, як конструкції маскулінностей і фемінностей, а також моделі розподілу соціальних ролей (формовані нашими суспільствами), впливають на їхні життя, стосунки, життєвий вибір, розвиток їхніх кар'єр тощо.

Посилання

(1) *European Commission (2013). Study on the Role of Men in Gender Equality.*

Режим доступу:

http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/130424_final_report_role_of_men_en.pdf.

(2) *Council of Europe (2007). Recommendation CM/Rec (2007)13 of the Committee of Ministers to Member States on gender mainstreaming in education.*

Режим доступу: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1194631&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383>.

Примітки

Рада Європи рекомендує переглянути всі аспекти освітніх систем для того, щоб вони сприяли ґендерній рівності.

✓ Ґендерна перспектива

gender perspective

перспектива у вивченні будь-якого соціального явища, політики чи процесу з урахуванням ґендерно зумовлених відмінностей.

Посилання

Swiss Center of Expertise in Human Rights – SCHR. Women’s Human Rights’ App. Based on ECOSOC 1997.

Режим доступу: <http://www.womenshumanrights.ch/overview.html>.

Примітки

Ґендерна перспектива зосереджується, зокрема, на ґендерно зумовлених статусних та владних відмінностях та враховує, як така дискримінація формує нагальні потреби, а також довгострокові інтереси жінок та чоловіків. У контексті політики ґендерна перспектива – це стратегія, спрямована на отримання однакових благ жінками і чоловіками та подолання нерівності. Ця стратегія розглядає пріоритетні проблемні питання та досвід і жінок, і чоловіків як невід’ємну складову розроблення, реалізації, моніторингу і оцінювання політики та програм у політичній, економічній, соціальній та всіх інших сферах. Мета ґендерної перспективи – отримання однакових благ і жінками, і чоловіками.

✓ **ґендерна релевантність**

gender relevance

визначення того, чи стосується конкретний закон, політика чи дія питань ґендерних відносин та/або ґендерної рівності.

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men*.

✓ **ґендерна рівність**

gender equality

рівні права, обов'язки та можливості жінок та чоловіків, дівчат та хлопців.

Посилання

UN Women. *Concepts and Definitions*.

Режим доступу: <http://www.un.org/womenwatch/osagi/conceptsan s.htm>; доповнено експерт(к)ами.

Примітки

Рівність не означає, що жінки та чоловіки стануть однаковими, але права, обов'язки та можливості жінок і чоловіків не залежатимуть від того, народилися вони жінками чи чоловіками. Ґендерна рівність означає, що інтереси, потреби та пріоритети як жінок, так і чоловіків враховуються, тим самим визнаючи різноманітність різних груп жінок і чоловіків. Ґендерна рівність не є жіночим питанням, а повинна стосуватися і залучати чоловіків так само, як і жінок. Рівність між жінками та чоловіками розглядається як питання прав людини та як необхідна умова і показник сталого людиноцентричного розвитку.

✓ **ґендерна рівність de facto**

de facto gender equality

див. терміни «рівність результату», «сутнісна (дійсна) ґендерна рівність».

✓ **ґендерна рівність de jure**

de jure gender equality

див. термін «формальна ґендерна рівність».

✓ Гендерна сегрегація

gender segregation

відмінності у моделях участі жінок та чоловіків на ринку праці, у громадському і політичному житті, неоплачуваній домашній роботі та догляді, а також у виборі освіти молодими жінками і чоловіками.

Посилання

(1) European Commission – Expert Group of Gender and Employment (2002). *Indicators on Gender Equality in the European Employment Strategy*. European Work and Employment Research Centre, Manchester School of Management (UMIST).

Режим доступу: [http://www.research.mbs.ac.uk/ewerc/Portals/0/docs/gendersocial/Indicators2001\(final\).pdf](http://www.research.mbs.ac.uk/ewerc/Portals/0/docs/gendersocial/Indicators2001(final).pdf);

(2) European Commission (2014). *A New Method to Understand Occupational Gender Segregation in European Labour Markets*.

Режим доступу: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/documents/150119_segregation_report_web_en.pdf.

✓ Гендерна сегрегація в професіях

occupational gender segregation

фактичне домінування однієї статі в певній професії або кількісна перевага однієї статі відносно до очікуваного рівня представленості у певній галузі зайнятості.

Посилання

European Commission (2014). *A New Method to Understand Occupational Gender Segregation in European Labour Markets*.

Режим доступу: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/documents/150119_segregation_report_web_en.pdf.

Примітки

Наприклад, оскільки жінки, як правило, недопредставлені у сукупності зайнятого населення, їх очікувана частка в рамках окремо взятої професії може бути нижчою, ніж частка чоловіків, якби і чоловіків, і жінок було рівномірно розподілено серед усіх професій. На практиці уявлення про гендерну сегрегацію у відносних показниках може бути проблематичним, оскільки основною причиною, чому жінки, як правило, становлять менше 50% зайнятої робочої сили, є гендерно зумовлений розподіл домашньої праці та непропорційна частка жінок, зайнятих неоплачуваною роботою по догляду, а також домашньою роботою. Тому найобґрунтованішим підходом до формування очікувань щодо гендерної рівності є вимірювання сегрегації (розподілу) через підрахунок представництва кожної статі по конкретних професіях чи на робочому місці (використовуючи абсолютні показники).

✓ **ґендерна система**

gender system

система економічних, соціальних, культурних і політичних структур, котрі підтримують та відтворюють відмінність ґендерних ролей і атрибутів жінок й чоловіків.

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.*

✓ **ґендерна сліпота**

gender blindness

нерозпізнавання того, що ролі та обов'язки жінок/дівчат та чоловіків/хлопців приписуються їм, або задаються їм у конкретних соціальних, культурних, економічних та політичних контекстах.

Посилання

United Nations Statistics Division – UNSD. *Global Gender Statistics Programme.*
Режим доступу: <http://unstats.un.org/unsd/genderstatmanual/Glossary.ashx>.

Примітки

ґендерно сліпі проєкти, програми, політики та погляди не враховують цих різних ролей та різноманіття потреб. Тому вони підтримують статус-кво і не допоможуть перетворити нерівну структуру ґендерних відносин.

✓ **ґендерна соціалізація**

gender socialisation

процес засвоєння людьми моделей поведінки, обумовлених культурними нормами, пов'язаними з поняттями фемінності чи маскуліності.

Посилання

Визначення розроблене експерт(к)ами ЄІГР.

✓ Гендерна справедливість

gender equity

забезпечення неупередженого ставлення та справедливості при розподілі благ та обов'язків між жінками та чоловіками.

Посилання

(1) Desprez-Bouanchaud, A., Doolaee, J., Ruprecht, L. (1999). *Guidelines on Gender-Neutral Language*, Paris, Unesco, Paris.

Режим доступу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001149/114950mo.pdf>.

(2) CEDAW Committee (2010). *General Recommendation № 28 on The Core Obligations of States Parties under Article 2 of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*.

Примітки

Концепт визнає, що жінки та чоловіки мають різні потреби та рівень доступу до влади, і ці відмінності слід визначати та усувати таким чином, щоб виправити дисбаланси між статями. Це може включати рівне ставлення, або ставлення, що відрізняється, але вважається рівнозначним з точки зору прав, переваг, зобов'язань та можливостей.

Хоча терміни «рівність» і «справедливість» часто використовуються як взаємозамінні, насправді, це два різні поняття. У той час як міжнародні договори про права людини посилаються на «рівність», в інших сферах часто використовується термін «справедливість». Термін «гендерна справедливість» іноді вживається таким чином, що живить стереотипи щодо ролі жінок у суспільстві, припускаючи, що до жінок слід ставитися «справедливо» відповідно до ролей, які вони виконують. Існує ризик, що таке розуміння може увічнити нерівні гендерні стосунки та укорінити гендерні стереотипи, згубні для жінок. Тому цей термін слід застосовувати обережно, щоб не маскувати ним небажання говорити про дискримінацію та нерівність.

✓ Гендерна статистика

gender statistics

статистика, що адекватно відображає відмінності та нерівності у становищі жінок та чоловіків у всіх сферах життя.

Посилання

United Nations Statistics Division – UNSD. *Global Gender Statistics Programme*.

Режим доступу: <http://unstats.un.org/unsd/genderstatmanual/Glossary.ashx>.

Примітки

Сукупність характеристик, що визначають гендерну статистику: (а) дані збираються та подаються з розбивкою за статтю як первинною та наскрізною класифікацією; (б) дані відображають гендерні питання, проблеми та інтереси, пов'язані з усіма аспектами життя жінок і чоловіків, включно з їхніми конкретними потребами, можливостями чи внеском у життя суспільства; (в) дані базуються на концептах і визначеннях, котрі відображають реальну різноманітність жінок та чоловіків й охоплюють усі аспекти їхнього життя; та (г) методи збирання даних враховують наявність стереотипів, а також соціальних і культурних факторів, що можуть спричиняти гендерні упередження.

✓ **Гендерна стереотипізація**

gender stereotyping

практика присвоєння окремій жінці чи чоловіку конкретних ознак, характеристик чи ролей виключно на основі його/її приналежності до соціальної групи жінок чи чоловіків.

Посилання

Cusack, S. (2013). *Gender Stereotyping as a Human Rights Violation: Research Report*. Prepared for the UN Office of the High Commissioner for Human Rights.

Режим доступу: <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/StudyGenderStereotyping.doc>.

✓ **Гендерна упередженість в статистиці**

statistical gender bias

ефект, що позбавляє статистичний результат репрезентативності внаслідок систематичного спотворення даних через упереджені дії чи ставлення, що базуються на гендерно зумовленому сприйнятті жінок як не рівних з чоловіками.

Посилання

(1) Eurostat Definition of Statistical Bias.

Режим доступу: http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=DSP_GLOSSARY_NOM_DTL_VIEW&StrNom=CODED2&StrLanguageCode=EN&IntKey=16423535&RdoSearch=CONTAIN&TxtSearch=bias&CboTheme=&IsTer=&ter_valid=0&IntCurrentPage=1;

(2) експерт(ка) ЄІГР.

Примітки

Наприклад, відповіді на питання щодо фізичного чи сексуального насильства проти жінки можуть бути абсолютно упередженими, якщо під час інтерв'ю були присутні партнер цієї жінки чи її родичі.

✓ **Гендерна чутливість**

gender sensitivity

усвідомлення та врахування суспільних та культурних факторів, задіяних у гендерному виключенні та дискримінації у різних сферах суспільного та приватного життя.

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men*.

Примітки

Основна увага приділяється особливостям структурно обумовленого невідгідного становища та ролей жінок.

✓ **ґендерна політика перерозподілу**

gender redistributive policy

політика, спрямована на зміну наявного розподілу ресурсів та обов'язків з метою створення більш рівноправних відносин між жінками та чоловіками.

Посилання

Mediterranean Institute of Gender Studies (2009). Glossary of Gender-Related Terms.

Режим доступу: http://www.medinstgenderstudies.org/wp-content/uploads/Gender-Glossary-updated_final.pdf.

✓ **ґендерне вираження**

gender expression

прояв людиною своєї ґендерної ідентичності та сприйняття її іншими.

Посилання

European Commission (2012). Trans and Intersex People – Discrimination on the Grounds Of Sex, Gender Identity and Gender Expression. European Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality.

Примітки

Зазвичай люди прагнуть, щоб їх ґендерне вираження чи презентація відповідали їхній ґендерній ідентичності, незалежно від статі, визначеної при народженні.

✓ **ґендерне насильство**

gender violence

див. термін «ґендерно зумовлене насильство».

✓ **ґендерне оцінювання**

gender evaluation

оцінювання, що застосовується як метод ґендерного мейнстримінгу, що інтегрує питання ґендерної рівності у завдання оцінювання, методологію, підходи та застосування.

Посилання

European Institute for Gender Equality – EIGE (2014). *Effectiveness of Institutional Mechanisms for the Advancement of Gender Equality: Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States*.

Режим доступу: <http://eige.europa.eu/content/document/effectiveness-of-institutional-mechanisms-for-the-advancement-of-gender-equality>.

Примітки

Як частина програмного циклу ґендерне оцінювання сприяє розробці політики на основі фактичних даних, а коли йдеться про ґендерний мейнстримінг, то ґендерне оцінювання є одним із політичних процесів, за допомогою якого ґендерна перспектива інтегрується та впроваджується у всіх сферах.

✓ **ґендерне планування**

gender planning

проактивний підхід до планування, що розглядає ґендер як ключову змінну/критерій і має на меті інтегрування чіткого ґендерного виміру в політику чи дію.

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men*.

✓ **ґендерне(і) питання**

gender issue(s)

будь-яке питання або проблема, спричинені ґендерно та/або статево зумовленими відмінностями між жінками та чоловіками.

Посилання

European Institute for Gender Equality – EIGE (2014). *Effectiveness of Institutional Mechanisms for the Advancement of Gender Equality: Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States*.

Режим доступу: <http://eige.europa.eu/content/document/effectiveness-of-institutional-mechanisms-for-the-advancement-of-gender-equality>.

Примітки

ґендерні питання включають усі аспекти та проблеми, пов'язані з життям та становищем у суспільстві жінок і чоловіків, способом їхніх взаємовідносин, відмінностями у доступі до ресурсів та користування ними, їхньою діяльністю та способом реагування на зміни, втручання та політику.

✓ **ґендерний аналіз**

gender analysis

критичний розгляд того, як відмінності у ґендерних ролях, діяльності, потребах, можливостях та правах впливають на жінок, чоловіків, дівчат та хлопців у певній галузі політики, ситуації чи контексті.

Посилання

United Nations Statistics Division – UNSD. Global Gender Statistics Programme.

Примітки

ґендерний аналіз розглядає взаємозв'язки між жінками і чоловіками та обмеження, з якими вони стикаються одне відносно одного в досягненні ґендерної рівності у певній сфері, ситуації чи контексті.

ґендерний аналіз може бути виконаний на основі якісної інформації та методів та/або на основі кількісної інформації, наданої ґендерною статистикою.

✓ **ґендерний аудит**

gender audit

оцінювання рівня ефективності інституційної ґендерної рівності в політиці, програмах, організаційних структурах та процедурах, включаючи процеси прийняття рішень, та у відповідних бюджетах.

Посилання

Council of Europe – Directorate General of Human Rights and Legal Affairs (2009). Gender Budgeting: Practical Implementation. Handbook prepared by Sheila Quinn.

Примітки

ґендерний аудит розглядає, як правило, за широкої участі (співробітників організації) питання щодо ефективності внутрішніх практик та пов'язаних з ними систем підтримки ґендерного мейнстрімінгу, а також їхнього дотримання та взаємного підсилення.

Він встановлює базовий рівень, визначає критичні прогалини та проблеми й пропонує шляхи їх подолання, можливого вдосконалення та інновації. Він також документує добрі практики щодо досягнення ґендерної рівності.

ґендерний аудит розширює колективний потенціал організації вивчати свою діяльність з ґендерної точки зору та виявляти сильні і слабкі сторони у просуванні питань ґендерної рівності.

✓ **ґендерний баланс**

gender balance

людські ресурси та рівна участь жінок та чоловіків у всіх сферах роботи та проєктах чи програмах.

Посилання

United Nations Statistics Division – UNSD. Global Gender Statistics Programme.

Resources on gender balance in EIGE's Resource & Documentation Centre.

Примітки

Реалізація ґендерної рівності передбачає, що жінки та чоловіки братимуть участь у прийнятті рішень пропорційно до їх частки від загальної кількості населення. Однак у багатьох сферах життя бере участь менша кількість жінок, ніж можна було б очікувати з огляду на розподіл населення за статтю (недопредставленість жінок), тоді як з чоловіків бере участь більше, ніж очікувалося (надпредставленість чоловіків).

✓ **ґендерний вимір**

gender dimension

способи, завдяки яким ситуація і потреби, а також проблеми, з якими стикаються жінки та чоловіки (і дівчата та хлопці), розрізняються з метою усунення нерівностей та уникнення їх продовження, а також просування ґендерної рівності через конкретні політики, програми чи процедури.

Посилання

Визначення розроблено експерт(к)ами ЄІГР та незалежними експерт(к)ами.

✓ **ґендерний індикатор**

gender indicator

інструмент для моніторингу ґендерних відмінностей, змін, що відбуваються протягом певного періоду часу, та прогресу в досягненні цілей ґендерної рівності.

Посилання

(1) *United Nations Statistics Division – UNSD. Global Gender Statistics Programme.*

Режим доступу: <http://unstats.un.org/unsd/genderstatmanual/Glossary.ashx>.

(2) *ЄІґР та незалежні експерт(к)и.*

Примітки

Загалом індикатори – це статистичні дані з точкою відліку (норми чи початкового показника), на основі яких можна формувати оцінкові судження. Індикатори мають нормативний характер, в тому сенсі, що зміна показника відносно початкового відліку в певному напрямку може трактуватися як «добре» або «погано». Що стосується ґендерної статистики, то становище жінок у певній країні зазвичай оцінюється шляхом порівняння із становищем чоловіків у цій країні. У деяких випадках (наприклад, щодо материнської смертності або доступу до пренатальних послуг) за норму визначається становище жінок в інших країнах. Крім кількісних показників (на основі дезагрегованої за статтю статистики), можуть бути визначені якісні показники (засновані на досвіді, поглядах, думках та почуттях жінок і чоловіків). ґендерно чутливі показники дозволяють виміряти зміни у відносинах між жінками та чоловіками у певній сфері, програмі чи діяльності, а також зміни у статусі чи становищі жінок та чоловіків.

✓ **ґендерний контракт**

gender contract

сукупність неявних та явних правил (прямих приписів), що регулюють ґендерні відносини, розподіляють для жінок і чоловіків різну роботу, цінність, відповідальність та обов'язки, і котрі підтримуються на трьох рівнях: культурна надбудова (норми та цінності суспільства); установи (системи соціального забезпечення сімей, освіти, зайнятості тощо); і процеси соціалізації, особливо у сім'ях.

Посилання

European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.

✓ **Гендерний мейнстрімінг**

gender mainstreaming

систематичне врахування відмінностей між умовами існування, становищем та потребами жінок і чоловіків у всіх політиках та діях.

Посилання

(1) *European Commission. Communication 'Incorporating Equal Opportunities for Women and Men into All Community Policies and Activities' (COM(96)67final);*

(2) *Council of Europe (1998). Gender Mainstreaming: Conceptual Framework, Methodology and Presentation of Good Practices. Final Report of Activities of the Group of Specialists on Mainstreaming (EG-S-MS).*

Режим доступу: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/gender-mainstreaming/EG_S_MS_98_2_rev_en.pdf.

(3) *United Nations Statistics Division – UNSD. Global Gender Statistics Programme.*

Режим доступу: <http://unstats.un.org/unsd/genderstatmanual/Glossary.ashx>.

Примітки

«Гендерний мейнстрімінг – це ре/організація, вдосконалення, розвиток та оцінювання політичних процесів з метою включення гендерної рівності в усі політики на всіх рівнях та на всіх етапах суб'єктами, які зазвичай беруть участь у розробці політики. Запровадження гендерної перспективи – це процес оцінювання наслідків для жінок та чоловіків будь-яких запланованих заходів, включаючи законодавство, політику чи програми у всіх сферах та на всіх рівнях. Це спосіб зробити так, щоб важливі питання та досвід як жінок, так і чоловіків стали невід'ємною складовою розроблення, реалізації, моніторингу та оцінювання політик і програм у політичній, економічній, соціальній та інших сферах, щоб жінки та чоловіки отримували однаковий прибуток за однакову роботу, а нерівність не була увіковічена. Кінцевою метою є досягнення гендерної рівності.

Гендерний мейнстрімінг – це додаткова стратегія, а не заміна цілеспрямованої політики та програм, орієнтованих на жінок, законодавства у сфері гендерної рівності, інституційних механізмів гендерної рівності та конкретних втручань, спрямованих на усунення гендерного розриву».

✓ **Гендерний мейнстрімінг в національних політиках та програмах**

gender mainstreaming in national policies and programmes

див. термін «гендерний мейнстрімінг».

✓ **Гендерний мейнстримінг в статистиці** gender mainstreaming in statistics

систематичне врахування гендерних питань та існування гендерних упереджень в офіційній статистиці та на всіх етапах отримання даних.

Посилання

United Nations Statistics Division – UNSD. Global Gender Statistics Programme.
Режим доступу: <http://unstats.un.org/unsd/genderstatmanual/Glossary.ashx>.

Примітки

В рамках цього процесу всі дані (як ті, що стосуються фізичних осіб, так і ті, що їх не стосуються безпосередньо) збираються, категоризуються та аналізуються з огляду на те, що гендерно зумовлені фактори по-різному впливають на жінок та чоловіків.

✓ **Гендерний моніторинг та оцінювання** gender monitoring and evaluation

процес, що вимагає включення гендерної перспективи у моніторинг, звітність та оцінку всіх політик та планів – як у процеси та пропозиції, так і у результати та очікувані впливи, – з метою отримання інформації про вплив програм чи конкретних проєктів на життя жінок та чоловіків та усунення нерівності.

Посилання

OECD – Development Assistance Committee (DAC) Working Party on Gender Equality (1988). DAC Source Book on Concepts and Approaches Linked to Gender Equality. Paris.
Режим доступу: <http://www.oecd.org/dac/gender-development/31572047.pdf>.

✓ **ґендерний паритет**

gender parity

кількісне співвідношення жінок та чоловіків, дівчат та хлопців в абсолютних цифрах чи у відсотках, що часто розраховується як співвідношення значень за окремо взятим показником для жінок до значення за тим же показником для чоловіків.

Посилання

(1) *United Nations Statistics Division – UNSD. Global Gender Statistics Programme.*

Режим доступу: <http://unstats.un.org/unsd/genderstatmanual/Glossary.ashx>;

(2) *Council of Europe (2003). Genderware – The Council of Europe and the Participation of Women in Political Life;*

(3) *Alliance for Parity Democracy & Feminine Intervention, sponsored by the Commission for Equality and for Women's Rights (2001). What is Parity Democracy After All? Lisbon, Portugal;*

(4) експерт(ка) ЄІГР.

Примітки

Ґендерний паритет стосується відносної рівності жінок та чоловіків, дівчат та хлопців за кількісними та відсотковими показниками. Коли ж обчислюється співвідношення чоловіків до жінок, використовується визначення «співвідношення статей» замість «ґендерного паритету».

У контексті ґендерної рівності ґендерний паритет має не лише кількісний, але й якісний вимір, і таким чином вказує на рівномірний внесок жінок і чоловіків у кожну сферу суспільного життя – як приватну, так і громадську.

✓ **ґендерний розподіл праці**

gender-based division of labour

виділення жінкам та чоловікам різних робочих місць або видів роботи.

Посилання

Mediterranean Institute of Gender Studies (2009). Glossary of Gender-Related Terms.

Примітки

У феміністській економіці інституційні правила, норми та практики, що регулюють розподіл завдань між жінками та чоловіками, дівчатами та хлопцями, теж включені до ґендерно зумовленого розподілу праці, котрий розглядається як змінюваний в часі та просторі, та є предметом постійних переговорів та перегляду. Його найпоширенішою формою є розподіл оплачуваної і неоплачуваної праці між жінками і чоловіками в приватному та публічному житті.

✓ **ґендерний розрив**

gender gap

розрив у будь-якій сфері між жінками та чоловіками з огляду на рівень їх участі, доступу, прав, оплати праці, фінансової компенсації за виконану роботу чи благ.

Посилання

European Commission (2012). *Trans and Intersex People – Discrimination on the Grounds Of Sex, Gender Identity and Gender Expression. European Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality.*

✓ **ґендерний розрив в оплаті праці**

gender pay gap

відсоток (частина) заробітку чоловіків, що визначається як різниця між середньою погодинною оплатою праці жінок і оплатою праці чоловіків.

Посилання

European Commission (2014). *Tackling the Gender Pay Gap in the European Union.*

Режим доступу: http://ec.europa.eu/justice/gender-quality/files/gender_pay_gap/140319_gpg_en.pdf.

Примітки

«Валова заробітна плата – це заробітна плата або оплата праці, що виплачується безпосередньо працівникові до вирахування податку на прибуток та внеску в систему соціального страхування.

В ЄС розрив у заробітній платі за ґендерною ознакою називають офіційно «невідрегульованим ґендерним розривом в оплаті праці», оскільки він не враховує всіх факторів, що впливають на появу такого розриву, зокрема, різницю в рівні освіти, досвіді роботи на ринку праці, відпрацьованих годинах, типі роботи тощо».

✓ **ґендерні диспаритети**

gender disparities

відмінності у доступі жінок та чоловіків до ресурсів, статусу та добробуту, що, як правило, надають переваги чоловікам і часто інституалізуються через закони, правосуддя та соціальні норми.

Посилання

Визначення розроблене експерт(к)ами ЄІГР.

✓ **ґендерні відносини**

gender relations

конкретна підмножина соціальних відносин, що об'єднує жінок і чоловіків як соціальні групи в певній спільноті, включно із тим, як влада і доступ до ресурсів та контроль над ними розподілені між статями.

Посилання

UN Women Training Centre Glossary.

Режим доступу: <https://trainingcentre.unwomen.org/mod/glossary/view.php?id=36>.

✓ **ґендерні владні стосунки**

gender power relation

те, як ґендер визначає розподіл влади на всіх рівнях життєдіяльності суспільства.

Посилання

Koester, D. (2015). *Gender and Power. DLP Concept Brief 04*.

Примітки

Однією з найстійкіших характеристик розподілу влади є нерівність між жінками та чоловіками. Сукупність ролей, поведінки та поглядів, що суспільство визначає як притаманні суто жінкам або чоловікам («ґендер»), може бути причиною, наслідком і механізмом владних стосунків, від інтимної сфери в рамках домогосподарства до найвищих рівнів прийняття політичних рішень. Структури та інституції ширшого характеру також можуть формувати розподіл влади шляхом підсилення ґендерних ролей та керуючись ними.

✓ Ґендерні квоти

gender quotas

ефективний інструмент вимірювання, що використовується задля прискорення досягнення ґендерно збалансованої участі та представництва жінок шляхом встановлення мінімального відсотка (співвідношення) або кількості місць чи посад, передбачених для жінок та/або чоловіків, що заповнюються, як правило, за визначеними правилами або критеріями.

Посилання

(1) Режим доступу: <http://www.quotaproject.org/aboutQuotas.cfm>;

(2) Режим доступу: http://ec.europa.eu/geninfo/query/resultaction.jsp?query_source=JUS-TICE&swlang=en&QueryText=quotas+managements+boards.

Примітки

Квоти можуть застосовуватися для виправлення вже існуючого ґендерного дисбалансу в різних сферах та на різних рівнях, включаючи політичні об'єднання, посади на рівні прийняття рішень щодо громадського, політичного та економічного життя (корпоративних радах), а також для забезпечення включення жінок та їх участі в організаціях міжнародного рівня або як інструменту сприяння рівному доступу до можливостей навчання чи робочих місць.

Квоти, спрямовані на збільшення представницького балансу за ґендерною ознакою, можуть бути передбачені конституцією, законодавством про вибори, працю чи ґендерну рівність (законодавчо закріплені ґендерні квоти, що можуть передбачати санкції за недотримання), або застосовуватися на добровільній основі (добровільні квоти для політичних партій). Види квот також різняться залежно від особливостей процесу відбору чи призначення.

✓ Ґендерні норми

gender norms

стандарти та очікування, яким зазвичай відповідають жінки та чоловіки, в межах, визначених конкретним суспільством, культурою та громадою в певний період часу.

Посилання

United Nations Statistics Division – UNSD. Global Gender Statistics Programme.

Режим доступу: <http://unstats.un.org/unsd/genderstatmanual/Glossary.ashx>.

Примітки

Ґендерні норми – це уявлення про те, якими повинні бути та як мають діяти жінки та чоловіки. Засвоєні на початку життя ґендерні норми можуть визначати життєвий цикл ґендерної соціалізації особи та стереотипізування.

✓ **ґендерні потреби жінок**

gender needs of women

типи потреб, що, як правило, визначаються в будь-якому конкретному суспільстві, а саме практичні ґендерні потреби та стратегічні ґендерні потреби.

Посилання

European Union (2005). *Glossary of Gender and Development Terms, in Toolkit on Mainstreaming Gender Equality in EC Development Cooperation (Ch. 1, Sec. 3)*.

Режим доступу: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/toolkit-mainstreaming-gender-підрозділ-3_en.pdf.

Примітки

Увага лише до жіночих практичних ґендерних потреб, що часто пов'язані із домашньою роботою та зумовлені незадовільними умовами життя, примножує чинники, що утримують жінок у несприятливому становищі порівняно з чоловіками. Потреби, пов'язані із уповноваженням (розширенням можливостей) жінок – це стратегічні потреби, необхідні для подолання їхнього підпорядкованого становища.

✓ **ґендерні ролі**

gender roles

соціальні норми поведінки, що в межах конкретної культури вважаються соціально прийнятними для осіб певної статі.

Посилання

UN Women Training Centre Glossary.

Режим доступу: <https://trainingcentre.unwomen.org/mod/glossary/view.php?id=36>.

Примітки

У сукупності ґендерні ролі часто визначають традиційні обов'язки та завдання, покладені на жінок, чоловіків, дівчат та хлопців (див. термін «ґендерний розподіл праці»). ґендерні ролі часто зумовлені структурою домогосподарств, доступом до ресурсів, специфічним впливом світової економіки, виникненням конфліктів чи природних катастроф та іншими, місцевими чинниками, такими як екологічні умови. Як і сам ґендер, ґендерні ролі можуть змінюватись з часом, зокрема через уповноваження жінок і трансформацію маскуліності.

✓ **ґендерні стереотипи**

gender stereotypes

упередження, що приписують жінкам і чоловікам характеристики та ролі, що визначаються й обмежуються їхнім ґендером.

Посилання

Gender Equality Commission of the Council of Europe (2015). Gender Equality Glossary.

Режим доступу: http://www.coe.int/t/DGHL/STANDARDSETTING/EQUALITY/06resources/Glossaries/Council%20of%20Europe%20Gender%20Equality%20Glossary%20December%202015_en.pdf.

Примітки

Ґендерна стереотипізація може обмежити розвиток природних талантів і здібностей дівчат та хлопців, жінок й чоловіків, а також їхній досвід в освітній і професійній сферах та й життєві можливості загалом. Існування стереотипів щодо жінок є наслідком і причиною глибоко вкорінених поглядів, цінностей, норм і упереджень проти жінок. Вони використовуються для обґрунтування та підтримки влади чоловіків над жінками, а також сексистських поглядів, що стримують просування жінок.

✓ **ґендерні студії**

gender studies

академічний, як правило, міждисциплінарний підхід до аналізу становища жінок і чоловіків та ґендерних відносин, а також ґендерно чутливий вимір всіх інших дисциплін.

Посилання

European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.

✓ **ґендерно збалансована участь**

gender-balanced participation

представництво жінок або чоловіків у будь-якому органі прийняття рішень у громадському та політичному житті не нижче 40 % паритетного порогу.

Посилання

(1) *European Parliament (2012). Report on Women in Political Decision-Making: Quality and Equality (2011/2295(INI));*

(2) *Council of Europe (2003). Recommendation Rec (2003)3 of The Committee of Ministers to Member States on Balanced Participation of Women And Men in Political and Public Decision-Making.*

Примітки

Існують різні визначення. Строго кажучи, ґендерно збалансована участь передбачає рівне представництво, яке ще часто називають паритетною участю жінок і чоловіків, як це рекомендовано Європейським Парламентом.

✓ **ґендерно зумовлене насильство**

gender-based violence

насильство, спрямоване проти особи через її стать, ґендерну ідентичність чи ґендерне самовираження, або насильство, що впливає на осіб певної статі диспропорційно.

Посилання

(1) *European Union (2012). Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 Establishing Minimum Standards on the Rights, Support and Protection of Victims of Crime, and Replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA;*

(2) *CEDAW (1992). General Recommendation № 19 on Violence against Women.*

Примітки

Воно може завдати жертві фізичної, сексуальної, емоційної чи психологічної шкоди або економічних втрат. Ґендерно зумовлене насильство та насильство над жінками – терміни, що часто застосовуються взаємозамінно, оскільки широко визнано, що більшість видів ґендерно зумовленого насильства здійснюються чоловіками по відношенню до жінок та дівчат. Однак використання аспекту «ґендерної зумовленості» є важливим, бо підкреслює той факт, що багато форм насильства над жінками коріняться у нерівності влади між жінками та чоловіками. Терміни вживаються взаємозамінно в усіх документах ЄІГР, відображаючи непропорційну кількість таких злочинів проти жінок.

✓ **ґендерно зумовлене насильство проти жінок**

gender-based violence against women

будь-яка форма насильства, спрямована проти жінки, тому що вона є жінкою, або такого, що впливає на жінок диспропорційно.

Посилання

(1) *Council of Europe (2011). Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence and its Explanatory Memorandum. Council of Europe Treaty Series № 210;*

(2) *United Nations (2013). Ending Violence against Women and Girls: Programming Essentials.*

Режим доступу: <http://www.endvawnow.org/en/modules/view/14-programming-essentials-monitoring-evaluation.html#16>.

Примітки

Ґендерно зумовлене насильство над жінками – це форма дискримінації та порушення їх основних свобод і прав. Воно включає всі акти насильства над жінками, що спричиняють або можуть спричинити фізичну, сексуальну, психологічну, економічну шкоду чи страждання для жінок, включаючи погрози такими діями, примус чи самовільне обмеження їх свободи в публічному або приватному житті.

Ґендерно зумовлене насильство включає такі форми насильства, як насильство у близьких стосунках, сексуальне насильство (включаючи зґвалтування та домагання), психологічне та економічне насильство, торгівлю жінками, примусову проституцію, рабство та різні форми шкідливих практик, наприклад, дитячі та/або примусові шлюби, каліцтво жіночих статевих органів, злочини, вчинені в ім'я так званої честі, примусовий аборт, вимушена вагітність та примусова стерилізація.

Ґендерно зумовлене насильство над жінками ґрунтується на ієрархічних та нерівних структурних відносинах влади, що коріниться у культурно-специфічних ґендерних нормах. Воно також виявляє домінацію в символічному та культурному порядку, що часто проявляє себе прямим насильством.

Це визначення підкреслює, що насильство над жінками ґрунтується на ґендері, має за мету зробити більш помітним історичний дисбаланс між жінками та чоловіками, та намагається зафіксувати гнітючу модель примусового контролю, що позбавляє жінок основних свобод.

✓ **ґендерно зумовлений статус**

gender position

соціально-економічний статус жінок в суспільстві у порівнянні зі статусом чоловіків, а саме: розрив у заробітній платі жінок та чоловіків і можливостях працевлаштування, нерівне представництво у політичному процесі, нерівне володіння землею та власністю, а також вразливість до насильства (тобто стратегічні ґендерні потреби/інтереси).

Посилання

United Nations Development Programme – UNDP (2001). *Gender in Development Programme: Learning & Information Pack*.

Режим доступу: www.undp.org/content/dam/undp/library/gender/Institutional%20Development/TLGEN1.6%20UNDP%20GenderAnalysis%20toolkit.pdf.

✓ **ґендерно зумовлені упередження**

gender bias

упереджені дії чи думки, що ґрунтуються на ґендерно зумовленому уявленні про те, що жінки не є рівними чоловікам у правах та гідності.

Посилання

IPS-Inter Press Service (2010). *Gender and Development Glossary. A Tool for Journalists and Writers*.

✓ **ґендерно нейтральна мова**

gender-neutral language

ґендерно нечутлива мова, що апелює до загального поняття «люди» без розрізнення на жінок і чоловіків.

✓ **ґендерно нейтральна політика**

gender-neutral policies

політика, що не спрямована спеціально ані на жінок, ані на чоловіків, тож передбачається (вважається), що вона впливає на обидві статі однаково.

Посилання

Public Health Agency of Canada – Centre for Emergency Preparedness and Response (2008). *Gender Mainstreaming in Emergency Management: Opportunities for Building Community Resilience in Canada*.

Примітки

Втім, така політика може фактично зберегти наявні ґендерні нерівності чи навіть призвести до різного впливу на жінок та чоловіків, зокрема на жінок та чоловіків із соціально незахищених верств. ґендерно нейтральна політика не сприяє дійсній ґендерній рівності, її також називають «ґендерно сліпою».

✓ **ґендерно нейтральне законодавство**

gender-neutral legislation

законодавство, виписане в загальних термінах, без урахування ґендерної специфіки та владних відносин (між жінками та чоловіками), що лежать в основі дискримінації за ознакою статі чи ґендерної ідентичності, включаючи ґендерне насильство проти жінок.

Посилання

Визначення розроблене експерт(к)ами ЄІГР.

Примітки

ґендерно нейтральні закони, що не роблять розрізнення між жінками і чоловіками, потрібно ретельно переглядати, щоб з'ясувати, чи вони перешкоджатимуть досягненню ґендерної рівності або ж, навпаки, наблизять її досягнення, а також усунуть дискримінацію за ознакою статі (ґендеру).

✓ **ґендерно нейтральний**

gender-neutral

політика, програма чи ситуація, що сприймаються як такі, що не мають вираженого (позитивного чи негативного) впливу з погляду ґендерних відносин або рівності жінок і чоловіків.

Посилання

(1) *European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men;*

(2) *United Nations Statistics Division – UNSD. Global Gender Statistics Programme.*

Реим доступу: <http://unstats.un.org/unsd/genderstatmanual/Glossary.ashx>.

Примітки

Термін «ґендерно нейтральний» означає відсутність зв'язку певного об'єкта з жінками або чоловіками. Це може стосуватися різних аспектів, зокрема системи понять чи стилістики мови. Однак те, що часто сприймається як ґендерно нейтральне, у тому числі в сфері статистики або поширення даних, зібраних про населення, на практиці є ґендерною сліпотою (нерозпізнання ґендерних особливостей).

✓ **ґендерно орієнтоване бюджетування**

gender budgeting

впровадження ґендерного мейнстримінгу у бюджетний процес. Передбачає ґендерно базовану оцінку бюджетів, включення ґендерної перспективи на всіх рівнях бюджетного процесу та реструктурування доходів та витрат з метою просування ґендерної рівності.

Посилання

Council of Europe – Directorate General of Human Rights and Legal Affairs (2009). Gender Budgeting: Practical Implementation. Handbook prepared by Sheila Quinn.

✓ **ґендерно специфічні моніторинг та оцінювання**

gender-specific monitoring and evaluation

див. термін «ґендерно чутливі моніторинг та оцінювання».

✓ **ґендерно чутлива мова**

gender-sensitive language

реалізація ґендерної рівності у письмовій і усній мові, котра досягається, коли жінки і чоловіки, а також особи, які не вписуються в бінарну ґендерну систему, стають видимими у мові (оприявнюються) як особи рівної цінності, гідності, доброчесності та поваги.

Посилання

Визначення розроблено експерт(к)ами ЄІГР.

Примітки

Усунення дискримінації за ознаками статі та ґендеру включає і мовний аспект, оскільки систематичне використання ґендерно упередженої термінології впливає на ставлення та очікування і може, з точки зору читача чи слухача, підкреслити другорядність жінок або сприяти увічненню стереотипного погляду на жіночі та чоловічі ролі. Існує низка різних стратегій, за допомогою яких можна з більшою точністю відобразити ґендерні відносини, наприклад, максимально уникати використання мовних засобів, що явно чи неявно акцентують лише одну стать, та використовувати ґендерно чутливі й інклюзивні засоби з урахуванням особливостей кожної мови, зокрема альтернативних граматичних форм.

✓ **ґендерно чутлива підзвітність**

gender-sensitive accountability

зобов'язання і відповідальність державних структур і державних службовців впроваджувати ґендерний мейнстримінг й досягати цілей політики ґендерної рівності, звітувати про досягнутий прогрес та нести відповідальність у разі недосягнення зазначених цілей ґендерної рівності.

Посилання

(1) *Unifem (2008/09). Who Answers to Women? Gender & Accountability. Progress of the World's Women;*

(2) *United Nations Department of Economic and Social Affairs. Online Glossary on Governance and Public Administration.*

Режим доступу: <http://www.unpan.org/Directorries/UNPAGlossary/tabid/928/Default.aspx>.

Примітки

ґендерно чутлива підзвітність передбачає, що рішення державних органів та інших публічних суб'єктів можна регулярно оцінювати з точки зору врахування потреб та інтересів жінок і чоловіків, а ґендерна рівність є одним із стандартів, на основі яких оцінюється результативність роботи осіб чи органів, що приймають рішення.

✓ **Гендерно чутливе бюджетування** gender-sensitive budgeting*

див. термін «гендерно орієнтоване бюджетування».

✓ **Гендерно чутливе посередництво (медіація)** gender-sensitive mediation

позасудові методи вирішення спорів, котрі завдяки більшій гнучкості, зменшенню фінансових та часових витрат можуть краще слугувати жінкам, які прагнуть справедливості, зокрема, попередити повторну віктимізацію жертв насильства.

Посилання

(1) Council of Europe (2011). *Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence and its Explanatory Memorandum*. Council of Europe Treaty Series № 210;

(2) експерт(ка) ЄІГР.

Примітки

Відповідно до Конвенції про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами та згідно з міжнародними стандартами, використання обов'язкової медіації і примирення у випадках гендерного насильства щодо жінок не є доцільним і повинно бути заборонено. Це пояснюється тим, що медіація не завжди є гендерно чутливою й може не задовольняти потреби жінок та чоловіків однаковою мірою.

✓ **Гендерно чутливий** gender-sensitive

той, що враховує гендерний вимір у політиках та програмах, що регулюють життя жінок і чоловіків та мають на меті усунення нерівності, сприяння гендерній рівності, включаючи рівномірний розподіл ресурсів.

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men*.

✓ **ґендерно чутливі інституційні перетворення** gender-sensitive institutional transformation

процес інтеграції питань ґендерної рівності у правила, процедури та практики установи, що трансформує її як інституцію та змінює її організаційну культуру.

Посилання

European Institute for Gender Equality – EIGE (forthcoming). *Guidelines for Gender Institutional Transformation*.

Примітки

Щоб досягти ґендерно чутливої трансформації, внутрішні механізми інституції потрібно скоригувати в процесі організаційного розвитку. Це передбачає внутрішній вимір ґендерного мейнстримінгу (організаційний і кадровий розвиток), а також зовнішній вимір (надання послуг).

✓ **ґендерно чутливі моніторинг та оцінювання** gender-sensitive monitoring and evaluation

метод ґендерного мейнстримінгу, що інтегрує питання ґендерної рівності як у завдання оцінювання, так і в методологію та підходи до його застосування.

Посилання

(1) German Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (GIZ). *Tools: Gender-Sensitive Monitoring and Evaluation*.

Режим доступу: <http://www.gender-in-german-development.net/gender-sensitive-monitoring-and-evaluation.html>;

(2) European Institute for Gender Equality – EIGE (2014). *Effectiveness of Institutional Mechanisms for the Advancement of Gender Equality: Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States*. Режим доступу: <http://www.gender-in-german-development.net/gender-sensitive-monitoring-and-evaluation.html>.

Примітки

ґендерно чутливі моніторинг та оцінювання використовуються для перевірки програми на врахування різних пріоритетів та потреб жінок і чоловіків для оцінювання можливого впливу на ґендерні відносини, та для визначення ґендерних аспектів, що необхідно інтегрувати в систему моніторингу та оцінювання. Включення чітких цілей та показників досягнення ґендерної рівності на етапі планування також посилює підзвітність щодо прогресу, досягнутого в питаннях ґендерної рівності. Ефективні ґендерний моніторинг та оцінювання повинні включати як якісні, так і кількісні дані, що вимірюють вплив на ґендерні відносини. Без достатніх даних глибинний аналіз впливу на ґендерну рівність дуже важко здійснити. Це також означає, що всі дані повинні бути як мінімум зібрані, представлені та проаналізовані із розбивкою за статтю.

✓ **ґендерований**

gendered

щось чи хтось є ґендерованим, коли виявляє ґендерно відмінні чи ґендерно диференційовані характеристики.

Посилання

Pilcher, J., Whelehan, I. (2004). Fifty Key Concepts in Gender Studies, London, Thousand Oaks.

Примітки

Приклад: рожевий та блакитний як ґендеровані кольори, ґендеровані інституції, ґендерований зовнішній вигляд тощо.

Використання похідних від кореня «ґендер» («ґендерувати», «ґендерований» тощо) відображає змінене розуміння ґендеру як активного триваючого процесу. Тобто щось «ґендерується», будучи активно включеним у соціальні процеси, що створюють та відтворюють відмінності у ґендерних ідентичностях.

✓ **ґендерування**

gendering

інтегрування ґендерної перспективи в розуміння та конструювання особистостей, явищ, філософських концепцій, речей, стосунків, сфер дії, соціетальних підструктур та інституцій.

Посилання

Šribar, R. (2015). 'Glossary of Common Terms in Gender Equality and Feminist Theory', in M. Ule, R. Šribar, A. U. Venturini, eds. Gendering Science: Slovenian Surveys and Studies in the EU Paradigms, Vienna, Echoraum.

Примітки

Стосовно людей термін «ґендерування» вживається на позначення процесу соціалізації відповідно до домінуючих ґендерних норм. Це може також стосуватися прийняття альтернативної ґендерної ідентичності та наближення до усвідомлення всього різноманіття визнаних способів буття, життя та підриву ґендерної ієрархії (ґендерна плинність). Сучасна концептуалізація ґендерування стосовно ґендерної ідентичності жінки історично зобов'язана своїм існуванням відомій тезі Сімони де Бовуар, висловленій у книжці «Друга стаття»: «Жінкою не народжуються, нею стають».

✓ **дані, дезагреговані (роз'єднані) за статтю**

sex-disaggregated data

див. термін «статистика, дезагрегована (диференційована) за статтю».

✓ **двосторонній підхід до ґендерної рівності** dual approach to gender equality

взаємодоповнення між ґендерним мейнстримінгом та конкретними політиками і заходами із забезпечення ґендерної рівності, включаючи позитивні заходи.

Посилання

Council of Europe (1998). *Final Report on Activities of the Group of Specialists on Mainstreaming*.

✓ **дефіцит демократії** democratic deficit

обмежена легітимність демократії, зокрема вплив порушеного ґендерного балансу (тобто надмірне представництво чоловіків та недостатнє представництво жінок) на легітимність демократії.

Посилання

(1) European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men*;

(2) Šribar, R. (2015). 'Glossary of Common Terms in Gender Equality and Feminist Theory', in M. Ule, R. Šribar, A. U. Venturini, eds., *Gendering Science: Slovenian Surveys and Studies in the EU Paradigms*, Vienna, Echoraum.

✓ **дискримінація жінок** discrimination against women

будь-яке розрізнення, виключення чи обмеження прав та основних свобод людини у політичній, економічній, соціальній, культурній, громадській чи будь-якій іншій сфері, що здійснюється за ознакою статі та ґендеру і має на меті чи призводить до часткового або повного невизнання або обмеження можливостей жінок користуватися своїми правами незалежно від їхнього сімейного статусу.

Посилання

(1) United Nations (1979). *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women and Concluding Observations*. Режим доступу: <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/cedaw.pdf>;

(2) CEDAW Committee (2010). *General Recommendation № 28 – The Core Obligations of States Parties under Article 2 of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*.

Примітки

Може виражатися через дії, що унеможливають реалізацію жінками їхніх прав через невизнання існуючої нерівності та перепон, з якими стикаються жінки (ненавмисна або непрямая дискримінація), а також через бездіяльність, тобто невжиття необхідних законодавчих заходів для забезпечення повної реалізації прав жінок, неприйняття та невпровадження національної політики, спрямованої на досягнення ґендерної рівності, та невиконання відповідних законів. Дискримінація може впливати як із законодавства (дискримінація de jure), так і з практики (дискримінація de facto). Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок визнає та охоплює обидві форми дискримінації, що містяться в законах, політиці, процедурах чи практиках.

✓ дискримінація за ознакою статі

sex discrimination

див. термін «дискримінація за ознакою статі та ґендерно обумовлена дискримінація».

✓ дискримінація за ознакою статі та ґендерно обумовлена дискримінація

sex- and gender-based discrimination

дискримінація, що виникає через взаємозв'язок між статтю (як біологічними характеристиками жінок та чоловіків) та їхніми соціально сконструйованими ідентичностями, ознаками та ролями, а також соціальними та культурними значеннями, що суспільства приписують біологічним відмінностям жінок та чоловіків.

Посилання

CEDAW Committee (2010). General Recommendation № 28 – The Core Obligations of States Parties under Article 2 of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women.

Примітки

Такі взаємодії призводять до утворення ієрархічності та нерівності у відносинах і ролях між та серед жінок та чоловіків, а також до несприятливого соціального становища жінок. На соціальне позиціонування жінок і чоловіків впливають політичні, економічні, культурні, соціальні, релігійні, ідеологічні та екологічні фактори, і вони можуть змінюватися з часом.

✓ **ДИТЯЧИЙ ШЛЮБ**

child marriage

законний або звичаєвий союз між двома людьми, коли хоча б одна із сторін не досягла 18 років.

Посилання

CEDAW and CRC Committees (2014). Joint General Recommendation/General Comment № 31 of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women and № 18 of the Committee on the Rights of the Child on harmful practices.

Режим доступу: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CEDAW/Pages/Recommendations.aspx>.

Примітки

Комітет CEDAW та Комітет з прав дитини розглядають дитячий шлюб як форму примусового шлюбу, оскільки діти – в силу їхнього віку – неспроможні повною мірою, без примусу і усвідомлено дати згоду на шлюб або час його укладання. Відповідно до стандартів прав людини, закріплених у Конвенції про права дитини та Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, дитячий шлюб є різновидом шкідливої практики. Заборона шлюбу для осіб, які не досягли 18-річного віку, є гарантією того, що обов'язки, які передбачають укладання шлюбу, не покладаються на дітей передчасно та без їхньої згоди або під примусом. З поваги до зростаючої здатності та автономності дитини у прийнятті рішень, що впливають на її життя, Комітет CEDAW та Комітет з прав дитини погодилися, що за виняткових обставин може бути дозволено одруження зрілої дієздатної дитини, віком не менше 16 років, за умови, що таке рішення приймає суддя, виходячи з виняткових підстав, визначених законом, і на підставі доказів зрілості такої дитини, без огляду на культурні норми та/або традиції. Слід зазначити, що дитячий шлюб, ранній шлюб та примусовий шлюб – це взаємопов'язані, але окремі терміни. Однак зазвичай вони змішуються всіма можливими способами і використовуються взаємозамінно без огляду на їх визначення або роз'яснення щодо неоднозначності трактування кожного поняття. Комітет CEDAW та Комітет з прав дитини погодилися використовувати термін «дитячий та/або примусовий шлюб».

✓ **ДИХОТОМІЯ ПУБЛІЧНОЇ ТА ПРИВАТНОЇ СФЕРИ**

public/private dichotomy

розділення в соціумі, що виникає внаслідок ґендерного суспільного порядку, а також асоціації маскулінності із публічною сферою, а фемінності – із приватною.

Посилання

Pilcher, J., Whelehan, I. (2004). Fifty Key Concepts in Gender Studies, London, Thousand Oaks.

✓ **догляд за дітьми**

childcare

надання державних, приватних, індивідуальних чи колективних послуг із догляду для задоволення потреб батьків та дітей.

Посилання

(1) *Council Recommendation 92/241/EEC of 31/03/92, OJ L 123;*

(2) *International Labour Organization – ILO (2007). ABC of Women Workers' Rights and Gender Equality.*
Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/gender/documents/publication/wcms_087314.pdf.

Примітки

Гнучкість у наданні таких послуг та різноманіття відповідних закладів зумовлена необхідністю задоволення потреб дітей різного віку, а також потреб їхніх працюючих батьків. Усі працівники, незалежно від статі, повинні мати можливість поєднувати оплачувану роботу з обов'язками із догляду за дітьми; слід також сприяти активній ролі в цьому чоловіків за допомогою відповідних заходів для забезпечення рівного розподілу обов'язків по догляду між жінками та чоловіками.

✓ **догляд за утриманцями**

dependant care

догляд за молоддю, хворими, літніми людьми, обмежено працездатними особами або неспроможними піклуватися про себе, а також залежними від сторонньої допомоги (догляду).

Посилання

European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.

✓ **догляд за членами родини**

family care

надання державних, приватних, індивідуальних чи колективних послуг для задоволення потреб батьків та дітей або найближчих членів родини.

Посилання

(1) *Council Recommendation 92/241/EEC of 31/03/92, OJ L 123;*

(2) *International Labour Organization – ILO (2007). ABC of Women Workers' Rights and Gender Equality.*

Примітки

Гнучкість цих послуг та закладів необхідна для задоволення потреб дітей різного віку та інших членів сім'ї, які потребують догляду, а також їх працюючих батьків чи інших членів сім'ї. Усі працівники, незалежно від їх статі, повинні мати можливість поєднувати оплачувану роботу з обов'язками по догляду за дітьми та іншими членами сім'ї; при цьому активну роль чоловіків слід просувати, запроваджуючи відповідні заходи для забезпечення рівного розподілу обов'язків по догляду між жінками та чоловіками.

✓ ДОКСІНГ

doxing

онлайн пошук та публікація в інтернеті особистої інформації для публічного викриття та присоромлення визначеної особи.

Посилання

European Women's Lobby, [#HerNetHerRights](#) Resource Pack on Ending Online Violence against Women & Girls in Europe.

✓ ДОМАГАННЯ (ХАРАСМЕНТ)

harassment

небажана поведінка, пов'язана зі статтю людини, що має на меті або призводить до приниження гідності особи та створення ворожого, принизливого або образливого для неї середовища.

Посилання

European Commission (2015). *Gender Equality Law in 33 European Countries: How are EU Rules Transposed into National Law in 2014?* European Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality.

✓ ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО

domestic violence

усі акти фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що відбуваються в сім'ї чи в межах місця проживання або між колишніми чи теперішніми членами подружжя або партнерами, незалежно від того, проживає (проживав) правопорушник у тому самому місці, що й жертва, чи ні.

Посилання

Council of Europe (2011). *Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence and its Explanatory Memorandum*. Council of Europe Treaty Series № 210.

✓ **домашні обов'язки**

domestic responsibilities

роботи, що виконуються в домогосподарстві для задоволення основних потреб його членів, зокрема приготування їжі, прибирання та догляд за дітьми або літніми людьми та іншими, залежними членами сім'ї.

Посилання

IPS-Inter Press Service (2010). Gender and Development Glossary: A Tool for Journalists and Writers.

Примітки

Традиційно особа не отримує платні за виконання цієї роботи; ці обов'язки не завжди передбачають отримання влади чи статусу. У багатьох суспільствах особа, відповідальна за домашнє господарство, перебуває в підлеглому становищі і найчастіше саме жінки та дівчата відповідають за всю домашню роботу, навіть якщо вони працюють поза домом.

✓ **домашня робота**

housework

неоплачувана робота з утримання домогосподарства, що виконують члени домогосподарства.

Посилання

International Labour Organization – ILO (2007). ABC of Women Workers' Rights and Gender Equality. Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/gender/documents/publication/wcms_087314.pdf.

Примітки

Відрізняється від оплачуваної роботи по домогосподарству. Жінки в усьому світі все ще несуть основну відповідальність за домашні справи.

✓ **домашня робота**

domestic work

див. термін «домашні обов'язки».

✓ **домогосподарство, очолюване жінкою** **female-headed household**

домогосподарство, в якому доросла жінка є єдиною або основною постачальницею доходу та особою, яка приймає рішення.

Посилання

International Labour Organization – ILO (2007). ABC of Women Workers' Rights and Gender Equality. Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/gender/documents/publication/wcms_087314.pdf.

Примітки

У більшості країн жінки зазвичай не вважаються головами домогосподарств, якщо жоден дорослий чоловік не живе в цьому домогосподарстві постійно. Припущення про те, що головою домогосподарства завжди є дорослий чоловік, навіть якщо економічний внесок жінки в утримання домогосподарства той самий чи навіть більший, ніж чоловіка, є формою ґендерної упередженості. У країнах, що розвиваються, прослідковується загальна тенденція, коли все більше жінок є основним джерелом економічної підтримки їхніх сімей.

✓ **допоміжний (сателітний) рахунок** **satellite account**

офіційний рахунок, окремий, але пов'язаний із основними національними рахунками.

Посилання

European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.

✓ **економіка турботи** **care economy**

частина матеріальної і соціальної людської діяльності, зосереджена на турботі про теперішню та майбутню робочу силу, а також про населення загалом, включаючи працю із забезпечення родини харчуванням, одягом та побутовими умовами.

Посилання

Alexander, P., Baden, S. (2000). Glossary on Macroeconomics from a Gender Perspective. Bridge Institute of Development Studies.

Примітки

Соціальне відтворення – це забезпечення всіх потреб такого роду в усіх секторах економіки, незалежно від того, є така діяльність оплачуваною чи ні.

✓ **економічне зловживання**

economic abuse

створення чи намагання створити умови, за яких особа потрапляє в економічну залежність від іншої особи, шляхом обмеження її доступу до ресурсів та контролю над ними та/або до незалежної економічної діяльності.

✓ **економічне насильство**

economic violence

будь-яка дія чи поведінка, що завдає людині економічної шкоди. Економічне насильство може набувати різних форм, наприклад, вчинення майнової шкоди, обмеження доступу до фінансових ресурсів, освіти чи ринку праці або невиконання економічних зобов'язань, як-то виплата аліментів.

Посилання

European Institute for Gender Equality (EIGE) (2017). Glossary of definitions of rape, femicide and intimate partner violence. Luxembourg. Publication Office of the European Union.

Примітки

Механізми контролю можуть також включати контроль доступу потерпілого/ої до медичних послуг, працевлаштування тощо.

✓ **екстрена контрацепція**

emergency contraception

метод контрацепції, що може використовуватись для запобігання вагітності у перші кілька днів після статевого акту.

Посилання

World Health Organization – WHO (2012). Emergency Contraception: Factsheet № 244.
Режим доступу: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs244/en>.

Примітки

Передбачається для екстреного використання після незахищеного статевого акту у випадках, коли засоби контрацепції не спрацювали або їх було неправильно використано (наприклад, особа забула взяти таблетки або порваввся презерватив), зґвалтування або примусового сексу. Екстрена контрацепція ефективна лише в перші кілька днів після статевого акту – до того, як яйцеклітина вийде з яєчника і буде запліднена спермою. Препарати екстреної контрацепції не можуть перервати підтверджену вагітність або завдати шкоди ембріону, що розвивається.

✓ емансипація жінок

emancipation of women

процес, стратегія та незліченні зусилля, що доклали жінки, прагнучи звільнитись від влади та контролю чоловіків і традиційних владних структур, а також забезпечити рівні права жінок, усунути ґендерну дискримінацію із законів, інституцій та поведінкових моделей і встановити правові стандарти, що сприятимуть їхній повній рівності з чоловіками.

Посилання

Визначення розроблене експерт(к)ами ЄІГР.

✓ емоційне насильство

emotional abuse

применшення значущості, приниження або руйнування почуття власної цінності/самоповаги людини.

Посилання

United Nations (2013). *Ending Violence against Women and Girls: Programming Essentials*.

Примітки

Наприклад, постійна критика, словесні образи, тощо.

✓ етика турботи

care ethics/ethics of care

моральні орієнтири, що мають тенденцію бути ґендерованими і відмінними залежно від соціальних поділів за класовою та етнічною ознаками.

Посилання

Jaggar, M. A. (2001). 'Feminist Ethics', in L. Becker, C. Becker, eds. *Encyclopedia of Ethics*, 3 vols., New York, Routledge.

Примітки

Із структурної точки зору ці поділи не розглядаються, тобто жінки вважаються такими, що покликані нести відповідальність за домашню та громадську роботу турботи. Така робота передбачає елемент самопожертви. Етику турботи слід переосмислити в рамках соціальних і глобальних інституцій, щоб вони уможливили стосунки турботи між людьми.

✓ **жінка**

woman

людська істота жіночої статі; особа, чия стать визначена як жіноча при народженні, чи особа, яка визначає себе як жінку.

✓ **жінка без громадянства**

stateless woman

жінка, яка відповідно до національного законодавства не має юридично оформленого громадянства жодної держави.

Посилання

(1) *United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR (2006). Master Glossary of Terms Rev.1;*

(2) *UNHCR (2009). Displacement, Statelessness and Questions of Gender Equality under the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women;*

(3) *CEDAW Committee (2014). General Recommendation № 32 on the Gender Related Dimensions of Refugee Status, Asylum, Nationality and Statelessness of Women.*

Примітки

Стаття 1 Конвенції 1954 р. «Про статус осіб без громадянства» вказує, що особа, яка автоматично не вважається громадянином відповідно до законів будь-якої держави, є особою без громадянства. Однак, крім цього правового статусу (де-юре без громадянства), багато жінок фактично є особами без громадянства, оскільки їх громадянство практично не дає прав, чи тому, що особи не можуть довести чи підтвердити своє громадянство.

Фактично становище «без громадянства» є особливо гострим питанням для жінок, наприклад, жертв торгівлі людьми, у яких, можливо, були конфісковані або викрадені документи, або жінок-мігранток без документів, включаючи осіб, які шукають притулку, котрі також не можуть довести своє громадянство і можуть бути фактично особами без громадянства. Закони про громадянство можуть також прямо чи опосередковано дискримінувати жінок і піддавати їх більшою мірою, ніж чоловіків, ризику бути позбавленими громадянства. Статус особи без громадянства може надаватись, наприклад, через позбавлення жінки можливості передати громадянство; втрату громадянства в результаті укладання шлюбу із іноземним громадянином, зміни громадянства при укладанні шлюбу або позбавлення громадянства внаслідок дискримінаційних практик.

Реєстрація народження також тісно пов'язана з використанням жінками та їхніми дітьми права на громадянство. На практиці непряма дискримінація, культурна практика та бідність часто унеможливають для матерів, особливо незаміжніх, реєстрацію їх дітей на рівних засадах із батьками. Відсутність реєстрації дитини при народженні може погіршити або звести нанівець користування дитиною цілим спектром прав, включаючи право на громадянство, ім'я та ідентичність, рівність перед законом та визнання правоздатності, а також ускладнити доступ до дипломатичного захисту, спричинивши тривале ув'язнення до встановлення доказів, що підтверджують громадянство особи.

✓ **жінка, яка належить до меншини**

minority woman

див. терміни «вразлива група», «інтерсекційна дискримінація», «множинна дискримінація».

✓ **жінки в розвитку**

women in development

підхід, що вимагає більшої уваги до жінок у політиках і практиках розвитку та наголошує на необхідності інтегрувати їх у процес розвитку.

Посилання

Reeves, H., Baden, S. (2000). *Gender and Development: Concepts and Definitions*. Brighton: Institute of Development Studies.

✓ **жіноча стать**

female

відсилка до жіночої статі на основі біологічних ознак.

Посилання

IPS-Inter Press Service (2010). *Gender and Development Glossary: A Tool for Journalists and Writers*.

Примітки

Слово «female» походить від латинського «femella», що є зменшувальним від слова «femina» або жінка. Часто помилково вважається, що воно походить від слова «male», що зустрічається у давньофранцузькій мові та походить від латинського «masculus» – зменшувального від «mas» (чоловічий).

✓ **жіноче обрізання**

female circumcision

див. термін «каліцтво жіночих статевих органів».

✓ **жіноче підприємництво**

women's entrepreneurship

варіант професійної зайнятості для жінок будь-якого віку, що передбачає започаткування та здійснення підприємницької діяльності.

Посилання

Режим доступу: http://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/we-work-for/women/index_en.htm.

Примітки

Хоча жінок у Європі більше, ніж чоловіків, жінки-підприємці становлять лише третину самозайнятих в ЄС. Існують деякі додаткові фактори (наприклад, поєднання бізнесу та сім'ї), що роблять підприємництво менш привабливим варіантом для жінок, ніж для чоловіків. Під час створення та ведення бізнесу жінки також стикаються з такими викликами, як доступ до фінансів та інформації, навчання та доступ до мереж ділових контактів.

✓ жіноче тіло

woman's body

ключова концепція жіночих студій та феміністичної теорії з фокусом на темах контролю над жіночим тілом, тілесній різноманітності та критиці ґендерної дихотомії та есенціалізму.

Посилання

(1) Pilcher, J., and Whelehan, I. (2004). *Fifty Key Concepts in Gender Studies*, London, Thousand Oaks;

(2) Šribar, R. (2015). 'Glossary of Common Terms in Gender Equality and Feminist Theory', in M. Ule, R. Šribar, A. U. Venturini, eds., *Gendering Science: Slovenian Surveys and Studies in the EU Paradigms*, Vienna, Echoraum.

Примітки

Дискурси щодо ґендеру впливають на тіла у різний спосіб, зокрема через інформування про зовнішність чи компетенції дівчат та хлопців, жінок та чоловіків, або через узагальнені наративи про анатомію, фізіологію й інші тілесні характеристики ґендеру.

Завдяки науково-популярному дискурсу щодо жіночих і чоловічих ролей, що передбачає прямий зв'язок з тілесністю і поширюється сучасними медіа, ці дискурси мають сильний вплив у суспільстві.

✓ жіночий центр

women's centre

спеціалізована установа (організація), що надає жінкам, які постраждали від будь-якої форми насильства, та їхнім дітям, підтримку будь-якого типу, окрім надання житла, включаючи інформування, поради, консультації, практичну підтримку, супровід в судах, інформування щодо юридичних питань, проактивну підтримку та інформаційно-просвітницьку роботу.

Посилання

WAVE/Austrian Women's Shelter Network (2014). *The WAVE Report 2014: Specialized Women's Support Services and New Tools for Combating Gender-based Violence in Europe*.

Режим доступу: <http://www.wave-network.org/content/wave-report-2014>.

Примітки

Послуги, що надаються жіночими центрами, є надзвичайно важливими з різних причин: притулки для жінок існують не у всіх регіонах, а жіночі центри зорієнтовані головним чином на адвокацію та консультування. Деякі жінки можуть не потребувати житла в притулку, але їм потрібна підтримка, наприклад, для доступу до правосуддя.

✓ жіночі дослідження

women's studies

академічний, зазвичай міждисциплінарний, підхід до аналізу становища жінок у суспільстві та ґендерних відносин, а також до ґендерного виміру всіх інших досліджень.

Посилання

(1) *European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men;*

(2) *Pilcher, J., Whelehan, I. (2004). Fifty Key Concepts in Gender Studies, London, Thousand Oaks.*

Примітки

Започаткування жіночих студій підтвердило думку, що жінки гідні й мають право на власні дослідження, і це призвело до розвитку феміністичної гносеології. Створення жіночих студій саме по собі є політичним актом, що поєднує жіночі та феміністичні рухи і тим самим примножує варіативність соціальних змін.

✓ заборонний припис

restraining order

див. термін «захисний припис».

✓ закупівлі із врахуванням ґендерної перспективи

gender procurement

запровадження вимог дотримання принципу ґендерної рівності при здійсненні державних закупівель з метою використання таких процедур як інструменту просування ґендерної рівності.

Посилання

На основі інформації, наданої Центром досліджень за імплементацією Європейської хартії рівності жінок та чоловіків на місцевому рівні (*Observatory of the European Charter for Equality of Women and Men in Local Life*). Режим доступу: <http://www.charter-equality.eu/good-practices/furniture-de-bien-et-de-services-en.html>.

Примітки

Такий підхід гарантує доступ усім громадянам до всіх пропонованих послуг, незалежно від ґендеру, а також підвищення ефективності та якості послуг, оскільки необхідність інтеграції ґендерної перспективи стимулює постачальників розвивати та пропонувати послуги, що відповідають цілям ґендерної рівності.

✓ захисний припис

protection order

швидкий правовий засіб захисту осіб, яким загрожує будь-яка форма насильства, що передбачає заборону, обмеження або вимогу від порушника певної поведінки.

Посилання

Council of Europe (2011). Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence Explanatory Report CM(2011)49-addfinal.

Примітки

Цей засіб захисту застосовується під різними назвами, такими як обмежувальний припис, постанова про заборону, наказ про виселення, наказ про захист чи заборона.

Кривднику, який відмовляється виконувати наказ, загрожує кримінальна або адміністративна відповідальність залежно від конкретної справи та правового контексту в країні.

✓ захисниці/ки прав людини жінок

women's human rights defenders

жінки будь-якого віку, залучені до захисту прав жінок та ґендерної рівності, окремо або спільно з іншими захисниками прав людини.

Посилання

Правозахисниці діють під захистом Декларації про право та обов'язок окремих осіб, груп і органів суспільства заохочувати та захищати загально визнані права людини та основні свободи, відомої як Декларація правозахисників 1999 року.

Swiss Center of Expertise in Human Rights – SCHR. Women's Human Rights' App. Based on 2013 UN General Assembly Resolution A/RES/68/181 Protecting Women's Human Rights Defenders; UN Special Rapporteur on the Situation of Human Rights Defenders. 2010 Annual Report to the General Assembly; та інші ресурси. Режим доступу: <http://www.womenshumanrights.ch/overview.html>.

Примітки

Захисниці/ки прав людини жінок (ЗПЛЖ) стикаються не тільки із тими ж типами ризиків, що й інші правозахисники/ці, які працюють на захист прав людей, громад та довкілля, але й як жінки вони піддаються ґендерним ризикам і є об'єктами ґендерно зумовленого насильства. Це є наслідком того, що ЗПЛЖ сприймаються як такі, що протистоять загальноприйнятим соціокультурним нормам, традиціям і стереотипам щодо жіночності, ролі та статусу жінки в суспільстві. Їх діяльність часто сприймають як таку, що кидає виклик традиційним уявленням про сім'ю.

✓ захисні заходи

protective measure

законодавчі та інші заходи, спрямовані на захист потерпілих, а також їхніх сімей та свідків від будь-якої подальшої форми насильства та повторної чи вторинної віктимізації на всіх етапах розслідування та судочинства.

Посилання

Council of Europe (2011). Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence and its Explanatory Memorandum. Council of Europe Treaty Series № 210.

✓ захист материнства

maternity protection

спеціальний захист для працюючих вагітних жінок-працівниць та тих, хто нещодавно народили або годують груддю, щоб запобігти шкоді здоров'ю жінки чи дитини і водночас гарантувати збереження робочого місця в період вагітності або відпустки по догляду за дитиною.

Посилання

(1) *Council Directive 92/85/EEC of 19 October 1992 on the Introduction of Measures to Encourage Improvements in the Safety and Health at woRk of Pregnant Workers and Workers who have Recently Given Birth or are Breastfeeding (Maternity Leave Directive);*

(2) *ILO maternity protection webpage.*

Режим доступу: <http://www.ilo.org/global/topics/equality-and-discrimination/maternity-protection/langen/index.htm>;

(3) експерт/ка ЄІГР.

Примітки

Такий захист не лише забезпечує рівний доступ жінок до зайнятості та запобігає дискримінації на роботі; він також є передумовою досягнення справжньої рівності можливостей та рівного поводження з жінками і чоловіками на роботі, а також створення безпечних умов, в яких працівники/ці мають можливість приділяти увагу сім'ї. Однак ця форма захисту не завжди охоплює небіологічних батьків, а також не завжди враховує останні зміни в сфері медицини та суспільного життя, що створили більше можливостей стати батьками.

✓ **заходи з ґендерного уповноважування**

gender empowerment measures

процес усвідомлення та розбудови потенціалу «знизу вгору», що веде до розширення участі у трансформації відносин влади у ґендерному вимірі через осіб або групи, які розвивають обізнаність про підпорядкованість жінок та формують їх здатність протидіяти цьому.

Посилання

BRIDGE (1997). Gender and Empowerment: Definitions, Approaches and Implications for Policy, prepared by Zoë Oxaal and Sally Baden.

✓ **заходи роботи з правопорушниками**

offender management

заходи роботи із правопорушниками включають цілий ряд стратегій, спрямованих на притягнення винних до відповідальності та обмеження проявів насильницької поведінки. Такі стратегії включають притягнення до відповідальності та вимогу призначення покарання правопорушникові у рамках розгляду кримінальної справи.

Заходи роботи з правопорушниками можуть включати арешт/затримання, направлення на програми з корекції поведінки або програми для людей, які мають алкогольну чи наркотичну залежність, а також непряму роботу з управління ризиками, такими як інтенсивніший нагляд при умовному випробувальному терміні, нагляд з боку поліції, обмін інформацією між агенціями.

Посилання

EIGE (2019). Risk Assessment and Management of Intimate Partner Violence in the EU and Member States Report.

✓ **збалансована участь жінок та чоловіків**

balanced participation of women and men

див. термін «ґендерно збалансована участь».

✓ зґвалтування

rape

вагінальне, анальне чи оральне проникнення сексуального характеру в тіло іншої людини будь-якою частиною тіла або предметом без згоди особи, із застосуванням сили, примусу або користуючись вразливістю жертви.

Посилання

(1) *Council of Europe (2011). Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence and its Explanatory Memorandum. Council of Europe Treaty Series № 210;*

(2) *European Institute for Gender Equality (2017). Glossary of definitions of rape, femicide and intimate partner violence.*

Примітки

Примус особи без її згоди до вчинення дій сексуального характеру з третьою особою також вважається зґвалтуванням.

Під згодою розуміється добровільне погодження як результат вільного волевиявлення людини. Коли жертвою є дитина, молодша за вік, визначений національним законодавством як вік, коли особа може дати усвідомлену згоду, статевий акт з нею є зґвалтуванням. У міжнародно-правовій рамці зґвалтування розуміється як порушення прав людини (Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 48/104, заснована на Загальній декларації прав людини ООН); як форма катувань (практика Європейського суду з прав людини, заснована на Європейській конвенції про права людини); як військовий злочин (Римський статут Міжнародного кримінального суду); і як форма гендерної дискримінації щодо жінок (Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, Загальна рекомендація Комітету з питань ліквідації дискримінації щодо жінок № 19).

✓ зґвалтування в шлюбі

marital rape

вагінальне, анальне або оральне проникнення сексуального характеру в тіло іншої особи без отримання її згоди будь-якою частиною тіла або предметом, а також будь-які інші дії сексуального характеру, що вчиняються без згоди на них особи теперішнім чи колишнім подружнім партнером або партнером, з яким жертва зґвалтування проживає/проживала, перебуваючи з ним у стосунках, що визнаються національним законодавством як партнерські.

Посилання

Council of Europe (2011). Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence and its Explanatory Memorandum. Council of Europe Treaty Series № 210.

Примітки

Примус подружнього партнера/ки чи колишнього подружнього партнера/ки, або колишнього чи теперішнього партнера/ки без його/її згоди до дій сексуального характеру з третьою особою також вважається зґвалтуванням у шлюбі. Під згодою розуміється добровільна згода як результат вільного волевиявлення людини.

Відповідно до Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами запобігання та протидію насильству проти жінок та домашньому насильству, близькість та довіру, що виникають у стосунках, слід вважати обтяжуючою обставиною при зґвалтуванні теперішніми чи колишніми інтимними партнерами, що необхідно враховувати при призначенні покарання.

✓ зґвалтування на побаченні

date rape

вагінальне, анальне або оральне проникнення сексуального характеру (будь-якою частиною тіла або предметом) в тіло іншої особи без отримання її згоди, котре знайомий жертви чи її партнер вчиняє на побаченні.

Посилання

Council of Europe (2011). Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence and its Explanatory Memorandum. Council of Europe Treaty Series № 210.

Примітки

Зґвалтування на побаченні також включає будь-які інші акти сексуального характеру без згоди. Примус особи до вчинення дій сексуального характеру з третьою особою також вважається зґвалтуванням на побаченні. Згода передбачає добровільне погодження як результат прояву свободи волі людини.

✓ злочин в ім'я так званої честі

crime committed in the name of so-called honour/honour crime

акт насильства, що в більшості випадків, хоча і не виключно, вчиняється проти дівчат і жінок, оскільки члени сім'ї вважають, що певна ймовірна, уявна чи фактична поведінка особи знеславить сім'ю чи громаду.

Посилання

CEDAW and CRC Committees (2014). Joint General Recommendation/General Comment № 31 of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women and № 18 of the Committee on the Rights of the Child on Harmful Practices.

Режим доступу: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&SymbolNo=CE-DAW/C/GC/31/CRC/C/GC/18.

Примітки

Такі форми поведінки включають вступ у сексуальні стосунки до шлюбу, відмову від згоди на шлюб, про який домовились батьки, укладання шлюбу без згоди батьків, вчинення перелюбу, намагання отримати розлучення, стиль одягу, що вважається неприйнятним для громади, праця поза домом чи, загалом, невідповідність стереотипним ґендерним ролям. Злочини в ім'я так званої честі також можуть бути вчинені проти дівчат і жінок, які стали жертвами сексуального насильства, наприклад, зґвалтування. Ця категорія злочинів включає вбивство (вбивство в ім'я так званої честі), їх часто вчиняє подружній партнер, родич чи родичка чоловіка жертви або член громади. Замість того, щоб розглядатися як злочинні дії проти жінок, злочини, вчинені в ім'я так званої честі, часто санкціонує громада як засіб зберегти та/або відновити цілісність її культурних, традиційних, звичаєвих чи релігійних норм після їх порушення, в якому звинувачено жертву.

✓ зміна статі

gender reassignment

набір медичних заходів, що можуть, але не обов'язково повинні включати психологічні, ендокринологічні (гормональні) та хірургічні методи медичного втручання, спрямовані на приведення у відповідність фізичного вигляду людини з її ґендерною ідентичністю.

Посилання

European Commission (2012). Trans and Intersex People: Discrimination on the Grounds of Sex, Gender Identity and Gender Expression. European Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality.

Примітки

Цей процес може включати консультації психолога, прийом гормональних препаратів, хірургічну корекцію статі (наприклад, хірургію обличчя, операції на грудях, статевих органах або гістеректомію), стерилізацію (що призводить до безпліддя), видалення волосся і голосові тренування. Не кожна трансґендерна людина бажає або здатна витримати перелічені чи інші втручання.

✓ Індекс Ґендерного Розвитку

Gender Development Index

прямий показник щодо ґендерних розривів у сфері розвитку людського потенціалу у трьох основних сферах (розвитку): охорони здоров'я, освіти та управління економічними ресурсами.

Посилання

United Nations Development Programme – UNDP. Human Development Reports.
Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en/content/gender-development-index-gdi>.

✓ Індекс Ґендерної Рівності

Gender Equality Index

унікальний інструмент вимірювання, що перетворює складність ґендерної рівності як багатовимірної концепції у зручний для користувача і легкий для інтерпретації засіб.

Посилання

European Institute for Gender Equality – EIGE. Gender Equality Index for the European Union.
Режим доступу: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/rights/goods-services/index_en.htm.

Примітки

Він формується шляхом об'єднання ґендерних індикаторів у єдину комплексну систему вимірювання, з використанням концептуальної рамки. Це єдиний індекс, що дає вичерпну карту ґендерних розривів в ЄС та в усіх державах-членах ЄС на основі нормативної бази і сукупності політик ЄС. Був розроблений Європейським інститутом з ґендерної рівності.

✓ **індивідуальні права**

individual rights

права, що прямо закріплені за кожною особою.

Посилання

European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.

✓ **інституційна спроможність для гендерного мейнстримінгу**

institutional capacity for gender mainstreaming

потенціал організації (інституції) виконувати свої зобов'язання щодо інтеграції гендерного підходу, а також здатність виявляти та вирішувати проблеми, пов'язані з впровадженням цих зобов'язань.

Посилання

Визначення розроблене експерт(к)ами ЄІГР.

Примітки

Така спроможність передбачає набір функціональних умов, що дозволяють розробляти та впроваджувати більш дієві програми, що працюють ефективніше.

✓ **інституційні механізми забезпечення гендерної рівності**

institutional mechanisms for gender equality

органи, уповноважені просувати гендерну рівність та підтримувати інтеграцію гендерного підходу в політики в усіх сферах, що зазвичай складаються з центрального державного органу, доповненого міжвідомчою координаційною структурою з питань гендерної рівності, а також з контактних осіб або координаторів, відповідальних за інтеграцію гендерного підходу в міністерствах.

Посилання

(1) Council of Europe (2007). Recommendation CM/Rec(2007)17 of the Committee of Ministers to Member States on Gender Equality Standards and Mechanisms;

(2) United Nations Fourth World Conference on Women (1995) – Beijing Platform for Action.

Примітки

Загальна структура такого механізму може включати органи на різних рівнях державного управління – національному, регіональному та місцевому – та інші державні установи поза системою органів виконавчої влади, особливо на парламентському рівні, а також незалежні агенції та інші інституції, такі як органи з питань гендерної рівності, та/або інституції Уповноважених з прав людини (Омбудсперсон), що спеціалізуються на гендерній рівності або мають більш загальний мандат з повноваженнями приймати та аналізувати скарги на дискримінацію за ознакою статі та ґендеру.

✓ **інструмент ґендерного мейнстрімінгу** tool for gender mainstreaming

операціоналізований інструмент, що може бути застосований окремо або в поєднанні з іншими для формування широкого кола програм, що різняться за цілями підходами та вимірами.

Примітки

Деякі з них є практичними, готовими до використання інструментами (наприклад, підручники та методичні матеріали), а інші – більш складним поєднанням різних елементів, наприклад, ґендерна статистика.

✓ **інтеграція ґендерної перспективи** integration of gender perspective

див. термін «ґендерний мейнстрімінг».

✓ **інтеграція перспективи ґендерної рівності** integration of gender equality perspective

див. термін «ґендерний мейнстрімінг».

✓ **інтерсексуал** intersex

загальний термін для позначення різних варіацій тілесних характеристик людини, що не відповідають чітким медичним визначенням жіночої чи чоловічої статі.

Посилання

European Commission (2012). Trans and Intersex People – Discrimination on the Grounds of Sex, Gender Identity and Gender Expression. European Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality.

Примітки

Ці характеристики можуть проявлятися на хромосомному, гормональному та/або анатомічному рівні, із різним ступенем вираження. Багато з існуючих варіацій статевих ознак виявляються відразу при народженні або навіть раніше. Іноді такі варіації стають очевидними лише на пізніх стадіях життя, часто в період статевого дозрівання. Хоча більшість інтерсексуалів здорові, невеликий відсоток може мати проблеми зі здоров'ям, навіть такі, що становлять загрозу життю.

✓ **інтерсекційна дискримінація**

intersectional discrimination

дискримінація на підставі кількох ознак, характеристик/ідентичностей особи, що нерозривно пов'язані між собою.

European Union Agency for Fundamental Rights – FRA (2009). Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity in the EU Member States: Part II – The Social Situation.

✓ **інтерсекційність**

intersectionality

аналітичний інструмент для вивчення, розуміння та реагування на способи, якими стать та ґендер переплітаються з іншими характеристиками/ідентичностями особи, а також того, як ці взаємозв'язки роблять досвід дискримінації особи унікальним.

Посилання

Mediterranean Institute of Gender Studies (2009). Glossary of Gender-Related Terms.

Режим доступу: http://www.medinstgenderstudies.org/wp-content/uploads/Gender-Glossary-updated_final.pdf.

Примітки

Інтерсекційність ґрунтується на тому, що кожна людина проживає певний комплекс ідентичностей, що формуються під впливом соціальних відносин, історичного контексту та функціонування структур влади. Інтерсекційний аналіз має на меті виявити численні ідентичності, викриваючи різні типи інтерсекційної та множинної дискримінації, а також розкриває вразливість особи внаслідок поєднання ідентичностей, а також змішування статі та ґендеру з іншими ознаками.

✓ **«інша стать»**

the «Other Gender»

статус жінок у патріархатних суспільствах, що досліджується у книзі Сімони де Бовуар «Друга стать», згідно якого жінки визначаються та диференціюються відносно чоловіків, які є нормою; жінки є неістотними (Іншими) на протигагу істотному (Чоловік як суб'єкт, Абсолют, Єдиний).

Посилання

Pilcher, J., Whelehan, I. (2004). Fifty Key Concepts in Gender Studies, London, Thousand Oaks.

Примітки

Термін не є загальноновизнаним.

✓ **інший ґендер**

other gender

див. термін «третій ґендер».

✓ **каліцтво жіночих статевих органів**

female genital mutilation

усі процедури, що передбачають часткове або повне видалення зовнішніх статевих органів жінки чи інше пошкодження жіночих статевих органів з немедичних причин.

Посилання

World Health Organisation (WHO) (2018). *Female Genital Mutilation Factsheet*.

Примітки

Термінологія, що використовується для цієї процедури, зазнала ряду змін. У перші роки обговорення цієї практики поза колом тих, хто її застосовує, її називали «жіноче обрізання». Однак цей термін проводить паралель з чоловічим обрізанням і, як наслідок, створює плутанину між цими двома різними практиками.

З кінця 1970-х більшого поширення набув вираз «каліцтво жіночих статевих органів». Слово «каліцтво» чітко фіксує мовну відмінність від чоловічого обрізання та підкреслює серйозність і шкоду завданого. Використання слова «каліцтво» підкреслює факт, що така практика є порушенням прав дівчат та жінок, чим сприяє просуванню національної і міжнародної адвокації за відмову від неї.

У 1990 році цей термін був прийнятий на третій конференції Міжафриканського комітету з традиційних практик, що впливають на здоров'я жінок та дітей, в Аддіс-Абебі, Ефіопія.

З кінця 1990-х років дедалі ширше застосовуються терміни «різання жіночих статевих органів» та «різання/каліцтво жіночих статевих органів». Надання переваги саме цьому терміну почасти обумовлювалось невдоволенням негативними асоціаціями, пов'язаними з попереднім терміном «каліцтво». Адже деякі докази свідчили, що використання слова «каліцтво» викликало відчуження практикуючих громад. Це могло гальмувати процес соціальних змін щодо усунення практики каліцтва жіночих статевих органів.

Джерело: Всесвітня організація охорони здоров'я – ВООЗ (2008). Ліквідація практики каліцтва жіночих статевих органів: міжвідомча заява – ЮНЕЙДС, ПРООН, ЮНЕКА, ЮНЕСКО, ЮНФПА, УВКПЧ ООН, УВКБ ООН, ЮНІСЕФ, ЮНІФЕМ, ВООЗ.

✓ **квір**

queer

усі особи, які не відповідають ґендерним нормам чи уявленням про сексуальність.

Посилання

Режим доступу: <http://itspronouncedmetrosexual.com/2011/11/breaking-through-the-binary-gender-explained-using-continuums/#sthash.0tk9DsMr.dpuf>.

Примітки

Історично це був зневажливий сленговий термін, що використовувався для позначення представників/ць спільнот лесбійок, геїв, бісексуалів, транс та квір. З початку 1980-х років термін сприйнятий ЛГБТК-спільнотою і поширений як символ гордості.

✓ **квір-теорія**

queer theory

теоретична концепція, розроблена в рамках гуманітарних наук у середині 1980-х років, на тлі зростаючого інтересу до науково-теоретичного вивчення сексуальності, що співпало у часі із прийняттям громадським рухом слова «квір», що раніше мало конотацію зневажання.

Посилання

Pilcher, J., Whelehan, I. (2004). Fifty Key Concepts in Gender Studies, London, Thousand Oaks.

Примітки

Основна теза про позитивність «незаконного» статусу сексуальності впливає з сумніву в нормальності та перформативності гетеросексуальної ідентичності.

✓ **КВОТИ**

quotas

див. термін «ґендерні квоти».

✓ кібердомагання (кіберхарасмент)

cyber harassment

домагання через електронну пошту, смс- чи онлайн- повідомлення або в інтернеті.

Посилання

European Institute for Gender Equality (2017). Cyber Violence against Women and Girls.

Примітки

Кібердомагання може набувати різних форм, включно із:

- небажаними електронними листами, смс- чи онлайн-повідомленнями чітко вираженого сексуального характеру;
- неналежними чи образливими залицяннями в соціальних мережах або в чатах;
- погрозами фізичного та/або сексуального насильства, надісланими електронною поштою, в смс- або онлайн-повідомленнях;
- мовою ненависті, включно з приниженнями, образами, погрозами, націленими на особу через її ідентичність (стать) та інші характеристики (наприклад, сексуальну орієнтацію чи інвалідність), але не обмежуючись ними.

✓ кібернасильство проти жінок та дівчат

cyber violence against women and girls

ґендерно зумовлене насильство, що здійснюється через електронні засоби комунікації та інтернет.

Посилання

European Institute for Gender Equality (2017). Cyber Violence against Women and Girls.

Примітки

Хоча кібернасильство може зачіпати як жінок, так і чоловіків, жінки й дівчата, як правило, зазнають інших, ніж чоловіки, і травматичніших форм кібернасильства.

Існують різні форми кібернасильства над жінками та дівчатами, включаючи кіберпереслідування, розповсюдження порнографічних матеріалів без згоди особи («порнопомста»), ґендерно зумовлені образливі висловлювання, мову ненависті та домагання, шльондрешельмування, надсилання непроханих порнографічних матеріалів, примус погрозами до сексу, погрози зґвалтуванням та вбивством, а також торгівлю людьми онлайн, але цей перелік не є вичерпним.

Кібернасильство – не відокремлене від насильства в реальному світі явище, оскільки воно часто слідує тим же зразкам, що й офлайн-насильство.

✓ кіберпереслідування (сталкінг)

cyber stalking

переслідування через електронну пошту, смс- чи онлайн-повідомлення чи в інтернеті. Переслідування включає повторювані випадки, кожен з яких окремо може бути, а може і не бути невинною дією, але в сукупності вони підривають почуття безпеки у жертви і викликають страждання, страх чи тривогу.

Посилання

European Institute for Gender Equality (2017). Cyber Violence against Women and Girls.

Примітки

Такі дії можуть включати:

- надсилання образливих або загрозованих електронних листів, смс- чи онлайн-повідомлень,
- розміщення образливих коментарів про особу в інтернеті;
- розповсюдження інтимних фотографій чи відео особи в інтернеті або через гаджети.

Певні дії можна розцінювати як кіберпереслідування, коли одна і та ж особа вчиняє їх неодноразово.

✓ комерційна сексуальна експлуатація дітей

commercial sexual exploitation of children

використання дівчат та хлопців, молодших 18 років, в проституції, зйомках порнографії або інших формах сексуальної активності, до яких дитина може вдатися, щоб отримати їжу, притулок чи задовольнити інші основні потреби.

Посилання

International Labour Organization – ILO (2007). ABC of Women Workers' Rights and Gender Equality.
Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/gender/documents/publication/wcms_087314.pdf.

Примітки

Термін також може стосуватися використання дорослих (переважно жінок) у таких ситуаціях, до яких їх прямо чи опосередковано змушують.

✓ **компетентність щодо гендерної рівності** gender equality competence

навички, характеристики й моделі поведінки, що сприяють ефективному просуванню гендерної рівності у політики та стратегії, а також досягненню справжньої (реальної) гендерної рівності.

Посилання

- (1) *European Institute for Gender Equality – EIGE (2014). General Module on Gender Mainstreaming;*
(2) *EIGE (Forthcoming). Introducing Guiding Standards for Gender Competence Development Initiatives.*

Примітки

Вона передбачає теоретичні та практичні знання різних інструментів, що можуть бути використані для цього процесу. Це вимагає визнання того факту, що жодна політична чи організаційна дія не є гендерно нейтральною і що жінки та чоловіки впливають на політику по-різному.

✓ **комплексні стереотипи** compounded stereotypes

узагальнений або упереджений погляд на групи, котрий є результатом приписування рис, характеристик чи ролей на основі однієї або декількох ознак.

Посилання

- Cusack, S. (2013). Gender Stereotyping as a Human Rights Violation: Research Report. Prepared for the UN Office of the High Commissioner for Human Rights.*
Режим доступу: <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/StudyGenderStereotyping.doc>.

✓ **консультативна та партисипативна методика чи інструмент** consultative and participatory technique or tool

будь-які методи, що вимагають міжособистісних консультацій, таких як робочі та консультативні групи, аналітичні центри; довідники, бази даних та організаційні структури; конференції та семінари; слухання.

Посилання

- EIGE (2014). Effectiveness of Institutional Mechanisms for the Advancement of Gender Equality: Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States.*

✓ **консультація зацікавлених сторін**

stakeholder consultation

консультації, що допомагають зробити законодавство та розроблення політики ЄС прозорим, цільовим та узгодженим.

Посилання

EIGE. Module on Gender-Sensitive Stakeholder Consultation.

Примітки

Консультації – разом з оцінкою впливу, оцінюванням та експертизою – є ключовими інструментами прозорого та поінформованого вироблення політики. Вони допомагають забезпечити прийняття рішень, дотримуючись принципів пропорційності та субсидіарності, а також упевнитись, що вони ґрунтуються на доказах, досвіді та поглядах тих, на кого політика спрямована, та залучених до її впровадження.

Зацікавленими сторонами є ґендерні експерт(к)и, жіночі організації, інші організації громадянського суспільства та соціальні партнери.

Консультації зацікавлених сторін є частиною партисипативного підходу до ґендерного мейнстримінгу. Тісний зв'язок з усіма зацікавленими сторонами є суттєвим протягом усього циклу політики, для врахування інтересів, очікувань та поглядів різних цільових груп. Рекомендується, щоб можливості та структури для залучення та консультацій зацікавлених сторін були закріплені в політичних процесах.

✓ **кривдник/кривдниця**

perpetrator

особа, яка умисно обирає насильницьку та жорстоку поведінку для контролю над своїм партнером/кою, теперішніми чи колишніми, незалежно від того, чи було (чи ні) висунуто звинувачення, проводився розгляд справи і чи винесено вирок.

Посилання

Council of Europe (CoE) (2017). Emergency Barring Orders in Situations of Domestic Violence: Article 52 of the Istanbul Convention.

✓ культура зґвалтування

rape culture

комплекс уявлень, що заохочує сексуальну агресію чоловіків та підтримує насильство над жінками.

Посилання

Buchwald, E., Fletcher, P. R., Roth, M. (2005). Transforming a Rape Culture, rev. ed., Minneapolis, Minn., Milkweed Editions.

Примітки

Це поняття описує суспільство, в якому насильство має позитивні конотації, а сексуальність сприймається як така, що має насильницький характер. Прояви культури зґвалтування включають випадки сексуального насильства, що варіюються від зауважень сексуального характеру до дотику із сексуальним підтекстом, і далі до зґвалтування, а також потурання такому насильству проти жінок та представлення його як нормального. Термін «сексуальне насильство» може також застосовуватись до певних груп чи оточення, наприклад, зґвалтування під час воєнного конфлікту чи у місцях позбавлення волі.

✓ культурне насильство

cultural violence

аспекти культури та суспільного життя, що зокрема проявляються в релігії, ідеології, мові, мистецтві, праві та науці, котрі можна використовувати для виправдання або легітимізації прямого чи структурного насильства, завдяки чому пряме і структурне насильство виглядає і навіть сприймається як справедливе або принаймні не сприймається як несправедливе.

Посилання

Galtung, J. (1990). 'Cultural Violence', Journal of Peace Research, Vol. 27, № 3.

✓ ЛГБТК

LGBTQ

найбільш загальний термін на позначення спільноти лесбійок, геїв, бісексуалів, транс- і квір/невизначених.

Посилання

(1) Режим доступу: <http://itspronouncedmetrosexual.com/2013/01/a-comprehensive-list-of-lgbtq-term-s/>

(2) FRA (2014). *EU LGBT Survey – European Union Lesbian, Gay, Bisexual And Transgender Survey – Main Results*;

(3) експерт/ка ЄІГР.

Примітки

Варто знати, що існують варіанти цього терміна, такі як ЛГБ, ЛГБТ, ГЛБТ, ЛГБТК + та ЛГБТІ. Останній включає інтерсекс-людей (І). Існують також варіанти, що охоплюють і асексуальних людей (наприклад, ЛГБТКА). В цілому ці аббревіатури групують осіб, чия ґендерна ідентичність або сексуальність є ненормативною.

✓ **лесбійка**

lesbian

жінка, яку приваблюють інші жінки.

Посилання

Council of Europe (2015). Case Law of the European Court of Human Rights Relating to Discrimination on Grounds of Sexual Orientation or Gender Identity.

Режим доступу: http://www.coe.int/t/dg4/lgbt/Documents/Final%20Case%20Law%20of%20the%20ECHR%20SOGI_EN%20%282%29.pdf.

✓ **лесбофобія**

lesbophobia

іраціональний страх та відраза до лесбійок.

Посилання

Визначення розроблене незалежним експертом/кою на основі практики Європейського парламенту та Агенством ЄС з основних прав.

✓ **«липка підлога»**

sticky floor

вираз, що використовується як метафора для опису дискримінаційних моделей зайнятості, внаслідок яких працівники, переважно жінки, залишаються на робочих місцях нижчого рівня з низькою мобільністю та невидимими бар'єрами для просування по службі.

Посилання

Розроблено незалежним експертом/кою.

✓ **ліквідація сегрегації на ринку праці**

desegregation of the labour market

політики, спрямовані на зменшення або усунення ґендерної сегрегації (вертикальної та/або горизонтальної) на ринку праці.

Посилання

European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.

✓ маргіналізована група

marginalised group

групи людей у межах певної культури, контексту та історії, які ризикують зазнати множинної дискримінації через особистісні характеристики чи ознаки, такі як стать, ґендер, вік, етнічна приналежність, релігійні переконання чи вірування, стан здоров'я, інвалідність, сексуальна орієнтація, ґендерна ідентичність, освіта чи рівень доходу, або місце проживання в географічно різних місцевостях.

Посилання

Інформацію надано Агентством Європейського Союзу з основних прав та УВКПЛ ООН.

Примітки

Належність або сприйняття особи як такої, що належить до маргіналізованої групи, збільшує для цієї особи ризик зазнати нерівного ставлення у доступі до прав та користуванні послугами чи товарами у різних сферах, таких як доступ до освіти, зайнятості, охорони здоров'я, соціальних допомог та допомог на житло, захисту від домашнього чи інституційного насильства та доступ до правосуддя.

✓ маргіналізована позиція

marginalised position

позиція мізерної значущості впливу чи влади.

✓ маскулінності

masculinities

сукупність уявлень про те, що означає бути чоловіком, включаючи моделі поведінки, пов'язані з очікуваним місцем чоловіків у заданому наборі ґендерних ролей та стосунків.

Посилання

(1) European Union (2005). *Glossary of Gender and Development Terms, in Toolkit on Mainstreaming Gender Equality in EC Development Cooperation (Ch. 1, Sec. 3)*;

(2) United Nations (2013). *Ending Violence against Women and Girls: Programming Essentials*.

Примітки

Дослідження маскулінності дозволяє критично розглянути цінності та норми, яким суспільство підпорядковує поведінку чоловіків, виявляє та звертається до проблем, з якими стикаються чоловіки та хлопці у сфері праці, та просуває позитивні ролі, що чоловіки та хлопці можуть відігравати для досягнення ґендерної рівності.

✓ **мати/батько, яка/який виховує дитину самостійно**

lone parent /single parent

див. термін «ґендерний мейнстрімінг».

Посилання

European Commission (2006). *Gender Inequalities in the Risks of Poverty and Social Exclusion for Disadvantaged Groups in Thirty European Countries*.

Примітки

В Європі переважна більшість осіб, які виховують дитину самостійно, – це матері.

✓ **медикаментозний аборт**

medical abortion

безпечний та ефективний нехірургічний метод припинення ранньої вагітності з використанням певних препаратів, що приймаються перорально або через ін'єкції.

Посилання

Centre for Reproductive Rights. *Legal Glossary*. Режим доступу: <http://reproductiverights.org/node/339>.

✓ **мейнстрімінг ґендерної перспективи**

mainstreaming a gender perspective

див. термін «ґендерний мейнстрімінг».

✓ **мейнстрімінг принципу ґендерної рівності**

mainstreaming a gender equality principle

див. термін «ґендерний мейнстрімінг».

✓ **метод ґендерного мейнстримінгу**

method for gender mainstreaming

загальний методологічний підхід, що сприяє інтеграції ґендерного виміру в політики та програми.

Посилання

Визначення розроблене експерт(к)ами ЄІГР.

Примітки

Методи ґендерного мейнстримінгу застосовують різні інструменти стратегічно, пропонують узгоджені системи ґендерного мейнстримінгу та можуть об'єднуватись для збирання інформації, розширення знань та формування широкого спектру програм.

✓ **механізм забезпечення ґендерної рівності**

gender equality machinery

див. термін «інституційні механізми забезпечення ґендерної рівності».

✓ **мігрантка**

migrant woman

негромадянка, яка переїхала (намагається переїхати) з однієї країни (часто, але не обов'язково, країни її громадянства) в іншу, де її перебування може бути/не бути незаконним чи постійним.

Посилання

McBride, J. (2009). *Access to Justice for Migrants and Asylum Seekers in Europe. Report prepared for the European Committee on Legal Cooperation (CDCJ) of the Council of Europe.*

Примітки

Зауважимо, що переселення (або спроба переселення) не завжди є добровільним, оскільки жінка-мігрантка може бути перевезена до іншої країни силою, із застосуванням примусу чи обману з метою подальшої експлуатації, в інших випадках вимушене переселення може бути наслідком економічних криз, стихійних лих або екологічних катастроф.

✓ **мінімальна заробітна плата**

minimum wage

рівень заробітної плати, визначений законом або за домовленістю, що становить найнижчу можливу (допустиму) ставку, що роботодавець може сплачувати.

Посилання

European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.

✓ **множинна дискримінація**

multiple discrimination

будь-яке поєднання форм дискримінації осіб за ознаками статі, расової чи етнічної приналежності, релігійних чи інших вірувань, інвалідності, віку, сексуальної орієнтації, ґендерної приналежності ідентичності чи іншими ознаками, а також дискримінація, якої зазнають люди, котрі мають чи сприймаються як ті, що мають перелічені ознаки.

Посилання

(1) *European Commission (2009). Multiple Discrimination in EU Law: Opportunities for Legal Responses to Intersectional Gender Discrimination. European Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality;*

(2) *судова практика Комітету з питань ліквідації дискримінації щодо жінок (CEDAW Committee's).*

Примітки

Термін «множинна дискримінація» використовується як загальне нейтральне поняття для всіх випадків дискримінації за кількома дискримінаційними ознаками.

Це явище може проявлятися як «додаткова» дискримінація на підставі кількох ознак, не пов'язаних між собою, або як «інтерсекційна (перехресна)» дискримінація, коли дві чи більше ознаки є нероздільними.

Жінки, які належать до соціально незахищених/вразливих груп, більше ризикують зазнати нерівного ставлення, оскільки сукупність їх певних характеристик є «спусковим гачком» для дискримінації. Тож вони піддаються множинній дискримінації іншими способами або іншою мірою, ніж чоловіки із вразливих груп (наприклад, стерилізація ромських жінок без їх згоди).

✓ **множинне навантаження**

multiple burden

див. термін «потрійна роль жінки».

✓ **МНОЖИННЕ НАВАНТАЖЕННЯ ЖІНОК**

women's multiple burden

див. термін «потрійна роль жінки».

✓ **НАВЧАННЯ З ПИТАНЬ ҐЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ**

gender equality training

будь-який освітній інструмент чи процес, спрямований на підвищення обізнаності розробників політики та інших учасників/суб'єктів політики ЄС із ґендерних питань, розбудову їх ґендерних компетентностей для просування цілей ґендерної рівності на всіх рівнях.

Посилання

(1) European Institute for Gender Equality – EIGE (2013). *Mapping Gender Training in the European Union and Croatia*. Режим доступу: <http://eige.europa.eu/rdc/eige-publications/mapping-gender-training-european-union-and-croatia-synthesis-report>;

(2) EIGE (2014). *Effective Gender Equality Training: Analysing the Preconditions and Success Factors*. Режим доступу: <http://eige.europa.eu/lt/rdc/eige-publications/effective-gender-equality-training-analysing-preconditions-and-success-factors-main-findings>.

Примітки

Навчання з питань ґендерної рівності передбачає широкий спектр різних освітніх інструментів та процесів: тренінгові заходи «face-to-face» та навчальні курси; інструктажі для персоналу; онлайн-модулі; методичні вказівки та збірники матеріалів; консультативний супровід і мережі для обміну експертизою.

✓ **НАЙКРАЦІ ПРАКТИКИ У СФЕРІ ҐЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ**

best practices for gender equality

накопичення та застосування знань про те, що працює, а що не працює у просуванні ґендерної рівності та недискримінації жінок у різних ситуаціях та контекстах.

Посилання

United Nations Department of Economic and Social Affairs. *On-line Glossary on Governance and Public Administration*.

Примітки

Такі практики – це накопичений досвід та знання, а також неперервний процес навчання, зворотного зв'язку, рефлексії та аналізу.

✓ **НАСИЛЬСТВО В СІМ'І**

family violence

будь-яка форма фізичного, сексуального чи психологічного насильства, що ставить під загрозу безпеку чи добробут будь-кого із членів сім'ї; та/або використання фізичної сили чи погрози застосування фізичної сили, включаючи сексуальне насильство, а також психологічний тиск/спричинення емоційного напруження, в сім'ї чи домогосподарстві.

Посилання

CEDAW Committee. Dialogues with the States parties' delegations during the consideration of their report under the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women.

Примітки

Включає жорстоке поводження з дітьми, інцест, побиття дружини та сексуальне чи інший вид насильства над будь-яким членом домогосподарства.

«Насильство в сім'ї» та «домашнє насильство» часто використовуються взаємозаміно, без розрізнення відмінностей в їх визначеннях. Однак у багатьох європейських країнах домашнє насильство перекладається на національну мову та визначається законодавством як насильство в сім'ї. Через такі формальності надання захисту та підтримки жінкам, постраждалим від домашнього насильства, залежатиме від визначення поняття сім'ї, що може не охоплювати все різноманіття форм сімей.

✓ **НАСИЛЬСТВО З БОКУ ІНТИМНОГО ПАРТНЕРА**

intimate partner violence

Загальне визначення:

фізичне, сексуальне, психологічне або економічне насильство з боку теперішніх чи колишніх чоловіка/дружини, теперішніх чи колишніх партнерів. Ця форма насильства в непропорційно великих масштабах стосується жінок, а тому має виразні ґендерні ознаки.

Статистичне визначення:

будь-який акт фізичного, сексуального, психологічного чи економічного насильства, що відбувається між колишніми чи теперішніми подружжям або партнерами, незалежно від факту спільного або роздільного проживання зараз або в минулому.

Посилання

(1) *Council of Europe (2011). Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence and its Explanatory Report;*

(2) *European Institute for Gender Equality (2017). Glossary of Definitions of Rape, Femicide and Intimate Partner Violence.*

Примітки

Почуття сорому, страху та безпорадності, що виникають у жертви в результаті такого насильства, є причиною малої кількості повідомлень про подібні злочини, та, відповідно, невеликої кількості винесених судових вироків.

Найбільш поширеними випадками насильства проти інтимних партнерів є насильство чоловіків над жінками-партнерками.

✓ **насильство на роботі**

violence at work

дискримінація на роботі, обтяжена фізичним чи психологічним насильством, що може бути ґендерно обумовленим.

Посилання

International Labour Organization – ILO (2007). ABC of Women Workers' Rights and Gender Equality.
Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/gender/documents/publication/wcms_087314.pdf.

Примітки

Найяскравішою ілюстрацією цього є сексуальні домагання, але домагання, що супроводжуються насильством чи загрозою насильства, можуть і не ґрунтуватися на сексуальних намірах. Дослідження показують, що існує тісний зв'язок між насильством на роботі та несталою зайнятістю, статтю, молодістю і зайнятістю у високоризикованих секторах.

✓ **насильство проти жінок**

violence against women

порушення прав людини та форма дискримінації жінок, включно з усіма актами ґендерно зумовленого насильства, що призводять або можуть завдати їм фізичної, сексуальної, психологічної чи економічної шкоди чи страждань, включно із загрозами таких дій, примусу, або ж умисне позбавлення волі у публічному чи приватному житті.

Посилання

(1) *Council of Europe (2011). Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence and its Explanatory Memorandum. Council of Europe Treaty Series № 10;*

(2) *United Nations (1993). UN Declaration on the Elimination of Violence against Women. General Assembly Resolution 48/104.*

Примітки.

Форми та прояви насильства проти жінок формуються під впливом соціальних та культурних норм, а також динамікою кожної соціальної, економічної та політичної системи.

Такі фактори, як расове чи етнічне походження жінок, каста, клас, статус мігрантки чи біженки, вік, віросповідання, сексуальна орієнтація, шлюбний статус, інвалідність чи ВІЛ-статус, впливатимуть на те, яких форм насильства вони зазнаватимуть та як цей досвід отримують.

Загалом визначення та описи насильства проти жінок підкреслюють, що цей тип насильства зумовлений ґендером, то ж поняття «насильство проти жінок» та «насильство за ознакою статі» часто використовуються як синоніми. У деяких термінах вираз «проти жінок» використовується для підкреслення статі постраждалих. Інші поняття, наприклад, «насильство чоловіків проти жінок», привертають увагу як до винних, так і постраждалих, уникаючи ґендерної нейтральності.

✓ **насильство проти жінок в місцях несвободи** **custodial violence against women**

насильство проти жінок та дівчат, які знаходяться в місцях несвободи, де їхні права обмежені.

Посилання

United Nations (2006). *In-Depth Study on All Forms of Violence against Women. Report of the Secretary-General. UN Document A/61/122/Add.1.*

Примітки

Акти насильства в таких місцях, у тому числі в камерах тимчасового утримання в поліції, центрах ув'язнення, тюрмах, установах соціального захисту, центрах утримання мігрантів, відносяться до насильницьких дій з боку держави. Жінки, які перебувають під вартою, знаходяться в групі підвищеного ризику щодо насильства з боку персоналу і мають дуже обмежені можливості повідомляти про такі випадки насильства.

✓ **насильство проти жінок та дівчат в умовах збройного конфлікту** **violence against women and girls in armed conflict**

досвід насильства проти жінок та дівчат під час збройного конфлікту, починаючи від фізичного, сексуального і до психологічного насильства, вчиненого державними або недержавними суб'єктами, включаючи вбивства; незаконні страти, тортури чи інші форми жорстокої, нелюдської або такої, що принижує гідність, поведінки; покарання; викрадення; завдання каліцтв; примусове вербування жінок для участі в бойових діях; зґвалтування; сексуальне рабство; сексуальна експлуатація; вимушене зникнення; свавільне затримання, а також примусовий шлюб, проституція, аборт, вагітність і стерилізація.

Посилання

United Nations (2006). *In-Depth Study on All Forms of Violence against Women. Add.1 Report of the Secretary-General. UN Document A/61/122.*

Примітки

Сексуальне насильство застосовується в збройних конфліктах з багатьох причин, у тому числі як форма тортур, для завдання тілесних ушкоджень, отримання інформації, приниження та залякування, знищення громад. Зґвалтування жінок використовується для приниження опонентів, для вигнання громад і груп із їхніх земель та навмисного поширення ВІЛ. Жінок примушують виконувати сексуальну та домашню рабську працю. Жінок також викрадають, а потім примушують слугувати «дружинами» для винагородження бойовиків.

✓ **насильство проти літніх людей**

elder abuse

одиночна чи повторювана дія або бездіяльність у стосунках, що мали б будуватись на довірі/відповідальності, але натомість завдають шкоди або страждань літній особі.

Посилання

United Nations (2013). Ending Violence against Women and Girls: Programming Essentials.

Примітки

Насильство щодо літніх людей може мати різні форми, такі як фізичне, психологічне, емоційне, сексуальне або економічне насильство. Літні люди також можуть зазнавати шкоди внаслідок навмисного чи ненавмисного нехтування.

✓ **наставництво (менторство)**

mentoring

убезпечені відносини, що дозволяють навчатися та експериментувати, створюють сприятливі умови для розвитку особистісного потенціалу, засвоєння нових навичок в рамках підтримки наставником кар'єрного зростання та особистісного розвитку поза межами звичайних стосунків керівника та підлеглого.

Посилання

European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.

Примітки

Менторство дедалі частіше використовується для підтримки особистого або професійного розвитку жінок.

✓ **національний механізм для просування жінок**

national machinery for the advancement of women

див. терміни «урядовий орган із ґендерної рівності», «інституційні механізми забезпечення ґендерної рівності».

✓ національні інституції з прав людини (НІПЛ)

National Human Rights Institutions (NHRIs)

незалежні органи, створені відповідно до національного законодавства, що уповноважені захищати та просувати права людини в межах держави.

Посилання

European Union Agency for Fundamental Rights – FRA (2012). Handbook on the Establishment and Accreditation of National Human Rights Institutions in the European Union.

Примітки

Такі інституції є ключовими елементами сильної, ефективної національної системи захисту прав людини за умови, що вони ґрунтуються на національному законодавстві, є незалежними від уряду, мають широкий мандат, що охоплює всі міжнародні стандарти у сфері прав людини, підкріплений членством у міжнародних структурах, відповідають за співпрацю як із громадянським суспільством, так і з державою, та належним чином функціонують.

НІПЛ мають повноваження забезпечувати захист прав людини.

Просування прав людини включає надання уряду та парламенту консультацій і рекомендацій з різних питань у сфері захисту прав людини та підвищення обізнаності щодо прав людини. Повноваження НІПЛ із захисту прав людини включають моніторинг порушень прав людини та надання рекомендацій щодо покращення ситуації з правами людини на місцях. Також НІПЛ можуть мати повноваження приймати, розглядати та виносити рішення по скаргах і надавати пропозиції щодо змін до законодавства чи політичних заходів. Широкий спектр існуючих НІПЛ включає: комісії, установу омбудсмена та інститути чи центри. Наприклад, НІПЛ у деяких країнах-членах ЄС також функціонують як органи рівності відповідно до законодавства ЄС.

✓ національні лінії допомоги жінкам

national women's helplines

телефонний сервіс, що пропонує підтримку, інформування та професійне консультування жінкам, які пережили насильство.

Посилання

WAVE/Austrian Women's Shelter Network (2014). The WAVE Report 2014: Specialized Women's Support Services and New Tools for Combating Gender-based Violence in Europe.

Примітки

Стамбульська конвенція встановила стандарти роботи національних служб допомоги жінкам, що є важливими орієнтирами для виконання всіма державами, незалежно від того, ратифікували вони Конвенцію чи ні. Згідно зі статтею 24 Стамбульської конвенції, держави повинні створити принаймні одну національну безкоштовну телефонну лінію для звернень щодо всіх форм насильства стосовно жінок, що діє 24/7.

Іншими важливими елементами національної довідкової служби для жінок є надання підтримки всіма відповідними мовами, широко розрекламований загальнодоступний номер та інформування про інші відповідні служби/перенаправлення до інших відповідних служб (поліція, консультаційні центри, притулки для жінок).

✓ **небезпечний (ризикований) аборт**

unsafe abortion

процедури переривання вагітності, що виконуються особами без необхідних навичок та/або за відсутності базових медичних та стандартних санітарних умов.

Посилання

World Health Organization – WHO (2008). *Unsafe Abortion: Global and Regional Estimates of the Incidence of Unsafe Abortion and Associated Mortality.*

Режим доступу: http://whqlibdoc.who.int/publications/2011/9789241501118_eng.pdf?ua=1.

Примітки

Хоча це визначення здається пов'язаним безпосередньо з процесом, характеристики небезпечного абортів стосуються насамперед неприйнятних умов до, під час або після абортів.

У країнах, де аборт є нелегальним, його законність сильно обмежена та/або він повністю недоступний, жінки мають обмежений вибір і вдаються до небезпечного абортів, що наражає їх на підвищений ризик смертності чи захворюваності.

✓ **невидимий бар'єр**

invisible barrier

набір внутрішніх установок, стійких стереотипів, норм та цінностей, що перешкоджають розширенню можливостей жінок та їх повноцінній участі у суспільному житті.

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.*

✓ **незалежні національні органи гендерної рівності**

independent national equality bodies

див. термін «органи з питань рівності».

✓ **неоплачувана праця**

unpaid work

робота зі створення товарів та послуг, що не передбачає прямої винагороди чи іншої форми оплати, як-то домашня праця та робота по догляду.

Посилання

(1) *European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.* Режим доступу:

http://www.iiav.nl/epublications/2000/glossary_on_macroconomics.pdf.

(2) *European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men;*

(3) експерт/ка ЄІГР та незалежні експерт(к)и.

Примітки

Неоплачувана праця розподіляється нерівномірно між жінками та чоловіками, причому жінкам властивий більш високий рівень участі в цій неоплачуваній праці.

✓ **неповна зайнятість**

part-time employment

зайнятість, в рамках якої тривалість роботи працівника/ці менша, ніж кількість робочих годин повного робочого дня.

Посилання

European Commission (2013). Sex-Discrimination in Relation to Part-Time and Fixed-Term Work. European Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality.

Примітки

Повна зайнятість може обчислюватися в годинах, наприклад, щоденно, щотижнево, щомісячно чи навіть щорічно, або на основі середнього періоду зайнятості. Жінки частіше працюють на умовах неповного робочого дня і тому стикаються з недоліками цієї форми зайнятості, наприклад, не отримують достатнього доходу для досягнення економічної незалежності, мають обмежені можливості для кар'єри та накопичення пенсій, працюють в рамках нестабільної (прекарної) зайнятості. Однак наявність можливостей якісної роботи на умовах неповної зайнятості може сприяти збільшенню участі жінок на ринку праці.

У різних країнах існують відмінності в поглядах на зайнятість на неповний робочий день – в суспільстві загалом та серед соціальних партнерів зокрема. Робота на умовах неповної зайнятості може розглядатися як кінцевий продукт, що відображає традиційні гендерні ролі, з акцентом на недоліках роботи на умовах неповної зайнятості в частині оплати праці, підвищення кваліфікації, пенсійних прав тощо. З іншого боку, вона може розглядатися як інструмент для збільшення участі жінок на ринку праці, а отже, принаймні, їх економічної незалежності.

✓ **непряма дискримінація**

indirect discrimination

дискримінація, що виникає внаслідок застосування нейтрального положення, критерію чи практики, що ставлять осіб однієї статі у невігідне становище порівняно з особами іншої статі, крім випадків, коли такі положення, критерії або практики є об'єктивно виправданими їх (законною) метою, а також відповідними та необхідними засобами її досягнення.

Посилання

European Commission (2010). EU Gender Equality Law: Update 2010. European Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality.

Примітки

Концепція, що орієнтована на вплив правил або практик та враховує реалії повсякденного соціального життя. Непряма дискримінація має місце тоді, коли законодавство, політика чи програма не містять дискримінаційних норм (положень), але їх реалізація все ж призводить до дискримінації. Наприклад, у випадках, коли жінки знаходяться у невігідному становищі порівняно з чоловіками щодо доступу до певної можливості/ресурсу через вже існуючу нерівність. Застосування ґендерно нейтрального законодавства може зберегти наявну нерівність або навіть посилити її.

✓ **непряме насильство**

indirect violence

ставлення, стереотипи та культурні норми, що є основою ґендеризованих практик, і можуть спричинити ґендерно зумовлені форми прямого насильства.

Посилання

European Institute for Gender Equality – EIGE (2013). Gender Equality Index: Report, Luxembourg, Publications Office of the European Union.

✓ **нерегулярна та/чи нестабільна зайнятість** **irregular and/or precarious employment**

різні форми нестандартної, атипової, альтернативної зайнятості.

Посилання

(1) *International Labour Organization – Bureau of Statistics. Defining and Measuring Informal Employment.*
Режим доступу: <http://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/download/papers/meas.pdf>.

(2) *Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD.*
Режим доступу: <http://www.oecd.org/general/searchresults/?q=precariousemployment&cx=012432601748511391518:xzeadub0b0a&cof=FORID:11&ie=UTF-8>.

Примітки

Нерегулярна та/або нестабільна зайнятість часто асоціюється з роботою на неповний робочий день, сезонною та випадковою зайнятістю, самозайнятістю, тимчасовою роботою, виїзною роботою, роботою на дому та роботою через агентства.

Така робота може включати, зокрема, невизначеність строку роботи, відсутність контролю за трудовими процесами, дохід та обмежений соціально-правовий захист. Розмивання стандартних трудових відносин може зробити зайнятість жінок більш нестабільною.

✓ **несексистська мова** **non-sexist use of language**

уникнення використання як слів форм чоловічого роду в граматичних формах іменників, що призводить до двозначності узагальнень, так і дискримінаційних виразів, що описують жінок та чоловіків з точки зору їх фізичного зовнішнього вигляду або якостей та ґендерних ролей, що приписуються (як належні) їх статі.

Посилання

(1) *Unesco (1999). Guidelines on Gender-Neutral Language.*
Режим доступу: <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001149/114950mo.pdf>.

(2) *Council of Europe (2007). Recommendation CM/Rec(2007)17 of the Committee of Ministers to Member States on Gender Equality Standards and Mechanisms.*

✓ **неурядова організація (НУО)**

non-governmental organisation (NGO)

неприбуткове, добровільне об'єднання громадян, принципово незалежне від уряду, що організоване на місцевому, національному або міжнародному рівні для вирішення питань на підтримку суспільного блага.

Посилання

(1) *Council of Europe (2007). Recommendation CM/Rec (2007)17 of the Committee of Ministers to Member States on Gender Equality Standards and Mechanisms;*

(2) експерт/ка ЄІГР.

Примітки

НУО визнані ключовими суб'єктами «третього сектору» в таких сферах громадської діяльності, як розвиток, права людини, гуманітарні заходи, ґендерна рівність, охорона навколишнього середовища тощо.

Жіночі НУО відомі за двома різними, але часто взаємопов'язаними видами діяльності: надання послуг жінкам, які перебувають у складних життєвих обставинах, та організація адвокаційних і громадянських кампаній для здійснення соціальних змін, необхідних для досягнення ґендерної рівності.

НУО також займаються широким спектром інших спеціалізованих тем, таких як побудова паритетної демократії, вирішення конфліктів, аналіз політик, проведення досліджень та надання інформації. НУО є найважливішими партнерами урядів щодо забезпечення ґендерної рівності. Представляючи погляди членів/кинь своїх організацій в питаннях, що стосуються ґендерної рівності, вони вносять пропозиції, співпрацюють у конкретних проєктах, проводять дослідження з нагальних питань або, в контексті засобів масової інформації, привертають увагу до питань ґендерної рівності і надають їм значущості. НУО відіграють важливу роль у досягненні ґендерної рівності, що державі слід цінувати та заохочувати.

✓ **неформальна економіка**

informal economy

безоплатна економічна діяльність, що здійснюється для отримання прямого доходу для власного домогосподарства, домогосподарств родичів чи друзів на взаємовигідній основі, включно з щоденною роботою по дому, домогосподарству. Охоплює широкий спектр діяльності із самозабезпечення та/або професійної діяльності, як-то основна чи вторинна (додаткова) зайнятість, що приносить дохід і не є періодичною, що здійснюється в межах або поза межами законодавчих, регуляторних або договірних зобов'язань, однак не класифікується як неформальна діяльність, що є частиною економічної діяльності кримінального характеру.

Посилання

European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.

✓ неформальна робота

informal work

див. термін «неформальна економіка».

✓ нова економіка домогосподарств

new household economics

підхід до аналізу діяльності домогосподарств, за якого останні розглядаються як сукупність витраченого членами домогосподарства часу та ресурсів з метою створення бажаної продукції або отримання бажаних результатів діяльності.

Посилання

Alexander, P., Baden, S. (2000). *Glossary on Macroeconomics from a Gender Perspective*. Bridge Institute of Development Studies.

Режим доступу: http://www.iiv.nl/epublications/2000/glossary_on_macroconomics.pdf.

Примітки

Такий підхід ігнорує внутрішню організацію та структуру сімей і домогосподарств, оскільки ця концепція, базована на чистій неокласичній теорії, передбачає для сімей і домогосподарств (так само як і для компаній) безвитратну та ефективну роботу. Предмет вивчення цієї теорії охоплює не лише ринкову поведінку домогосподарства (пропозиція робочої сили, попит на товари), але й такі явища, як шлюб, народжуваність, виховання дітей та розподіл часу.

✓ обізнаність з гендерних питань

gender awareness

здатність дивитись на суспільство з погляду гендерних ролей і розуміти їх вплив на формування потреб жінок у порівнянні з потребами чоловіків.

Посилання

United Nations Fund for Women – Unifem (n.d.), *Engendering Economic Governance*.

Режим доступу: <http://www1.aucegypt.edu/src/engendering/s.html>.

✓ опитування щодо використання часу

time-use survey

інструмент для вимірювання використання часу жінками та чоловіками, особливо стосовно оплачуваної та неоплаченої роботи, ринкової та неринкової діяльності, дозвілля та особистого часу.

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men*.

✓ органи з питань ґендерної рівності

gender equality bodies

національні незалежні органи сприяння рівному ставленню до жінок та чоловіків, відповідальні за надання незалежної допомоги постраждалим від імовірної дискримінації за ознакою статі чи ґендеру, проведення незалежних опитувань щодо дискримінації, публікацію незалежних звітів та надання рекомендацій з будь-яких питань, що стосуються цих видів дискримінації. Їх мандат може включати й інші функції, такі як підвищення обізнаності, навчання та діяльність із розбудови потенціалу.

Посилання

Council Directive 2004/113/EC Implementing the Principle of Equal Treatment between Men and Women in the Access to and Supply of Goods and Services and Information.

Режим доступу: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/rights/goods-services/index_en.htm.

✓ органи з питань рівності

equality bodies

органи, уповноважені просувати, аналізувати, контролювати та підтримувати режим рівного ставлення в національному контексті.

Посилання

(1) European Commission (2014). *EU Gender Equality Law: Update 2013. European Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality*;

(2) European Institute for Gender Equality – EIGE (2014). *Effectiveness of Institutional Mechanisms for the Advancement of Gender Equality: Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States*.

Примітки

Ці органи можуть бути частиною установ, що відповідальні за захист прав людини або дотримання індивідуальних прав на національному рівні. Органи з питань рівності мають такі повноваження: (а) надавати незалежну допомогу постраждалим від дискримінації у їх зверненнях зі скаргами на дискримінацію; (б) проводити незалежні опитування щодо дискримінації та публікувати незалежні звіти; (в) надавати рекомендації з будь-яких питань стосовно такої дискримінації. Вони можуть мати сфокусований мандат, пов'язаний конкретно з дискримінацією за ознакою статі та ґендеру, або більш широкий мандат щодо протидії дискримінації за різними ознаками, включаючи вік, інвалідність, стать та ґендер, расову чи етнічну приналежність, релігію чи вірування, сексуальну орієнтацію чи ґендерну ідентичність.

✓ організаційна культура

organisational culture

загальноприйняті цінності та правила поведінки в організації, наприклад, кількість відпрацьованих годин, жарти, що вважаються доречними, а також манера спілкування з колегами.

Посилання

(1) EIGE (2014). *Effective gender equality training: Analysing the preconditions and success factors*.
Режим доступу: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/MH0113602ENC_PDF.Web.pdf;

(2) EIGE (n.d.), 'Institutional transformation', *Gender Mainstreaming: Methods and Tools [online platform]*.
Режим доступу: <http://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/tools-and-methods/institutional-transformation>.

Примітки

Ці правила і цінності перетворюються в колективні невисловлені судження, що є прийнятними та/або важливими для організації. Основні елементи організаційної культури є неявними; вони практикуються в щоденних процедурах, визначають поведінку членів організації і є наслідком навчання та внутрішньої координації в організації. Крім того, вони формують специфічний погляд на світ.

Індивіди несвідомо засвоюють організаційну культуру, вона інтерналізується у процесі соціалізації. Це показує, що інституційна трансформація може відбутися при врахуванні організаційної культури.

✓ оцінка ґендерного впливу

gender impact assessment

інструмент політики для перевірки певної політичної пропозиції задля виявлення та оцінки її різного впливу на жінок та чоловіків з метою усунення цих дисбалансів до того, як певну пропозицію буде ухвалено.

Посилання

Council of Europe (2011). Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence and its Explanatory Memorandum. Council of Europe Treaty Series № 210.

Примітки

Аналіз з ґендерної перспективи допомагає визначити, чи потреби жінок та чоловіків однаково враховуються в рамках поданої на розгляд ініціативи. Це дає змогу розробникам з розумінням соціально-економічної реальності жінок та чоловіків сформувавши політику, що враховує (ґендерні) відмінності. Оцінка ґендерного впливу може застосовуватись до законодавства, планів реалізації політик, програм, бюджетів, конкретних дій, законопроектів та звітів або дослідницьких ініціатив. Застосування методів оцінювання ґендерного впливу не слід обмежувати етапом розроблення політики; їх також можна застосувати до існуючої політики. Ці методи можуть використовувати державні органи і зовнішні суб'єкти; в обох випадках їм потрібне глибоке розуміння ґендерних питань.

✓ оцінка ризиків

risk assessment

оцінка безпекових ризиків, з якими стикається потерпіла особа в кожному конкретному випадку, за стандартизованою процедурою та в рамках співпраці багатьох інституцій. Оцінка ризиків складається з оцінки ризику летальності, серйозності ситуації та ризику повторного насильства.

Посилання

Council of Europe (CoE) (2011). 'Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women And Domestic Violence' in Istanbul Convention, Article 51.

✓ паритет

parity

концепція спрямована на: визнання рівної цінності жінок та чоловіків, візуалізацію рівної гідності жінок і чоловіків, створення соціальних організацій (структур), де жінки та чоловіки розподіляють права та обов'язки на засадах рівності; звільнення усіх сфер суспільного життя та соціальних функцій від заздалегідь визначеного поділу на чоловічі і жіночі, породженого ґендеризованими упередженнями та ґендерними стереотипами; забезпечення всім членам суспільства можливості повною мірою користуватись рівністю та свободами, брати участь у прийнятті рішень на кожному рівні та в кожній сфері.

Посилання

(1) *United Nations Statistics Division – UNSD. Global Gender Statistics Programme;*

(2) *Council of Europe (2003). Genderware – The Council of Europe and the Participation of Women in Political Life;*

(3) *Alliance for Parity Democracy & Feminine Intervention, sponsored by the Commission for Equality and for Women's Rights (2001). What is Parity Democracy After All? Lisbon, Portugal.*

✓ паритетна демократія

parity democracy

повна інтеграція жінок нарівні з чоловіками на всіх рівнях та в усіх сферах діяльності демократичного суспільства за допомогою мультидисциплінарних стратегій.

Посилання

Council of Europe (2003). Genderware – The Council of Europe and the Participation of Women in Political Life.

✓ партисипативний / партисипаторний ґендерний аудит (аудит участі)

participatory gender audit

інструмент та процес, заснований на методології участі, метою якої є просування організаційного навчання з питань практичного та ефективного впровадження ґендерної перспективи на рівні окремої особи, підрозділу та організації.

Посилання

International Labour Organization – ILO. ILO Participatory Gender Audit: A Tool for Change.

Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/gender/documents/publication/wcms_101030.pdf.

Примітки

Концепція та практика проведення партисипативного ґендерного аудиту (аудиту участі) була створена Міжнародною організацією праці (МОП) у 2001 р. Спочатку вона була розроблена для виконання внутрішньої політики МОП щодо ґендерної інтеграції.

✓ патріархат

patriarchy

соціальна система маскулінного панування над жінками.

Посилання

Pilcher, J., Whelehan, I. (2004). Fifty Key Concepts in Gender Studies, London, Thousand Oaks.

✓ перевірка на відповідність принципу ґендерної рівності

gender proofing

перевірка будь-якої пропозиції в сфері політики, що має на меті просування ґендерної рівності та усунення потенційних ґендерно дискримінаційних наслідків впровадження політичних ініціатив.

Посилання

European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.

✓ перерва в кар'єрі

career break

важливий інструмент, що дозволяє поєднати роботу, приватне та сімейне життя.

Посилання

Визначення розроблене експерт(к)ами ЄІГР.

Примітки

Перерви в кар'єрі, пов'язані з материнством, передбачають такі соціальні гарантії: закони про охорону праці, що забороняють звільнення під час вагітності; відпустка у зв'язку з вагітністю і пологами; батьківська відпустка, відпустка по догляду за дитиною; період гнучкого робочого графіку після повернення на роботу; та забезпечення права на поновлення на роботі на тій же посаді або рівноцінній із таким самим рівнем оплати праці.

✓ переслідування (сталкінг)

stalking

намагання знаходитись у близькості до потерпілої особи, що серйозно порушує звичний перебіг її життя та може викликати (прямо чи опосередковано) стрес, відчуття страху, або нанесення шкоди людині, яку переслідують.

Посилання

European Institute for Gender Equality (2014). Administrative Data Sources on Gender-Based Violence Against Women in the EU: Current Status and Potential for the Collection of Comparable Data.

Примітки

Переслідування може набирати форм, зокрема, намагання встановити контакт будь-якими способами, неправомірного використання особистих даних переслідуваної людини з метою замовлення товарів чи послуг або примус третіх осіб встановити контакт шляхом застосування погроз щодо потерпілої особи чи когось із її близьких.

✓ **підвищення обізнаності з ґендерних питань**

gender awareness raising

процес, спрямований на те, щоб показати, як наявні цінності та норми впливають на нашу картину реальності, увічнюють стереотипи та підтримують механізми, що відтворюють нерівність.

Посилання

Council of Europe (1998). *Gender Mainstreaming: Conceptual Framework, Methodology and Presentation of Good Practices. Final Report of Activities of the Group of Specialists on Mainstreaming (EG-S-MS)*.

Режим доступу: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/gender-mainstreaming/EG_S_MS_98_2_rev_en.pdf.

Примітки

Це кидає виклик цінностям та ґендерним нормам, пояснюючи, як вони впливають і обмежують думки, що приймаються до розгляду та впливають на прийняття рішень. Крім того, підвищення обізнаності має на меті стимулювати загальну чутливість до ґендерних питань.

✓ **планування безпеки**

safety planning

процес, що дозволяє потерпілій/ому звернутися до відповідних органів для обговорення заходів щодо підвищення рівня особистої безпеки та безпеки дітей.

Посилання

College of Policing, *Authorised Professional Practice (APP)*.

Режим доступу: <https://www.app.college.police.uk/app-content/major-investigation-and-public-protection/domestic-abuse/victim-safety-and-support/#safety-planning>.

Примітки

Процес планування безпеки слід будувати на засадах партнерства між фахівцями, потерпілими та дітьми; він повинен включати оцінку рівня ризику, розроблення плану дій у кризовій ситуації та плану на майбутнє, як короткострокового, так і довгострокового. Поліція відіграє роль у розробленні та підтримці реалізації планів з безпеки в рамках власних процесів управління ризиками. Загалом потерпіла особа за допомогою незалежного радника/ці з питань домашнього насильства або іншої незалежної служби підтримки потерпілих повинні скласти власний план з безпеки, а поліцейські повинні бути в змозі зробити свій внесок у цей процес, втілюючи заходи безпеки в рамках плану управління ризиками або плану дій. Заходи слід проводити на основі консультацій з іншими структурами, наприклад, пожежною чи комунальними службами, службами у справах дітей.

✓ **планування родини**

family planning

послуги або програми планування сім'ї, спрямовані на те, щоб пари та окремі особи могли вільно та відповідально визначати кількість своїх дітей та часові інтервали між їх народженням, щоб вони мали відповідну інформацію та засоби, їх вибір був усвідомленим, а також був забезпечений доступ до повного спектру безпечних та ефективних методів планування.

Посилання

(1) CEDAW Committee (1999). *General Recommendation № 24 on Article 12 of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women – Women And Health*;

(2) United Nations (1994). *Report of the International Conference on Population and Development*.

Примітки

Програми планування сім'ї часто пропонують засоби контрацепції для запобігання вагітності та обстоюють методи планування часу появи дітей, що допомагають захистити здоров'я як матері, так і немовлят. Програми планування сім'ї повинні базуватися на принципі усвідомленого вільного вибору.

✓ **повторна віктимізація**

repeat victimisation

ситуація, коли одна і та ж особа зазнає більш ніж одного прояву насильства протягом певного періоду часу.

Посилання

Council of Europe (CoE) (2006). *Recommendation Rec(2006)8 of the Committee of Ministers to Member States on Assistance to Crime Victims*.

✓ **повторний акт насильства**

reassault

повторний прояв насильства, зокрема з боку інтимного партнера.

Посилання

EIGE (2019). *A Guide to Risk Assessment and Risk Management of Intimate Partner Violence Against Women for Police*

✓ **подвійні стандарти**

double standards

визначення змісту формальних і неформальних поведінкових культур в такий спосіб, що критерії або стандарти оцінювання та контролювання поведінки жінок відрізняються від критеріїв та стандартів, застосованих до чоловіків, забезпечуючи останнім переваги.

Посилання

Pilcher, J., Whelehan, I. (2004). Fifty Key Concepts in Gender Studies, London, Thousand Oaks.

✓ **поділ праці**

division of labour

див. термін «ґендерний розподіл праці».

✓ **поєднання роботи та сімейного життя**

reconciliation of work and family/household life

див. термін «поєднання роботи, сімейного та приватного життя».

✓ **поєднання роботи, сімейного та приватного життя**

reconciliation of work, family and private life

завдання у сфері ґендерної рівності, що вимагає запровадження схем сімейних та батьківських (по догляду за дітьми) відпусток, врегулювань, що дозволяють здійснювати догляд за дітьми й літніми людьми, а також створення робочого середовища (умов праці), що сприятиме поєднанню роботи, сімейного і приватного життя жінок та чоловіків.

Посилання

(1) *European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men;*

(2) *European Commission (2014). EU Gender Equality Law: Update 2013. European Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality.*

Примітки

Поєднання сімейного/приватного життя з роботою розглядається як природний наслідок ґендерної рівності та засіб її досягнення не лише на рівні законодавства, але й у повсякденному житті.

✓ **ПОЗИТИВНА ДИСКРИМІНАЦІЯ**

positive discrimination

див. терміни «позитивні заходи», «позитивні дії».

Посилання

United Nations Economic and Social Council (2002). Prevention of Discrimination: The Concept and Practice of Affirmative Action. 17 June 2002.

Примітки

У широкому вжитку цей термін часто використовується для позначення позитивних заходів чи позитивних дій.

Однак, важливо підкреслити, що визначення «позитивна дискримінація» технічно не має сенсу. Відповідно до загальної практики використання терміна «дискримінація» виключно для позначення «суб'єктивного», «несправедливого» або «необґрунтованого розрізнення», термін «позитивна дискримінація» є суперечливим: або це розрізнення є виправданим і обґрунтованим (оскільки воно не є суб'єктивним) і, отже, не може бути назване «дискримінацією», або розрізнення, про яке йдеться, є не виправданим або необґрунтованим (оскільки є суб'єктивним) і не повинне позначатися як «позитивне». Тому кращими термінами є «позитивні дії», «позитивні заходи» та «позитивні методи вирівнювання».

✓ **ПОЗИТИВНІ ДІЇ**

positive action

зобов'язання держави ініціювати певні дії на протипагу зобов'язанням держави утримуватися від дій.

Посилання

UN Women's General Recommendation № 25 on Article 4, paragraph 1 of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women – Temporary Special Measures.

Режим доступу: <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/Рекомендація>.

Примітки

Позитивні дії – один з багатьох термінів, що використовуються для позначення «позитивних заходів». Однак позитивні дії також застосовуються в міжнародних актах про права людини для опису «позитивних дій держави».

Тож їх застосування може бути неоднозначним, оскільки воно не обмежується змістом позитивних заходів у сфері ґендерної рівності.

✓ ПОЗИТИВНІ ЗАХОДИ

positive measures/affirmative action measures

дії, спрямовані на сприяння доступу певних категорій осіб, зокрема жінок, до користування гарантованими їм правами тією ж мірою, що й іншим членам суспільства, зокрема чоловікам.

Посилання

(1) *Final report of the Group of Specialists on positive action: Positive action in the field of equality between women and men EG-SPA (2000)7;*

(2) *ECHR, Thlimmenos v. Greece [GC] (№ 34369/97), 6 April 2000, para. 44. Similarly, ECHR, Pretty v. UK (№ 2346/02), 29 April 2002, para. 88.*

Примітки

У деяких випадках причина виникнення дискримінації пов'язана з тим, що одне й те саме правило застосовується до всіх без урахування відповідних відмінностей. Щоб виправити та запобігти подібній ситуації, уряди, роботодавці та постачальники послуг повинні гарантувати, що вони вживають заходів щодо коригування своїх правил та практик для врахування таких відмінностей – тобто вони повинні докладати зусиль для коригування поточної політики та заходів. Позитивні заходи в міжнародному праві зазвичай називаються «спеціальними заходами». Такі заходи описують різними термінами, що також можуть мати різний зміст та тлумачення, яких вони набувають у різних національних контекстах та областях їх застосування. Найбільш відомими термінами є: «позитивні дії чи заходи», «преференційне ставлення», «зворотна дискримінація», «позитивна дискримінація».

✓ ПОРІГ ПАРИТЕТНОСТІ

parity threshold

досягнення мети рівноправної участі жінок та чоловіків у співвідношенні 50/50, яке загалом вважається метою паритетності.

Посилання

(1) *Council of Europe (2003) Recommendation REC(2003) on balanced participation of women and men in political and public life;*

(2) *Council of Europe (2007). Recommendation CM/REC (2007)17 of the Committee of Ministers on gender equality standards and mechanisms;*

(3) *European Parliament (2012). Report on Women in Political Decision-Making – Quality And Equality (2011/2295(INI)).*

Примітки

Рада Європи вважає 40 % мінімальним порогом паритетної участі як для жінок, так і для чоловіків.

✓ **порно, розповсюджене з метою помсти**

revenge porn

порнографічні матеріали, розповсюджені без згоди особи, що в них зображена, з метою публічно осоромити і принизити жертву, помстившись за припинення стосунків.

Посилання

European Institute for Gender Equality (2017). Cyber Violence against Women and Girls.

Примітки

Порно-помста передбачає розповсюдження в інтернеті фото-/відеоматеріалів без згоди особи, що в них зображена, здійснюється здебільшого колишнім партнером, який або яка отримав/ла зображення чи відеозаписи в ході стосунків, що завершилися. Однак правопорушники не обов'язково є партнерами або колишніми партнерами, і їхнім мотивом не завжди є помста.

Зображення порнографічного характеру можна також отримати, в результаті зламу комп'ютера, профілів у соціальних мережах чи телефону жертви з метою завдання людині реальної шкоди (наприклад, із наміром спричинити звільнення людини з роботи, або в деяких випадках спричинити самогубство).

✓ **порнографія, що розповсюджується без згоди**

non-consensual pornography

розповсюдження будь-яким способом фото, відеоматеріалів сексуального характеру без згоди особи, що в них зображена.

Посилання

European Institute for Gender Equality (2017). Cyber Violence against Women and Girls.

✓ **постраждала особа**

victim

особа, яка зазнала шкоди, включаючи фізичну, психічну, емоційну шкоду чи економічні збитки, прямо спричинені кримінальним злочином, і члени сім'ї особи, смерть якої була прямо спричинена кримінальним злочином, котрі внаслідок цього зазнали шкоди.

Посилання

Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 Establishing Minimum Standards on the Rights, Support and Protection of Victims of Crime, and Replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA.

Примітки

Щодо жінок, які зазнали насильства, термін «постраждала» часто вживається як синонім поняття «потерпіла». Однак цей термін піддавався критиці як такий, що нівелює досвід жінок, які зазнали ґендерного насильства, зокрема постраждалих від зґвалтування. Тож було запропоновано використовувати термін «уціліла». Дебати щодо цієї термінології досі тривають.

Разом з тим зауважуємо, що незважаючи на поточні дебати щодо термінів «постраждала» та «уціліла» з метою дотримання ясності та послідовності у всіх визначеннях цього глосарію, пов'язаних із ґендерним насильством, ми використовуємо саме термін «постраждала», що широко вживається в європейських та міжнародних правових актах.

✓ **потрійна робота жінки**

women's triple task

див. термін «потрійна роль жінки».

✓ **потрійна роль**

triple role

див. термін «потрійна роль жінки».

✓ **потрійна роль жінки**

women's triple role

репродуктивна, продуктивна та управлінська роль жінок у суспільстві.

Посилання

EU Gender Advisory Services (FWC of the EC with Particip GmbH) (2009 and 2010). Gender Terms Glossary.

Примітки

Оцінка цих ролей впливає на те, як жінки та чоловіки визначають пріоритети в плануванні програм чи проєктів. Врахування чи неврахування цих ролей може збільшити чи обмежити шанси жінок скористатися можливостями розвитку. У більшості суспільств жінки з низьким рівнем доходу виконують усі три ролі, в той час як чоловіки задіяні у продуктивній діяльності та політичній активності, що зазвичай приносять гроші, статус чи владу. Репродуктивна роль жінки включає догляд та підтримку фактичної і майбутньої робочої сили сім'ї (відповідальність за народження дітей та домашню роботу). Продуктивна роль жінок стосується оплачуваної роботи, що виконується жінками та чоловіками (ринкове, неформальне, домашнє виробництво та натуральне господарство). Управлінська роль жінок у суспільстві включає роботу, пов'язану із доглядом та неоплачуваною працею, а також забезпеченням доступу до колективних ресурсів, як-от вода, охорона здоров'я тощо.

✓ **потрійне завдання**

triple task

див. термін «потрійна роль жінки».

✓ **потрійне навантаження**

triple burden

див. термін «потрійна роль жінки».

✓ **потрійне навантаження на жінок**

women's triple burden

див. термін «потрійна роль жінки».

✓ **похідні права**

derived rights

права, зокрема на соціальні пільги або місце проживання, що їх особа набуває внаслідок спорідненості чи співмешкання з іншою особою – як правило, з батьками, шлюбним партнером чи співмешканцем.

Посилання

(1) *European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men;*

(2) *European Commission (2010). Direct and Indirect Gender Discrimination in Old-Age Pensions in 33 European Countries. European Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality.*

Примітки

Похідні права можуть набувати вирішального значення у випадку припинення спільного проживання чи розлучення: для цього деякі країни запровадили положення про розподіл пенсійних прав. Пенсії у зв'язку з втратою годувальника також є важливим ресурсом для жінок, чия тривалість життя більша, ніж у чоловіків, і які, можливо, відмовилися від оплачуваної роботи задля виконання доглядової роботи, а отже, не можуть скористатися правом на звичайну трудову пенсію.

✓ **права людини жінок**

women's human rights

див. термін «права людини жінок та дівчат».

✓ **права людини жінок та дівчат**

human rights of women and girls

пріоритетними завданнями міжнародної спільноти є повноцінна та рівна участь жінок у політичному, громадському, економічному, соціальному та культурному житті на національному, регіональному та міжнародному рівнях, а також викорінення всіх форм дискримінації за ознакою статі.

Посилання

Vienna Declaration and Programme of Action, adopted by the World Conference on Human Rights in Vienna on 25 June 1993. Режим доступу: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/Vienna.aspx>.

Примітки

Права людини жінок та дівчат є невід'ємною, цілісною та невіддільною складовою загальних прав людини.

✓ **правова допомога**

legal aid

допомога, що надається державою особам, які не мають достатніх фінансових ресурсів, щоб захищатись в суді або позивати на інших осіб до суду.

Посилання

(1) Council of Europe – European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). *Access to Justice in Europe. Report prepared by the research team on enforcement of court decisions;*

(2) European Commission (2013). *Guidance document related to the transposition and implementation of Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 Establishing Minimum Standards on the Rights, Support and Protection of Victims of Crime, and Replacing Council Framework Decision 2001/220/JHA;*

(3) CEDAW Committee's *jurisprudence and sources gathered for the committee's drafting of the General Recommendation on women's access to justice.*

Примітки

Така правова допомога стосується в основному представництва в суді. Однак правова допомога може стосуватися і юридичного консультування: не кожен, хто стикається з юридичною проблемою, обов'язково доводить справу до суду.

Правова допомога та юридичне консультування часто є найважливішим елементом гарантування економічної доступності правосуддя та права на справедливий захист, зокрема жінок, що постраждали від домашнього насильства, і жінок з вразливих груп, як-от жінки-мігрантки.

✓ **практичні ґендерні потреби жінок**

practical gender needs of women

потреби, що жінки визначають в рамках соціально прийнятних ролей у суспільстві.

Посилання

International Labour Organization and SEAPAT (South-East Asia and the Pacific Multidisciplinary Advisory Team). OnLine Gender Learning & Information Module: Unit 1: A conceptual framework for gender analysis and planning.

Примітки

Існування практичних ґендерних потреб не ставлять під сумнів, хоча вони виникають із ґендерного поділу праці та підпорядкованого становища жінок в суспільстві. Ці потреби є відповіддю на невідкладну необхідність, виявлену в конкретному контексті. Вони мають утилітарний характер і часто є наслідком незадовільних умов життя, зокрема, стосуються водопостачання, охорони здоров'я та зайнятості.

✓ працівник/ця-член родини

family worker

член родини, який/яка працює в сімейному бізнесі, наприклад, на фермі, в магазині, в малому бізнесі чи приватній практиці, часто дружина, дочка чи син.

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.*

✓ працівниця

woman worker

особа, яка протягом певного періоду часу надає послуги іншій особі, перебуваючи під її керівництвом, за що отримує винагороду.

Посилання

European Commission (2014). *EU Gender Equality Law: Update 2013. European Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality.*

Примітки

Поняття «працівниця» не включає незалежних постачальників послуг, які не перебувають у відносинах підлеглих з особою, яка отримує послуги.

✓ працівниця старшого віку

older female worker

працівниця, яка більш вразлива до множинної дискримінації – за ознаками статі та ґендеру, віку й іншими ознаками, такими як етнічна приналежність.

Посилання

International Labour Organization – ILO (2007). *ABC of Women Workers' Rights and Gender Equality.*
Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/gender/documents/publication/wcms_087314.pdf.

Примітки

Коли жінки старіють, дискримінація за віком стає жорсткішою, а множинна дискримінація звужує їх можливості щодо вибору роботи чи умов праці (наприклад, перехід на неповний робочий день або до неформальної зайнятості чи самозайнятості). Ці обставини призводять до погіршення умов та зменшення оплати праці, що тягне за собою зниження рівня пенсійного забезпечення, що не гарантує гідного життя після виходу на пенсію, або взагалі не залишає такого вибору.

✓ представництво жінок

representation of women

див. термін «ґендерно збалансована участь».

✓ пренатальний відбір за ознакою статі

pre-natal sex selection

шкідлива практика, обумовлена традицією патрілінеального успадкування у багатьох суспільствах у поєднанні з очікуваннями, що хлопці забезпечуватимуть економічну підтримку, безпеку в старості та поховальні ритуали.

Посилання

(1) World Health Organization – WHO (2011). *Preventing Gender-Biased Sex Selection: OHCHR, UNFPA, UNICEF, UN Women and WHO Joint Interagency Statement*;

(2) Special Representative of the United Nations Secretary-General on Violence against children and PCEO Plan International (2012). *Protecting Children from Harmful Practices in Plural Legal Systems with a Special Emphasis On Africa – Final Report on Harmful Practices*.

Режим доступу: https://srsg.violenceagainstchildren.org/sites/default/files/publications_final/SRSG_Plan_harmful_practices_report_final.pdf.

Примітки

Це частина набору соціальних норм, що приписують більшу цінність синам, ніж дочкам. Крім того, загальна тенденція до зменшення чисельності сім'ї, яка періодично зумовлюється жорсткою політикою, що обмежує дозволена кількість дітей, посилює глибоко вкорінену ідею щодо надання переваги потомству чоловічої статі.

Вибір статі може відбуватися до встановлення факту вагітності (до процедури штучного запліднення), під час вагітності шляхом внутрішньоутробного визначення статі та селективного аборту або після народження через вбивство немовляти чи недбалого поводження з дитиною. Вибір статі іноді використовується для цілей сімейного вирівнювання, але набагато частіше відбувається через систематичне надання переваги хлопчикам.

✓ претензії на володіння ресурсами

claims to resources

див. термін «ґендерні диспаритети».

Примітки

В економіці розвитку дуже важливо розрізняти, якими є матеріальні права, або ж як їх ще називають претензії, – прямими чи непрямыми. Цей термін підкреслює можливу залежність одних суб'єктів від передачі ресурсів іншим суб'єктам або державі, а також роль політики у зміні таких прав. Відповідне розмежування між первинними та вторинними претензіями (...) має особливе значення, коли економічна реформа може змінювати спектр прав та способи передачі ресурсів і тим самим чинити різний вплив на чоловіків та жінок.

✓ **преференційне ставлення**

preferential treatment

ставлення до особи (групи осіб), що, ймовірно, призведе до отримання нею більших вигод, доступу, ширших прав та можливостей або вищого статусу порівняно з іншими особами чи групами.

Посилання

European Commission (2012). Positive Action Measures to Ensure Full Equality in Practice between Men and Women, including on Company Boards. European Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality.

Примітки

Преференційне ставлення до жінок чи чоловіків вимагає прийняття конкретних заходів, що не вважаються дискримінаційними та передбачають явні переваги (преференції) для однієї із статей. Такі заходи призначені для виправлення негативних ситуацій та усунення бар'єрів для ґендерної рівності. Суд Європейського Союзу у справі Каланке (Kalanke) використовував терміни «автоматичні» пріоритети та «абсолютні й безумовні» пріоритети.

✓ **примусова вагітність**

forced pregnancy

незаконне утримування жінки, яка була запліднена насильно з наміром вплинути на етнічний склад будь-якого населення або здійснити інші серйозні порушення міжнародного права.

Посилання

International Criminal Court (1998). Rome Statute. First circulated as document A/CONF.183/9 of 17 July 1998 and corrected by process-verbaux of 10 November 1998, 12 July 1999, 30 November 1999, 8 May 2000, 17 January 2001 and 16 January 2002. Режим доступу: https://www.icc-cpi.int/nr/rdonlyres/ea9aeff7-5752-4f84-be94-0a655eb30e16/0/rome_statute_english.pdf.

Примітки

«Примусова вагітність визначається Римським статутом Міжнародного кримінального суду як злочин проти людяності та військовий злочин і прирівнюється до катувань. Поза контекстом війни примусова вагітність може бути визначена як ситуація, коли жінка чи дівчина вагітніє, не маючи такого наміру чи бажання, і їй відмовляють, перешкоджають, відкладають або ускладнюють проведення аборту». Джерело: https://www.equalitynow.org/forced_pregnancy.

✓ примусова проституція

forced prostitution

форма рабства, несумісна з гідністю людини та основними правами людини.

Посилання

European Parliament Resolution of 26 February 2014 on Sexual Exploitation and Prostitution and its Impact on Gender Equality 2013/2103(INI). Provisional edition A7-0071/2014.

Режим доступу: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P7-TA-2014-0162>.

Примітки

Вона тісно пов'язана із ґендерною нерівністю в суспільстві та впливає на статус жінок і чоловіків, а також сприйняття їх взаємовідносин та сексуальності.

✓ примусова стерилізація

forced sterilisation

проведення хірургічного втручання, що проводиться з метою припинення здатності жінки до природного розмноження без її попередньої та усвідомленої згоди чи розуміння процедури.

Посилання

Council of Europe (2011). Explanatory Report to the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence and its Explanatory Memorandum. Council of Europe Treaty Series № 210.

Примітки

Включає хірургічне втручання, котре має на меті чи наслідком припинення здатності жінки до природного розмноження без її попередньої та усвідомленої згоди чи розуміння процедури та її наслідків.

Примусова стерилізація є насильством над жінками і є формою шкідливої практики, що негативно впливає на фізичне та психічне здоров'я жінок та порушує їх право на репродуктивну автономію.

✓ примусовий аборт

forced abortion

навмисне переривання вагітності без попередньої та поінформованої згоди жінки чи дівчини.

Посилання

Council of Europe (2011). Explanatory Report to the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence. Council of Europe Treaty Series № 210.

Примітки

Переривання вагітності включає будь-яку з процедур, що призводять до вилучення всіх продуктів зачаття. Це стосується будь-якого аборту, що здійснюється без повністю поінформованого рішення, прийнятого потерпілою. Ця форма шкідливої практики зазвичай застосовується до дівчат-підлітків і жінок, які перебувають у ситуації вираженої вразливості чи маргіналізації. Ці дівчата й жінки можуть зіткнутись із істотними перешкодами в реалізації їхніх прав вільно вирішувати питання щодо свого життя, включаючи право вступати у стосунки та вирішувати, чи варто, та коли і з ким, мати сім'ю.

✓ примусовий контроль

coercive control

стратегічний курс гнобительської поведінки, якій зазвичай притаманне часте (...) фізичне насильство та сексуальний примус у поєднанні із тактикою залякування, знецінювання, ізоляції жертв та контролю над ними.

✓ примусовий шлюб

forced marriage

форма насильства проти жінок, що включає серйозні порушення основних прав, зокрема прав жінок та дівчат на фізичну недоторканність, фізичне та психічне здоров'я, сексуальне та репродуктивне здоров'я, освіту, особисте життя, свободу та самостійність. Чоловіки та хлопці, які стали жертвами примусового шлюбу, стикаються з багатьма подібними порушеннями своїх прав. Ані культура, ні звичаї, ні релігія, ні традиція, ні так звана «честь» не можуть виправдати подібні порушення. Визначальною характеристикою примусового шлюбу є відсутність згоди хоча б однієї зі сторін. Шлюб, у якому (принаймні) одна зі сторін не вільна покласти кінець шлюбу або залишити подружнього партнера, також є примусовим шлюбом.

Посилання

Council of Europe (2018). Parliamentary Assembly, Forced marriage in Europe. Doc. 14574.

Примітки

Примусові шлюби можуть бути засобом уникнення бідності, особливо внаслідок збройних конфліктів. Це можуть бути шлюби взаємовигідного обміну, відкупу, встановлення союзів, узгоджені між сім'ями з метою гарантування прав власності або для імміграційних цілей, примусу жертви зґвалтування вийти заміж за нападника, левірату – шлюбу з удовою брата, або «рабського шлюбу», метою якого є експлуатація.

✓ принцип належної обачності

due diligence

принцип міжнародного права, що зобов'язує державу з усією можливою ретельністю запобігати порушенням прав людини та розслідувати їх, забезпечувати захист жертв, карати винних осіб та виплачувати компенсації жертвам порушень прав людини.

Посилання

Правова практика Комітету з питань ліквідації дискримінації щодо жінок розбудована через Загальні рекомендації, а також на основі поглядів та рекомендацій Комітету, розроблених за результатами розгляду скарг відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок.

Примітки

Обов'язок держави полягає у запобіганні порушенням прав людини не лише з боку держави та її представників, але й з боку приватних осіб, зокрема звичайних громадян, що особливо важливо для жінок. У минулому держави схилились до пасивної позиції у випадках порушення прав жінок приватними суб'єктами. Таким чином, принцип належної обачності надійно закріплений у договорах, конвенціях та міжнародному прецедентному праві за останні сорок років.

✓ **принцип рівного ставлення**

principle of equal treatment

див. термін «рівне ставлення до жінок та чоловіків».

✓ **притулок**

shelter

див. термін «притулок для жінок».

✓ **притулок для жінок**

women's shelter

спеціалізована установа, що надає безпечне житло та підтримку потерпілим від насильства жінкам і їхнім дітям.

Посилання

WAVE/Austrian Women's Shelter Network (2014). *The WAVE Report 2014: Specialized Women's Support Services and New Tools for Combating Gender-based Violence in Europe*.

Режим доступу: <http://www.wave-network.org/content/wave-report-2014>.

Примітки

Жіночі притулки або прихистки, разом із національними «гарячими лініями» для жінок є однією з найважливіших спеціалізованих послуг з підтримки потерпілих від насильства жінок та їхніх дітей. Вони не тільки надають безпечне житло в екстрених випадках, де жінки та їхні діти можуть знайти притулок від насильства, але й довгострокову підтримку, щоб потерпілі могли відновити вільне від насильства повноцінне життя. Кількість місць у притулках для жінок здебільшого визначається як кількість ліжко-місць, а в деяких країнах, де в притулках передбачено певну кількість або відсоток ліжок для жінок із дітьми, рахуються лише ліжка, призначені для жінок.

Пояснювальна доповідь до Конвенції Ради Європи про запобігання та протидію насильству проти жінок та домашньому насильству (Стамбульська конвенція) містить рекомендації, згідно з якими держави повинні забезпечувати мінімум одне місце у притулку для жінок на кожні 10.000 населення (для розміщення жінки та її дітей).

✓ **приховане безробіття**

hidden unemployment

безробітні особи, які не відповідають вимогам національних систем реєстрації безробіття (вимоги, що можуть виключати зокрема жінок).

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men*.

✓ проактивні заходи

proactive measure

заходи, спрямовані на просування або досягнення ґендерної рівності, котрі, на противагу моделі розгляду скарг, базуються на стратегічному баченні й вимагають від інституцій, таких як органи державної влади та роботодавців, діяти на випередження, а не просто реагувати на скарги.

Посилання

European Commission (2009). Making Equality Effective: The Role of Proactive Measures. European Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality.

Примітки

Такі заходи є проактивними, оскільки вони мають на меті змінити існуючі практики, ретельно вивчити майбутні практики з точки зору їх впливу на жінок або впровадити чітку політику щодо подальшого просування ґендерної рівності.

✓ професійна сегрегація

job segregation

див. термін «ґендерна сегрегація в професіях».

✓ пряма дискримінація

direct discrimination

дискримінація, що проявляється як менш сприятливе ставлення до особи за такими ознаками як стать, ґендер, вік, національність, расова чи етнічна приналежність, релігія та переконання, здоров'я, інвалідність, сексуальна орієнтація або ґендерна ідентичність в порівнянні з реальним або уявним ставленням до іншої особи у схожій ситуації.

Посилання

European Commission (2010). EU Gender Equality Law: Update 2010. European Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality.

Примітки

Хоча це визначення говорить про те, що особу, до якої ставляться менш сприятливо, слід порівнювати з іншою особою, яка перебуває у подібній ситуації, європейська прецедентна практика (рішення Суду Європейського Союзу) вказує, що коли особа потрапляє у не вигідне становище через те, що є жінкою чи чоловіком, це теж є дискримінацією і поняття порівняльної ситуації не потрібне. Менш сприятливе ставлення до жінок через вагітність або відпустку по догляду за дитиною – це пряма дискримінація жінок.

✓ **пряме насильство проти жінок**

direct violence against women

всі акти ґендерно зумовленого насильства, що можуть призвести або призводять до нанесення шкоди фізичного, сексуального чи психологічного характеру, або до страждань людини, включно із погрозами вчинення насильства, примусу чи навмисного позбавлення свободи як у публічному, так і в приватному житті.

Посилання

European Institute for Gender Equality (EIGE) (2013). Gender Equality Index: Report. Luxembourg, Publications Office of the European Union.

✓ **психологічне насильство**

psychological violence/psychological assault

Загальне визначення:

будь-яка умисна поведінка, що призводить до серйозного погіршення психологічного стану іншої людини через примус чи погрози.

Статистичне визначення:

будь-який вчинок, що завдає людині психологічної шкоди. Психологічне насильство може набувати форми, наприклад, примусу, наклепу, словесних образ та переслідування.

Посилання

Загальне визначення: *Council of Europe (2011). Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence and its Explanatory Report. Council of Europe Treaty Series № 210.*

Статистичне визначення: *Based on European Institute for Gender Equality (EIGE) (2017). Glossary of Definitions of Rape, Femicide and Intimate.*

Примітки

Суттєвою ознакою психологічного насильства є специфічна модель поведінки, що передбачає залежність жертви від кривдника і виникає з часом – всередині сім'ї або поза нею. Цей вид насильства не тільки впливає на психічне здоров'я людей та їх соціальну активність, але й позбавляє можливостей для майбутнього особистого, соціального та економічного розвитку. Приклади психологічного насильства включають такі дії, як ізоляція від інших, словесна агресія, погрози, залякування, контроль, домагання чи переслідування, образи, приниження та наклеп.

✓ **ранній шлюб**

early marriage

шлюб осіб, чий рівень фізичного, емоційного, сексуального та психосоціального розвитку робить їх нездатними вільно і усвідомлено дати згоду на шлюб.

Посилання

(1) CEDAW and CRC Committees (2014). Documents used by the committees' members in the drafting of the Joint General Recommendation/General Comment № 31 of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women and № 18 of the Committee on the Rights of the Child on Harmful Practices.

Режим доступу: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CEDAW/Pages/Recommendations.aspx>

(2) Sexual Rights Initiative (SRI) & Women for Women's Human Rights (New Ways) (2013). Submission to OHCHR regarding preventing and eliminating child, early and forced marriage.

Примітки

У багатьох резолюціях та доповідях Організації Об'єднаних Націй терміни «ранній шлюб» та «дитячий шлюб» використовуються як рівнозначні, тобто такі, що не мають суттєвої різниці за своїм змістом. Інколи використовується формулювання «ранній шлюб, включаючи дитячий шлюб», маючи на увазі, що ранній шлюб охоплює дитячий шлюб, але також включає варіанти, що не кваліфікуються як дитячий шлюб, наприклад, шлюби, в яких одна із сторін або обидві не досягли 18 років, але досягли повноліття за національними законами.

✓ **регулювання роботи на неповний робочий день**

regulation of part-time work

запровадження правил, що регулюють кількість годин та застосування неповного робочого дня, спрямованих на запобігання будь-якій формі дискримінації працівників і працівниць, що працюють неповний робочий день, поліпшення такої роботи та сприяння розширенню можливостей вибору роботи на неповний робочий день за бажанням особи.

Посилання

European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.

✓ **репродуктивна праця**

reproductive labour

див. термін «репродуктивна робота».

✓ репродуктивна робота

reproductive work

усі завдання, пов'язані з підтримкою та обслуговуванням теперішньої та майбутньої робочої сили – осіб, які виконують або будуть виконувати продуктивну роботу. Репродуктивна робота включає, але не обмежується, народженням та вихованням дітей.

Посилання

Mediterranean Institute of Gender Studies (2009). Glossary of Gender-Related Terms.

Режим доступу: http://www.medinstgenderstudies.org/wp-content/uploads/Gender-Glossary-updated_final.pdf.

Примітки

Усе частіше використовується термін «соціальне відтворення», щоб підкреслити, що він охоплює більше, ніж просто діяльність, пов'язану з біологічним відтворенням. Те, що репродуктивна робота є суттєвою основою продуктивної праці, є головним аргументом, що підкреслює економічне значення репродуктивної праці. Більшу частину такої праці, що не оплачується і не враховується в національних рахунках, здійснюють в основному жінки.

✓ репродуктивне здоров'я

reproductive health

стан повного фізичного, психічного та соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороби чи нездужання, у всіх аспектах, що стосуються репродуктивної системи, її функцій та відповідних процесів.

Посилання

International Conference on Population and Development – ICPD (1994). Program of Action. UN Doc. A/CONF.171/13 1994, Chap. 7. A.

Примітки

Вважається, що люди можуть жити задовільним та безпечним сексуальним життям, і що вони мають здатність до відтворення і свободу вирішувати, як, коли і як часто користуватися цим правом. При цьому передбачається дотримання права жінок та чоловіків на отримання інформації; на доступ до безпечних, ефективних, доступних та прийнятних методів планування сім'ї, включаючи методи регулювання народжуваності, що не суперечать закону, а також можливість доступу до відповідних медичних послуг, що дозволять жінкам мати безпечну вагітність та пологи і здатні забезпечити парам найкращі шанси мати здорову дитину. Репродуктивне здоров'я є одним з репродуктивних прав.

✓ репродуктивні права

reproductive rights

права людини, вже визнані в національному і міжнародному праві та закріплені в міжнародних документах з прав людини та інших документах щодо визнання базових прав усіх пар і осіб вільно та відповідально визначати кількість дітей, часовий проміжок між народженням та період народження своїх дітей, а також мати інформацію та засоби для прийняття таких рішень і можливість отримати послуги у сфері сексуального та репродуктивного здоров'я максимально високого рівня.

Посилання

(1) *International Conference on Population and Development – ICPD (1994). Program of Action, UN Doc. A/CONF.171/13 1994, para. 7.3;*

(2) *Fourth World Conference on Women (Beijing Conference) (1995) – Beijing Declaration and Platform for Action;*

(3) *CEDAW Committee (2014). Statement Of The Committee On The Elimination Of Discrimination Against Women On Sexual And Reproductive Health And Rights: Beyond 2014: ICPD Review.*

Режим доступу:

<http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CEDAW/Statements/SRHR26Feb2014.pdf>.

Примітки

Вони також містять право приймати рішення щодо репродуктивної функції без дискримінації, примусу чи насильства, як це виражено в документах з прав людини. Права людини охоплюють право усіх пар і осіб на контроль і вільне та відповідальне вирішення питань, що стосуються їх сексуальності, включно із сексуальним та репродуктивним здоров'ям, вільне від примусу, дискримінації та насильства. Рівні стосунки між жінками та чоловіками у питаннях сексуальних відносин та розмноження, включаючи повну повагу до тілесної недоторканності особи, вимагають взаємної поваги, згоди та спільної відповідальності за сексуальну поведінку та її наслідки.

✓ рецидивізм

recidivism

тенденція повторного скоєння насильства інтимним партнером, який раніше притягався до відповідальності за такий злочин.

Посилання

EIGE (2019). A Guide to Risk Assessment and Risk Management of Intimate Partner Violence against Women for Police.

✓ **рівна оплата за роботу рівної цінності** equal pay for work of equal value

рівна оплата за роботу, котра розглядається як така, що має однакову цінність, без дискримінації за ознакою статі чи сімейного стану в усіх аспектах оплати праці та умовах оплати праці.

Посилання

(1) *European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men;*

(2) *International Labour Organization – ILO (2007). ABC of Women Workers' Rights and Gender Equality.* Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/gender/documents/publication/wcms_087314.pdf.

Примітки

Оскільки системи організації оплати праці та системи класифікації робочих місць можуть бути упередженими, робота більшості жінок, як правило, класифікується як робочі місця нижчого рівня.

✓ **рівне винагородження праці жінок та чоловіків** equal remuneration of women and men

див. термін «рівна оплата за роботу рівної цінності».

✓ **рівне ставлення до жінок та чоловіків** equal treatment of women and men

стан відсутності прямої чи непрямой дискримінації за ознакою статі та ґендеру, включаючи менш сприятливе ставлення до жінок з причин вагітності та материнства.

Посилання

European Union (2014). EU Gender Equality Law: Update 2013. European Network of Legal Experts in the Field of Gender Equality.

Примітки

Більш сприятливі положення захисту жінок в частині вагітності та материнства, а також позитивні заходи, спрямовані на досягнення дійсної ґендерної рівності, не суперечать принципу рівного ставлення.

✓ **рівний доступ до правосуддя для жінок та чоловіків**

equal access to justice for women and men

право осіб та груп на вчасний, ефективний та справедливий захист їхніх прав, вирішення спорів і контроль за зловживанням владою шляхом проведення прозорого та ефективного процесу, де механізми є технічно і фінансово доступними, відкритими та підзвітними, і здійснюються на основі дотримання рівності.

Посилання

CEDAW Committee (2013). Access to Justice – Concept Note for Half Day General Discussion, endorsed by the Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW) at its 53rd session.

Режим доступу: www.ohchr.org/Documents/HRBodies/CEDAW/AccessToJustice/ConceptNoteAccessToJustice.pdf.

Примітки

За міжнародним правом держави зобов'язані забезпечити доступ до правосуддя. Доступ жінок до правосуддя – це правова та конституційна база, що гарантує права жінок. Водночас без освіти, обізнаності про права та повноважень приймати рішення жінки часто не можуть вимагати забезпечення своїх прав, отримувати юридичну допомогу або звертатися до суду.

У процедурному розумінні доступ до правосуддя означає надання особам, які прагнуть захистити свої права: відповідної та зрозумілої інформації про обсяг цих прав та спосіб доступу до них; легкодоступну інфраструктуру – як у формальному, так і в практичному розумінні – для отримання цієї інформації та подальшого її використання; якість функціонування цієї інфраструктури на практиці; і впевненість у корисності та цілісності інфраструктури. Щоб уникнути вторинної віктимізації та стигматизації жінок під час судового розгляду, необхідним є ґендерно чутливий підхід.

Найсуттєвіший аспект правосуддя полягає у тому, щоб правові та судові рішення були правосудними та справедливими.

✓ **рівний доступ до ресурсів для жінок і чоловіків**

equal access to resources for women and men

концепт, що передбачає, що і жінки і чоловіки мають рівний доступ, використовують та отримують рівну вигоду від усіх ресурсів (матеріальних, фінансових, людських, соціальних, політичних тощо).

Посилання

UN International Research and Training Institute for the Advancement of Women (INSTRAW). Glossary of Gender-Related Terms and Concepts. Режим доступу: <http://unamid.unmissions.org/Default.aspx?tabid=11012&language=en-US>.

✓ **рівний розподіл домашніх обов'язків**

equal sharing of domestic responsibilities

жінки та чоловіки однаковою мірою (порівну) розподіляють завдання по догляду в сім'ї, а також завдання, що стосуються всіх аспектів домашньої роботи.

Посилання

European Commission (2013). *Study on the Role of Men in Gender Equality*.

Режим доступу: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/130424_final_report_role_of_men_en.pdf.

Примітки

Рівний розподіл домашніх обов'язків є вимогою для досягнення дійсної ґендерної рівності та є її ціллю.

✓ **рівні можливості жінок та чоловіків**

equal opportunities of women and men

відсутність бар'єрів для економічної, політичної та соціальної участі за ознакою статі та ґендеру.

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men*.

Примітки

Такі бар'єри часто є неочевидними, їх важко вирізнити; вони спричинені та підтримуються структурними явищами та соціальними уявленнями, що виявилися особливо стійкими до змін. Рівні можливості як одна із цілей ґендерної рівності ґрунтуються на тому, що комплекс стратегій, дій та заходів є необхідним для усунення глибоко вкорінених та сталих нерівностей.

✓ **рівність жінок і чоловіків**

equality between women and men/equality of women and men

див. термін «ґендерна рівність».

✓ **рівність результату**

equality of outcome

досягнення рівності в ширшому сенсі, орієнтованому на результат та перерозподіл (ресурсів та обов'язків), заснованому на розумінні того, що рівності можливостей і рівного ставлення може бути недостатньо для усунення історичного гніту та невивіреного, підпорядкованого становища жінок.

Посилання

(1) CEDAW Committee. *General Recommendation № 25 on Article 4, paragraph 1 of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women – Temporary Special Measures*;

(2) експерт(к)и ЄІПР.

Примітки

Рівні можливості на практиці можуть негативно впливати на благополуччя жінок у разі, якщо вони безрезультатно витрачають час та енергію, щоб такими можливостями скористатися.

Щоб досягти рівності результатів для жінок та чоловіків, інтервенції в розвиток необхідно розробляти на основі ґендерного аналізу. Адже «рівне» ставлення не означає «однакове», а означає, що ставлення до осіб, які перебувають у подібних ситуаціях, має бути тотожним, і що необхідно ставитися по-різному до осіб, які перебувають у різних обставинах.

Рівність наслідків або результатів вимагає створення сприятливого соціального середовища шляхом роботи з ідеологічними й культурними конструктами, що створюють ієрархії в ґендерних відносинах. Позитивні заходи довели свою ефективність як необхідні для забезпечення рівності результатів.

Підхід щодо рівності наслідків іноді також називають «рівність результатів» та «фактична рівність».

✓ **рівноправність жінок та чоловіків**

equity between women and men

див. термін «ґендерна справедливість».

✓ **різання жіночих статевих органів**

female genital cutting

див. термін «каліцтво жіночих статевих органів».

✓ різноманіття

diversity

відмінності у цінностях, ставленні, культурних поглядах, переконаннях, етнічному походженні, сексуальній орієнтації, ґендерній ідентичності, навичках, знаннях та життєвому досвіді кожної людини, що належить до будь-якої з соціальних груп.

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.*

✓ робота на дому

home-based work

робота за грошову винагороду, що особа виконує у власній домівці або в інших приміщеннях за її вибором, окрім робочого місця, наданого роботодавцем. Результатом цієї роботи, незалежно від того, хто надає обладнання, матеріали тощо, є продукт чи послуга, визначені роботодавцем.

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.*

✓ робота турботи (доглядова робота)

care work

доглядова робота для задоволення фізичних, психологічних, емоційних потреб та потреби у розвитку іншої особи чи осіб.

Посилання

International Labour Organization – ILO (2007). *ABC of Women Workers' Rights and Gender Equality.* Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/gender/documents/publication/wcms_087314.pdf.

Примітки

Загалом особами, які потребують догляду, визначають немовлят, дітей шкільного віку, хворих людей, людей з інвалідністю та літніх людей. До надавачів доглядових послуг зазвичай відносять державні та приватні установи охорони здоров'я; соціальних працівників в державних установах; державні чи приватні установи, що надають доглядові послуги; організації, де працюють наймані працівники; волонтерські та громадські організації; організації або мережі віруючих, а також родичів та друзів. Кожен із цих суб'єктів надання доглядових послуг займається доглядовою роботою різного характеру та використовує різні підходи.

✓ **розвинення компетентності**

competence development

див. термін «розвинення компетентності щодо ґендерної рівності».

✓ **розвинення компетентності щодо ґендерної рівності**

gender equality competence development

серія заходів, спрямована на зміцнення навичок та знань людей у певній галузі, у цьому випадку з питань ґендерної рівності.

Посилання

- (1) *European Institute for Gender Equality – EIGE (2014). General Module on Gender Mainstreaming;*
- (2) *EIGE (Forthcoming). Introducing Guiding Standards for Gender Competence Development Initiatives.*

Примітки

Для розвинення ґендерних компетентностей можна організувати різноманітні заходи, такі як ініціативи з підвищення обізнаності, тренінги, коучинг. Розвинення компетентностей може відбуватися на різних етапах політичного циклу. Крім покращення навичок, обізнаності та знань людей, ці заходи можуть позитивно вплинути на їх зацікавлення та відданість ідеї ґендерної рівності. Розвинення компетентностей може включати широкий спектр різних освітніх інструментів і процесів, таких як: тренінгові заходи «face-to-face» та навчальні курси; інструктажі для персоналу; онлайн-модулі; методичні вказівки та збірники матеріалів; консультаційний супровід; і мережі для обміну експертизою.

✓ **розвинення спроможності**

capacity building

формування та/або підвищення рівня знань, умінь та навичок людей, установ, груп і організацій для виконання функцій, вирішення проблем, встановлення та виконання завдань щодо ґендерної рівності на основі принципів сталості та трансформаційності.

Посилання

Визначення розроблене експерт(к)ами ЄІґР.

Примітки

Найпоширенішим прикладом в цій царині є розвинення спроможності для практичного та ефективного впровадження ґендерної рівності або ґендерного підходу в усі відповідні сфери та на всіх рівнях із залученням якомога більшої кількості методів та інструментів, а також діючих суб'єктів (акторів).

Таке розвинення компетентностей окремих осіб та зміна системи уможливорює трансформаційні процеси та досягнення в інституціях.

✓ розподіл домашньої праці

domestic division of labour

розподіл роботи по догляду та домашніх обов'язків між жінками та чоловіками.

Посилання

Визначення розроблене експерт(к)ами ЄІГР.

✓ розподіл праці за ознакою статі

sexual division of labour

див. термін «ґендерний розподіл праці».

✓ розподіл ресурсів у домогосподарстві

intra-household resource distribution

показник того, якою мірою різні ресурси, що виробляються в домогосподарстві або надходять до нього, доступні його членам і контролюються ними.

Посилання

Reeves, H., Baden, S. (2000). *Gender and Development: Concepts and Definitions*, Brighton, Institute of Development Studies.

Примітки

Нерівні владні відносини між жінками та чоловіками зазвичай призводять до вразливого становища жінок.

✓ розподіл роботи (ставки) між кількома працівниками

job sharing

робота, на якій працівники/ці, які знаходяться в трудових відносинах, працюють скорочений робочий час, розподіляючи між собою фактичний робочий час, завдання та винагороду (на одній ставці).

Примітки

Існує багато комбінацій та модифікацій організації розподілу роботи між кількома працівниками на одному робочому місці, і це може забезпечити необхідну гнучкість графіку для працівників, які бажають працювати за неповний робочий день/тиждень, зокрема батьків з малими дітьми.

✓ розрив в оплаті праці

pay gap

див. термін «ґендерний розрив в оплаті праці».

✓ сегрегація на ринку праці

segregation of the labour market

див. термін «ґендерна сегрегація в професіях».

✓ сегрегація у сфері зайнятості

employment segregation

див. терміни «горизонтальна сегрегація», «ґендерна сегрегація в професіях», «вертикальна сегрегація».

✓ СЕКСИЗМ

sexism

дії чи ставлення, що дискримінують людей, на основі лише їх статі.

Посилання

Mediterranean Institute of Gender Studies (2009). Glossary of Gender-Related Terms.

Режим доступу: http://www.medinstgenderstudies.org/wp-content/uploads/Gender-Glossary-updated_final.pdf.

Примітки

Сексизм пов'язаний із владою таким чином, що до осіб при владі зазвичай ставляться з прихильністю, а ті, хто не має влади, зазвичай піддаються дискримінації. Сексизм також пов'язаний із стереотипами, оскільки дискримінаційні дії чи погляди часто ґрунтуються на помилкових переконаннях або узагальненнях щодо статі, а також на загостренні уваги до ґендерного фактору там, де це не потрібно.

✓ **сексуальна експлуатація**

sexual exploitation

будь-яке фактичне зловживання або спроба зловживання вразливим становищем, владою чи довірою для задоволення сексуальних потреб, включаючи, але не обмежуючись отриманням іншою особою грошової, соціальної чи політичної вигоди від сексуальної експлуатації.

Посилання

United Nations Secretary-General's Bulletin (2003). Special Measures for Protection from Sexual Exploitation and Sexual Abuse. 9 October 2003.

Примітки

Найбільш розповсюдженою формою торгівлі людьми є сексуальна експлуатація. Вона включає експлуатацію з метою проституції інших осіб або інші форми сексуальної експлуатації: вуличну проституцію; віконну проституцію та борделі; стриптиз-клуби/бари; порнографічну індустрію; ескорт-послуги, модельні агенції та масажні салони. Ця форма дискримінації є чітко ґендерно обумовленою формою експлуатації, від якої страждають переважно жінки і дівчата.

✓ **сексуальна ідентичність**

sexual identity

уявлення людини про себе в аспекті потягу до осіб тієї ж чи іншої статі, що ґрунтується радше на власному досвіді, думках та реакціях, аніж на основі статі чи ґендеру своїх сексуальних партнерів.

Посилання

IPS-Inter Press Service (2010). Gender and Development Glossary. A Tool for Journalists and Writers.

Примітки

Сексуальна ідентичність може включати відмову особи від будь-якої сексуальної ідентифікації.

✓ **сексуальна орієнтація**

sexual orientation

здатність кожної людини до глибокого емоційного, чуттєвого та сексуального потягу до осіб іншої статі, тієї ж статі, чи більш ніж однієї статі, та інтимних і сексуальних стосунків з ними.

Примітки

Джоркьякертські принципи щодо застосування міжнародного права в галузі прав людини стосовно сексуальної орієнтації та ґендерної ідентичності. Це інструмент м'якого права, розроблений у 2006 році на засіданні Міжнародної комісії юристів, а також Міжнародної служби з прав людини та експертів/ок з прав людини з усього світу. Хоча ці принципи не є обов'язковими до виконання, вони дедалі більше згадуються під час тлумачення міжнародного законодавства про права людини стосовно питань сексуальної орієнтації та ґендерної ідентичності.

✓ **сексуальне здоров'я**

sexual health

стан фізичного, емоційного, психічного та соціального благополуччя, що стосується сексуальності; це не просто відсутність хвороб, дисфункцій чи недуг.

Посилання

Всесвітня організація охорони здоров'я. Визначення сексуального здоров'я – робоче визначення. Режим доступу: http://www.who.int/reproductivehealth/topics/sexual_health/sh_s/en.

Примітки

Сексуальне здоров'я вимагає позитивного та сповненого поваги підходу до сексуальності, а також приємного та безпечного сексуального досвіду, без примусу, дискримінації та насильства. Для досягнення та збереження сексуального здоров'я повинні бути дотримані та захищені сексуальні права всіх осіб.

✓ **сексуальне зловживання**

sexual abuse

див. термін «сексуальне насильство».

✓ **сексуальне насильство**

sexual violence

будь-який сексуальний акт, вчинений із жертвою без її згоди. Сексуальне насильство може мати форму зґвалтування або сексуального нападу.

Посилання

European Institute for Gender Equality (2017). *Glossary of Definitions of Rape, Femicide and Intimate Partner Violence*.

Примітки

Акти сексуального насильства є порушенням права на сексуальну свободу, автономію, контроль, цілісність та безпеку, а також права на здорове, безпечне, задовольняюче сексуальне життя. У той же час ці права тісно пов'язані з репродуктивними правами, як-от: свобода самостійно вирішувати, коли мати дітей, скільки дітей мати та які контрацептиви використовувати. Формами сексуального насильства є зґвалтування, зґвалтування на побаченні та зґвалтування подружнім партнером тощо.

✓ **сексуальне насильство в умовах конфлікту**

conflict-related sexual violence

охоплює зґвалтування, сексуальне рабство, примусову проституцію, примусову вагітність, примусовий аборт, примусову стерилізацію, примусовий шлюб, торгівлю людьми, вчинені в ситуації конфлікту з метою сексуального насильства/експлуатації, та будь-яку іншу форму сексуального насильства різного ступеня тяжкості, що чиниться проти жінок, чоловіків, дівчат чи хлопців та прямо чи опосередковано пов'язане з конфліктом.

✓ **сексуальне насильство проти жінок**

sexual assault on women

будь-який сексуальний акт, вчинений проти волі жінки, навіть якщо вона не виявляє ознак опору, за винятком зґвалтування.

Посилання

European Commission (2010). Feasibility Study to Assess the Possibilities, Opportunities and Needs to Standardise National Legislation on Violence against Women, Violence against Children and Sexual Orientation Violence.

✓ **сексуальне рабство**

sexual slavery

форма сексуальної експлуатації людей шляхом застосування або погрози застосування сили, що часто виникає в період збройного конфлікту або військової окупації.

Посилання

United Nations Voluntary Trust Fund on Contemporary forms of Slavery (n.d.). The Human Faces of Modern Slavery.

✓ **сексуальний стереотип**

sexual stereotype

див. терміни «ґендерні стереотипи», «ґендерна стереотипізація».

✓ сексуальні домагання

sexual harassment

будь-яка форма небажаної вербальної, невербальної чи фізичної поведінки сексуального характеру, що має на меті чи призводить до приниження гідності людини, зокрема через створення атмосфери залякування, ворожнечі, приниження чи образ.

Посилання

Directive 2006/54/EC of the European Parliament and of the Council of 5 July 2006 on the Implementation of the Principle of Equal Opportunities and Equal Treatment of Men and Women in Matters of Employment and Occupation (Recast).

Примітки

Сексуальні домагання зазвичай здійснюються в контексті зловживання владою, обіцянок винагороди або погроз утисків.

✓ сексуальні права

sexual rights

права людини, визнані національним законодавством, міжнародними документами з прав людини включно із правом всіх осіб, без примусу, дискримінації чи насильства на: максимально можливу якість послуг в сфері охорони здоров'я, що мають відношення до сексуальності, включаючи доступ до послуг, що мають стосунок до сексуального та репродуктивного здоров'я; пошук, отримання та передавання інформації стосовно сексуальності; доступ до сексуальної освіти; повагу до тілесної цілісності; вільний вибір партнера; безпечне сексуальне життя, що приносить задоволення; сексуальні відносини та шлюб за згодою; свободу самовизначення щодо того, бути сексуально активним чи ні, мати чи не мати і коли мати дітей.

Посилання

World Health Organization – WHO. Defining Sexual Health – Working Definition.
Режим доступу: http://www.who.int/reproductivehealth/topics/sexual_health/sh_s/en.

✓ сексуальність

sexuality

центральний аспект буття людини протягом усього життя, що охоплює секс, ґендерні ідентичності та ролі, сексуальну орієнтацію, еротизм, задоволення, інтимність та репродуктивну функцію.

Посилання

World Health Organization – WHO. *Defining Sexual Health – Working Definition.*

Режим доступу: http://www.who.int/reproductivehealth/topics/sexual_health/sh_s/en.

Примітки

Сексуальність переживається і виражається в думках, фантазіях, бажаннях, переконаннях, ставленнях, цінностях, поведінці, практиці, ролях і стосунках. Хоча сексуальність може включати всі ці виміри, однак вони не завжди можуть бути пережиті чи виражені. На сексуальність впливає взаємодія біологічних, психологічних, соціальних, економічних, політичних, культурних, етичних, правових, історичних, релігійних та духовних факторів.

✓ система перенаправлення

referral system

всеосяжна інституційна структура (рамка), що поєднує різних суб'єктів з чітко визначеними мандатами та повноваженнями (що в деяких випадках можуть перетинатись) в єдину мережу на засадах співпраці.

Посилання

UNFPA (2015). *'Glossary' in Multi-sectoral response to GBV. An effective and coordinated way to protect and empower GBV victims/survivors.*

Режим доступу: http://femroadmap.eu/MSR_Generic_model_eng.pdf.

Примітки

Загальна мета цієї системи – забезпечити захист та надати допомогу жертвам, сприяти їх повному одужанню та розширенню їхніх можливостей, запобігати ґендерно зумовленому насильству та сприяти притягненню до відповідальності винних осіб (так звані треті особи). Реферальні механізми базуються на принципах ефективної комунікації та встановлюють чітко окреслені способи звернення та процедури, з чіткими та простими послідовними кроками.

✓ сімейні обов'язки

family responsibilities

догляд та підтримка дітей, які перебувають на утриманні, та інших найближчих членів родини, яким потрібна допомога.

Посилання

(1) Council of the European Union (2011). *Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action – Women and the Economy: Reconciliation of Work and Family Life as a Precondition for Equal Participation in the Labour Market. Council Conclusions;*

(2) European Union (2005). *Glossary of Gender and Development Terms, in Toolkit on Mainstreaming Gender Equality in EC Development Cooperation (Ch. 1, Sec. 3).*

Режим доступу: <https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/toolkit-mainstreaming-gender-підрозділ-3-en.pdf>.

Примітки

Жінки продовжують брати на себе непропорційну частку тягаря, коли справа стосується виховання дітей та піклування про інших членів сім'ї, які потребують догляду. Цей факт впливає на працевлаштування жінок, від зайняття керівних посад до виходу на пенсію. Це також обмежує їхнє входження, участь чи просування у соціальній, політичній та культурній сферах.

✓ «СКЛЯНА СТЕЛЯ»

glass ceiling

штучні перепони та невидимі бар'єри, котрі перешкоджають доступу жінок до найвищих рівнів прийняття рішень і управлінських чи керівних посад в організаціях як публічної, так і приватної сфер, а також в інших галузях суспільного життя.

Посилання

Boundless (2015). Women as a Minority. Boundless Sociology.

Режим доступу: <https://www.boundless.com/sociology/textbooks/boundless-sociology-textbook/gender-stratification-and-inequality-11/women-as-a-minority-88/women-as-a-minority-507-10466>.

Примітки

Використання слова «скляна» вказує на перешкоди, що не є очевидними і зазвичай пов'язані із підтриманням в організаціях усталеного статусу-кво, на відміну від прозорих і рівних кар'єрних можливостей для жінок і чоловіків.

✓ «скляне урвище»

glass cliff

явище, коли на керівних посадах із вищим ризиком невдачі чи критики частіше опиняються люди з певних груп.

Посилання

University of Exeter Psychology Department.

Режим доступу: <http://psychology.exeter.ac.uk/research/glasscliff>.

Примітки

Термін був придуманий в продовження метафори «скляна стеля». Згідно з дослідженням Університету Ексетера, жінок і представників/ць з меншин скоріше призначають керівниками компаній, що «йдуть на дно», аніж успішних, що ставить їх у ризиковане та складне становище.

✓ спеціалізовані послуги для жінок

specialised services for women

ґендерно специфічні послуги, створені для захисту та розширення можливостей жінок, які пережили насильство з боку інтимного партнера, а також для їхніх дітей.

Посилання

European Institute for Gender Equality (EIGE) (2012). *Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States: Violence Against Women – Victim Support*.

Режим доступу: <https://eige.europa.eu/rdc/eige-publications/violence-against-women-victim-support-report>.

Примітки

Ці послуги пристосовані до конкретних невідкладних та довгострокових потреб постраждалих жінок та дітей. Вони надаються профільними фахівцями, які мають поглиблені знання про ґендерно обумовлене насильство. Різні форми підтримки, що надаються в рамках таких послуг, включають: лінії підтримки – телефонні сервіси з надання підтримки та інформування, притулок та безпечне житло, коротко- та довгострокове психологічне консультування, юридичні консультації, адвокатські та просвітницькі послуги, а також послуги для дітей.

✓ спеціальний захід

special measure

див. термін «позитивні дії».

✓ спеціальні дії

specific action

заходи, спрямовані на окрему соціальну групу і призначені для подолання та запобігання дискримінації чи усунення негативних наслідків, що виникли через наявні в суспільстві установки, поведінку чи структури.

Посилання

(1) *European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men;*

(2) *Gender Equality Commission of the Council of Europe (2015). Gender Equality Glossary;*

(3) *Council Conclusions on the effectiveness of institutional mechanisms for the advancement of women and gender equality, 2013.*

Режим доступу: http://www.coe.int/t/DGHL/STANDARDSETTING/EQUALITY/06resources/Glossaries/Council%20of%20Europe%20Gender%20Equality%20Glossary%20December%202015_en.pdf.

Примітки

Спеціальні дії мають на меті сприяти доступу певних категорій осіб, зокрема жінок, до гарантованих їм прав тією ж мірою, що й іншим групам, зокрема чоловікам. Разом з ґендерним мейнстримінгом спеціальні дії є одним із двох ключових підходів до ґендерної рівності, що застосовуються Європейським Союзом.

✓ співмешкання

cohabitation

домовленість про співжиття, в рамках якого неодружена пара живе разом у довготривалих стосунках, що нагадують шлюб.

Посилання

Визначення розроблене експерт(к)ами ЄІГР.

✓ статево-рольовий стереотип

sex-role stereotype

див. терміни «ґендерні стереотипи», «ґендерна стереотипізація».

✓ статистика, дезагрегована (диференційована) за статтю

sex-disaggregated statistics

дані, зібрані та подані в таблицях окремо для жінок та чоловіків, що дозволяє виміряти розриви у становищі жінок та чоловіків з огляду на різні соціальні та економічні аспекти, що є однією з вимог до збирання ґендерної статистики.

Посилання

United Nations Statistics Division – UNSD. Glossary on Gender Statistics – Global Gender Statistics Programme. Режим доступу: <http://unstats.un.org/unsd/genderstatmanual/Glossary.ashx>.

Примітки

Наявність даних, розбитих за статтю, не гарантує, наприклад, те, що поняття, визначення та методи, що використовуються при збиранні даних, розраховані на відображення ґендерних ролей, відносин та нерівності у суспільстві; тому збирання даних, дезаггегованих за статтю, є лише однією з характеристик ґендерної статистики.

✓ **стать**

sex

біологічні та фізіологічні характеристики, що визначають людину як жінку чи чоловіка.

Посилання

World Health Organisation – WHO. Working Definitions. Режим доступу: http://www.who.int/reproductivehealth/topics/gender_rights/sexual_health/en.

Примітки

Ці набори біологічних характеристик не є взаємовиключними, оскільки деякі особи мають і ті, і інші, але за цими характеристиками людей диференціюють як жінок або чоловіків.

✓ **стелсинг**

stealthing

непогоджене зняття презервативів. У розмовній мові «стелсинг» – це крадькома знятий презерватив під час сексуального акту, коли згода давалась лише на секс із презервативом.

Посилання

Latimer et al. (2018). Non-consensual Condom Removal, reported by patients at a sexual health clinic in Melbourne, Australia.

✓ стереотип за ознакою статі

sex stereotype

див. терміни «ґендерні стереотипи», «ґендерна стереотипізація».

✓ стереотипи в судовій практиці

judicial stereotyping

практика приписування суддями певних ознак, характеристик або ролей особам виключно на основі їх належності до певної соціальної групи.

Посилання

Cusack, S. (2013). *Gender Stereotyping as a Human Rights Violation: Research Report. Prepared for the UN Office of the High Commissioner for Human Rights.*

Режим доступу: <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/StudyGenderStereotyping.doc>.

Примітки

Це також стосується практики, коли судді продовжують поширювати шкідливі стереотипи через власну неспроможність піддавати ці стереотипи сумніву.

✓ стратегічні ґендерні інтереси

strategic gender interests

інтереси, визначені жінками як наслідок їх підпорядкованого соціального статусу. Ці інтереси ставлять під сумнів ґендерний поділ праці, влади та контролю, а також традиційно визначені норми та ролі.

Посилання

Asian Development Bank. *Glossary 'Gender'. Gender and Water Network (GWANET).*

Режим доступу: http://www.gender.cawater-info.net/knowledge_base/glossary/s_e.htm.

Примітки

СГІ різняться залежно від конкретного контексту і можуть включати такі проблеми, як законні права, домашнє насильство, рівну оплату праці та контроль над своїм тілом.

✓ стратегічні ґендерні потреби жінок

strategic gender needs of women

усе, чого потребують жінки чи чоловіки, щоб поліпшити своє становище чи статус одне відносно одного, що надає їм більший контроль над своїм життям замість слідування обмеженням, встановленим соціально визначеними ролями.

Посилання

International Organization for Migration – IOM (2006). Guidelines on Implementing the IOM Programme Policy on Migrants & Gender Issues.

Режим доступу: http://www.un.org/womenwatch/ianwge/repository/IOM_Guidelines_on_implementing_the_IOM_programme_policy_on_migrants_and_gender.pdf.

Примітки

Стратегічні ґендерні потреби жінок є довгостроковими (тобто мають на меті кардинально покращити становище); вони спрямовані на зняття обмежень і не є очевидними, бо направлені на зміну ставлення.

Приклади задоволення СГП жінок включають такі дії, як надання права на землю, права на спадщину, права отримувати кредитні та фінансові послуги; посилення участі жінок у прийнятті рішень; створення рівних можливостей для працевлаштування (рівна оплата за працю рівної цінності); вдосконалення соціальних систем.

✓ структурна нерівність

structural inequality

ґендерно зумовлена нерівність в соціальних структурах, заснована на інституалізованих концепціях ґендерних відмінностей.

Посилання

United Nations (1979). Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women and Concluding Observations.

Режим доступу: <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/cedaw.pdf>.

Примітки

Концепції маскуліності та фемінності, ідеї щодо очікувань від жінок та чоловіків, інтерналізовані судження про вчинки жінок та чоловіків, приписані правила щодо належної поведінки жінок та чоловіків – усі ці та інші явища складають основу та є причиною збереження ґендерної нерівності у соціальних структурах. Соціальне та культурне середовище, інституції та особи, які діють в рамках цих інституцій і поза ними, беруть участь у формуванні та відтворенні ґендерних норм, установок та стереотипів. Вірування, що символізують, узаконюють, просувають або допомагають підтримувати ґендерну рівність, самі є продуктом ґендерної нерівності.

✓ **структурне регулювання**

structural adjustment

процес ринково орієнтованої економічної реформи, спрямованої на відновлення стійкого платіжного балансу, зниження інфляції та створення умов для сталого зростання доходу на душу населення.

Посилання

Alexander, P., Baden, S. (2000). *Glossary on Macroeconomics from a Gender Perspective*. Bridge Institute of Development Studies.

Режим доступу: http://www.iiav.nl/epublications/2000/glossary_on_macroeconomics.pdf.

Примітки

Програми структурного регулювання зазвичай впроваджуються як відповідь на кризу платіжного балансу в країнах, що розвиваються. Оцінка ґендерного впливу при розробленні та впровадженні таких програм дозволяє визначити ґендерні аспекти, що впливають на процес впровадження програмних заходів, або виявити різницю у впливі на чоловіків і жінок в результаті запровадження змін. Цей інструмент був використаний кількома агенціями розвитку в промислово розвинених країнах для перегляду допомог, що виділяються на програми структурного регулювання.

✓ **сутнісна (дійсна) ґендерна рівність**

substantive gender equality

поєднання формальної ґендерної рівності з рівністю реальних результатів, а саме коли рівність перед законом, рівні можливості та рівне ставлення до жінок та чоловіків доповнюються рівністю впливу, результатів та наслідків.

Посилання

CEDAW Committee. *General Recommendations and the Committee's Concluding Observations*.

Режим доступу: <http://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/cedaw.pdf>.

Примітки

Сутнісна ґендерна рівність вимагає, щоб рівність тлумачилася відповідно до широкого контексту чи реалій вразливості жінок і впливу цих обставин з позицій усунення розривів у результатах чи наслідках.

Це шлях, яким жінки можуть реалізовувати і повною мірою користуватися всіма правами і свободами людини нарівні з чоловіками.

Поняття сутнісної ґендерної рівності набуває особливого значення при зверненні до вразливості, що ґрунтується на статі та ґендері.

Дослідження ґендерно нейтральних формальних законів, політик та програм, що стосуються жінок та чоловіків, стають необхідними для оцінювання того, чи сприятимуть ці закони, політики та програми досягненню ґендерної рівності на практиці та усуненню дискримінації щодо жінок.

✓ **ТИМЧАСОВИЙ СПЕЦІАЛЬНИЙ ЗАХІД**

temporary special measure

захід, спрямований на прискорення поліпшення становища жінок для досягнення їх сутнісної рівності з чоловіками та здійснення структурних, соціальних та культурних змін, необхідних для виправлення минулих та наявних форм і наслідків дискримінації щодо жінок, а також надання їм компенсації за нерівність та завдану шкоду.

Посилання

CEDAW Committee (2004). *General Recommendation № 25 on Article 4, paragraph 1 – Temporary Special Measures*. Режим доступу: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CEDAW/Pages/Recommendations.aspx>.

Примітки

Цей термін використовується в Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Він прямо вказує на «тимчасовий» характер таких спеціальних заходів, тоді як значення терміна «спеціальні» полягає в тому, що заходи призначені для досягнення конкретної мети, а не тому що жінки, які зазнали дискримінації, є слабкими, вразливими та потребують додаткових або «спеціальних» заходів з метою забезпечити їх участь або можливості конкурувати в суспільстві. Застосування спеціальних заходів не вважається послугою, а скоріше є інструментом забезпечення реалізації права. Спеціальні заходи мають важливе значення для забезпечення рівних можливостей участі та конкуренції в різних сферах суспільного життя, де соціальні, медичні та економічні навантаження можуть бути покладені на жінок внаслідок ґендерних стереотипів або їх материнської ролі.

✓ **ТОКЕНІЗМ**

tokenism

політика або практика, що є здебільшого символічною і включає спроби виконати свої зобов'язання щодо встановлених цілей, таких як добровільні чи обов'язкові ґендерні квоти, шляхом докладання незначних зусиль або формальних жестів, особливо спрямованих на поліпшення становища меншин та жінок у спосіб, що не призведе до суттєвих змін у владі та/або організаційних заходах, де домінують чоловіки.

Посилання

Огляд статей про запровадження ґендерних квот для збільшення участі жінок на виборних посадах у так званих країнах Західних Балкан.

Примітки

Подібна практика також часто спостерігається при висуванні кандидатів/ок на виборах.

✓ **торгівля жінками та дівчатами**

trafficking in women and girls

форма торгівлі людьми, спрямована, зокрема, на жінок і дівчат, не обмежуючись тими з них, хто перебуває у вразливому становищі.

Посилання

United Nations Special Rapporteur on Trafficking in Persons, Especially Women and Children (2013). 2013 Report: Integration of a Human Rights-Based Approach in Measures to Discourage the Demand that Fosters All Forms of Exploitation of Persons, Especially Women and Children, and which Leads to Human Trafficking.

Примітки

Жінок та дівчат, як правило, продають з метою сексуальної чи економічної експлуатації, зокрема, проституції та залучення до порнографії, примусової праці, включаючи роботу в сільському господарстві з комерційною метою та домашню працю, шлюб за домовленістю або для «продажу» як наречених, для участі у бойових діях та супутніх цілей, таких як надання сексуальних послуг, перенесення речей при передислокації і виконання побутових функцій в ситуаціях конфлікту.

Досвід жінок та дівчат, постраждалих від торгівлі людьми, відрізняється від подібного досвіду чоловіків та хлопців. Жінки та дівчата зазвичай непропорційно зазнають важкого впливу, тоді як постраждалим чоловікам важче отримати доступ до наявних програм допомоги постраждалим від торгівлі людьми.

Це вимагає включення принципів ґендерної рівності у формулювання та впровадження законодавства і програм, спрямованих на запобігання торгівлі людьми.

✓ **торгівля людьми**

trafficking in human beings/human trafficking

вербування, транспортування, передача, приховування або прийом осіб, включаючи обмін або передачу контролю над цими особами, шляхом погроз або застосування сили чи інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою чи становищем уразливості або надання чи отримання виплат або вигод для отримання згоди особи, яка має контроль над іншою особою, на її експлуатацію.

Посилання

Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on Preventing and Combating Trafficking in Human Beings and Protecting its Victims, and Replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA.

Примітки

Експлуатація включає щонайменш експлуатацію в проституції інших осіб або інші форми сексуальної експлуатації, примусової праці чи примусового надання послуг, включаючи жебрацтво, рабство або практики, схожі на рабство, неволю чи експлуатацію з метою вчинення злочинних дій, чи вилучення органів. Торгівля людьми для сексуальної експлуатації є найбільш поширеною формою торгівлі людьми в Європейському Союзі. Це форма ґендерного насильства, що непропорційно впливає на жінок.

✓ торгівля людьми з метою сексуальної експлуатації

sex trafficking

див. термін «торгівля людьми».

✓ торгівля сексом

sex trade

торгівля людьми, в основному жінками та дітьми, з метою сексуальної експлуатації.

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men*.

✓ транссексуальність

transsexuality

див. термін «транссексуал».

✓ трансґендер

transgender

особа, чия ґендерна ідентичність відмінна від ґендеру, присвоєного при народженні, та яка описує свою ґендерну ідентичність інакше, ніж ґендер, призначений їй при народженні.

Посилання

European Union Agency for Fundamental Rights – FRA (2009). *Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity in the EU Member States: Part II – The Social Situation*.

Режим доступу: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/397-FRA_hdgso_report_part2_en.pdf.

Примітки

Це поняття використовується для характеристики осіб, які бажають презентувати себе інакше, ніж це передбачено очікуваннями від призначеної їм при народженні ґендерної ролі, чи то через одяг, аксесуари, косметику або модифікацію тіла.

Термін охоплює, серед багатьох інших, трансґендерних осіб, транссексуалів, трансвеститів та людей, що носять одяг протилежної статі.

✓ **транссексуал**

transsexual

особа, яка надає перевагу іншому ґендеру, ніж визначений при народженні, і відчуває потребу зазнати тілесних змін, щоб виразити це відчуття, застосовуючи гормональне лікування та/або хірургічну операцію.

Посилання

European Union Agency for Fundamental Rights – FRA (2009). *Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity in the EU Member States: Part II – The Social Situation*.

Режим доступу: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/397-FRA_hdgso_report_part2_en.pdf.

✓ **трансфобія**

transphobia

іраціональне несприйняття ґендерної невідповідності чи ґендерної трансгресії, як-от: страх чи відраза до маскулітних жінок; фемінних чоловіків; осіб, що носять одяг іншої статі; трансґендерів; транссексуалів та інших, хто не вписується в існуючі ґендерні стереотипи щодо їх ґендеру, визначеного при народженні.

Посилання

European Union Agency for Fundamental Rights – FRA (2009). *Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity in the EU Member States: Part II – The Social Situation*.

Режим доступу: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/397-FRA_hdgso_report_part2_en.pdf.

✓ **тренінг/навчання з ґендерних питань**

gender training

процес формування поінформованості та спроможності щодо ґендерних питань, що призводить до особистісних чи організаційних змін задля досягнення ґендерної рівності.

Посилання

Reeves, H., Baden, S. (2000). *Gender and Development: Concepts and Definitions*. Institute of Development Studies, Brighton.

✓ третій ґендер

the third gender

нова адміністративна та статистична категорія поза бінарною опозицією жінка/чоловік чи жіноче/чоловіче.

Посилання

(1) Bochenek, M., Knight, K. (2002). 'Establishing a third gender category in Nepal: Process and prognosis', *Emory International Law Review*, Vol. 26, № 1;

(2) 'Third Gender' entry on Wikipedia.

Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/Third_gender.

Примітки

Квір-теорія та громадянські рухи, сфокусовані на альтернативній ґендерній або трансґендерній/транссексуальній ідентичності, традиційних практиках та знаннях про «третій» ґендер, разом започаткували цю категорію. Її запроваджено у Новій Зеландії та Німеччині (як «невизначений/неспцифічний» ґендер), а в Індії, Бангладеш та Пакистані як ґендерна категорія «інший» або «третій ґендер».

✓ турботлива маскулінність

caring masculinity

на противагу гегемонній цей вид маскулінності заснований на ролях чоловіків, що передбачають турботу (як-то батька, що бере участь у догляді за дітьми) замість ролі постачальника (годувальника).

Посилання

European Commission (2013). *Study on the Role of Men in Gender Equality*.

Режим доступу: http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap.

✓ тягар доказування

burden of proof

в рамках судового розгляду випадків дискримінації та випадків, коли особи вважають, що зазнали несправедливого ставлення через порушення принципу рівного ставлення, покладання на відповідача обов'язку доводити, що він не порушував цей принцип.

Посилання

(1) European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men*;

(2) *Judgement of 17 October 1989 in Case C 109/88, Danfoss (ECR, p. I-3199, paragraph 16)*; *Council Directive 97/80/EC of 15 December 1997 on the burden of proof in cases of discrimination based on sex*.

Примітки

У сфері рівного ставлення до жінок та чоловіків Директива Ради Європи 97/80/ЕС від 15 грудня 1997 року на основі прецедентної практики Суду Європейського Союзу перекладає тягар доказування зі скаржника на відповідача.

✓ **упередження**

prejudice

ставлення та почуття людей – позитивні чи негативні, усвідомлені чи неусвідомлені – до членів інших груп. Такі ставлення та почуття можуть базуватися на сформованих в минулому ідеях та змінюватись під впливом таких ознак: стать, раса, клас, особистісні риси та інших.

Посилання

(1) Vescio, T., Weaver, K. (2013). 'Prejudice and Stereotyping', *Psychology*, March 2013;

(2) незалежні експерт(к)и.

✓ **упередження за ознакою статі при збиранні даних**

sex bias in data collection

неповні або викривлені дані щодо демографічних, соціальних чи економічних характеристик, що пов'язані з однією із статей.

Посилання

United Nations Statistics Division – UNSD. *Glossary on Gender Statistics – Global Gender Statistics Programme*. Режим доступу: <http://unstats.un.org/unsd/genderstatmanual/Glossary.ashx>.

✓ **Уповноважений/а з прав людини (омбудсперсон)**

Ombudsperson

особа, котра, як правило, призначається урядом або парламентом і має значну ступінь незалежності та широкі повноваження представляти інтереси громадськості шляхом розслідування та розгляду скарг на недобросовісне/неналежне управління або порушення прав людини.

Посилання

Визначення розроблене експерт(к)ами ЄІГР.

Примітки

У багатьох країнах, де відповідальність уповноваженого/ої з прав людини включає захист прав людини, омбудсперсон визнається національною інституцією з прав людини.

✓ **уповноваження жінок**

empowerment of women

процес, за допомогою якого жінки здобувають владу та контроль над власним життям та отримують можливість приймати стратегічні рішення.

Посилання

(1) *UN Commission on the Status of Women (2002). Agreed Conclusions on Eradicating Poverty, Including through the Empowerment of Women Throughout their Life Cycle, in a Globalising World;*

(2) *United Nations Statistics Division – UNSD. Global Gender Statistics Programme.*

Примітки

Уповноваження жінок має п'ять компонентів: відчуття жінками власної цінності; їхнє право робити власний вибір; їхнє право на доступ до можливостей та ресурсів; їхнє право мати владу контролювати власне життя як вдома, так і поза ним; а також можливість впливати на соціальні зміни для створення справедливішого соціального й економічного порядку на національному та міжнародному рівнях. У цьому контексті освіта, навчання, підвищення рівня обізнаності, впевненості в собі, розширення вибору, доступу до ресурсів та контролю над ними, а також заходи щодо трансформації структур та інституцій, котрі посилюють та поширюють дискримінацію та нерівність статей, є важливими інструментами розширення можливостей жінок та дівчат вимагати дотримання своїх прав.

✓ **управління ризиками**

risk management

процес в рамках якого всі відповідні органи влади управляють безпековими ризиками, визначеними відповідно до процедури оцінки ризиків. Ці дії можуть бути спрямовані на потерпілих (наприклад, планування заходів безпеки), зловмисників (наприклад, застосування повноважень поліції для переслідування за порушення, виявлення та попередження протиправної поведінки), або можуть мати комплексний характер.

Посилання

Robinson, A. L., Myhill, A., Wire, J., Roberts, J., Tilley, N. (2016). Risk-led policing of domestic abuse and the DASH risk model. What Works: Crime Reduction Research. Cardiff & London: Cardiff University, College of Policing and UCL Department of Security and Crime Science.

Примітки

Обсяг і тип заходів, що проводяться, мають базуватися на результатах проведення оцінки ризиків, впроваджуватися в рамках співпраці ряду інституцій; також слід здійснювати моніторинг їх ефективності. Мета таких заходів – за можливості зменшити загрозу для потерпілої особи та захистити її від подальшого насильства та жорстокого поводження.

✓ урядовий орган із ґендерної рівності

governmental gender equality body

орган державної влади, метою якого є формування, координація та реалізація державної політики з ґендерної рівності, і котрий зазвичай входить до владної вертикалі (наприклад, у міністерстві або в офісі прем'єр-міністра).

Посилання

(1) *European Institute for Gender Equality – EIGE (2014). Effectiveness of Institutional Mechanisms for the Advancement of Gender Equality: Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States.* Режим доступу: <http://eige.europa.eu/content/document/effectiveness-of-institutional-mechanisms-for-the-advancement-of-gender-equality>.

(2) незалежний/а експерт/ка.

Примітки

Такі органи також можуть існувати на регіональному та місцевому рівнях.

✓ уціліла (особа, яка пережила ґендерно зумовлене насильство)

survivor of gender-based violence

жінка, яка зазнала ґендерно зумовленого насильства.

Посилання

European Parliament, Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs (2013). Overview of the Worldwide Best Practices for Rape Prevention and for Assisting Women Victims of Rape.

✓ фемінізація бідності

feminisation of poverty

зростання захворюваності та поширеність бідності серед жінок порівняно з чоловіками внаслідок структурної дискримінації, що впливає на життя жінок і відображається в їх нижчих зарплатах, нижчих пенсіях та інших виплатах тощо.

Посилання

European Commission (1998). 100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.

✓ **фемінізація міграції**

feminisation of migration

тенденція до збільшення частки жінок серед міжнародних трудових мігрантів.

Посилання

International Organization for Migration – IOM/United Nations Population Fund – UNFPA/United Nations Department of Economic and Social Affairs – UNDESA (2013). International Migration and Development: Measures to ensure respect for and protection of the human rights of all migrants, with particular reference to women and children, as well as to prevent and combat smuggling of migrants and trafficking in persons, and to ensure regular, orderly, and safe migration. Background paper for High-Level Dialogue Series 2013.

Примітки

За останні кілька десятиліть фемінізація трудової міграції відбулася з трьох основних причин. По-перше, попит на робочу силу, особливо в більш розвинених країнах, все більше стає ґендерно вибіркоким, надаючи перевагу робочим місцям, котрі зазвичай заповнюють жінки.

Наприклад, у сферах послуг, охорони здоров'я та розваг, особливо внаслідок глобальної кризи в галузі послуг із догляду. По-друге, зміна ґендерних відносин в окремих країнах походження означає, що жінки набувають більше незалежності, щоб працювати та мігрувати у більшій кількості, порівняно з минулим. По-третє, зростає міграція жінок для виконання домашньої роботи, а також організована міграція для шлюбу й торгівлі жінками в секс-індустрії.

✓ **фемінізм(и)**

feminism(s)

політична позиція та прихильність ідеї зміни політичного становища жінок та сприяння ґендерній рівності, засновані на тезі про те, що жінки підпорядковуються через своє ґендеризоване тіло, тобто через належність до статі.

Посилання

(1) Pilcher, J., Whelehan, I. (2004). *Fifty Key Concepts in Gender Studies*, London, Thousand Oaks; (2) Šribar, R. (2015). 'Glossary of common terms in gender equality and feminist theory', in M. Ule, R. Šribar, A. U. Venturini, eds., *Gendering Science: Slovenian Surveys and Studies in the EU Paradigms*, Vienna, Echoraum.

Примітки

Усі концепції фемінізмів погоджуються, що жінки перебувають у підпорядкованому становищі щодо чоловіків. Окрім трьох хвиль фемінізму та постфемінізму, є декілька феміністських течій та напрямків, наприклад, марксистський фемінізм, ліберальний фемінізм, кіберфемінізм, лесбійський фемінізм, радикальний фемінізм, фемінізм та психоаналіз тощо. Сучасні фемінізми сфокусовані на переоцінці та ре-концептуалізації жінок, їх позицій та ролей, або на деконструкції прихованих форм ґендерної дискримінації та виключення.

✓ **феміністичні дослідження/ феміністичні студії**

feminist studies

дослідження, основною метою яких є наукове вивчення становища, ролей та варіантів можливостей жінок та дівчат у суспільствах та культурах.

Посилання

Визначення розроблене експерт(к)ами ЄІГР та незалежними експерт(к)ами.

Примітки

Висхідним пунктом феміністичних студій були аргументи про пригнічення жінок, що прослідковувалось у всіх сферах та на всіх рівнях суспільного й приватного життя, а також усвідомлення невидимості жінок в історії та культурі. Феміністичні дослідження потребують міжгалузевого підходу, оскільки вони охоплюють усі сфери знань та поєднують теоретичні й методологічні аспекти у вивченні ґендерних явищ, а тому дуже часто мають не лише академічний, але й політичний характер.

✓ **фемінності**

femininities

різні уявлення про те, що означає бути жінкою (включно з моделями поведінки), пов'язані з імовірним місцем жінки в заданому наборі ґендерних ролей та відносин.

Посилання

Визначення розроблене експерт(к)ами ЄІГР.

Примітки

Включає сумнів щодо цінностей та норм, котрі традиційно застосовуються до поведінки жінок у даному суспільстві, визначення та вирішення питань, пов'язаних із підпорядкуванням жінок та дівчат, а також пов'язані з ними дискримінаційні ґендерні стереотипи, що підтримують ґендерну нерівність.

✓ **феміцид**

femicide

Загальне визначення:

вбивство жінок та дівчат через їхню стать, що може набувати таких форм, як: (1) вбивство жінки внаслідок насильства з боку інтимного партнера; (2) катування та вбивство жінок на ґрунті мізогінії; (3) вбивства жінок та дівчат в ім'я «честі»; (4) цілеспрямоване вбивство жінок та дівчат в умовах збройного конфлікту; (5) вбивства жінок через посаг; (6) вбивство жінок та дівчат через їх сексуальну орієнтацію та ґендерну приналежність; (7) вбивство аборигенних та корінних жінок та дівчат через їхню стать; (8) інфантицид дівчат та ґендерно зумовлене селективне вбивство плоду через стать; (9) смерть, пов'язана з каліцтвом статевих органів; (10) звинувачення у чаклунстві; та (11) інші феміциди, пов'язані з діяльністю банд, організованою злочинністю, розповсюдженням наркотиків і стрілецької зброї, торгівлею людьми.

Статистичне визначення:

вбивство жінки інтимним партнером та смерть жінки внаслідок шкідливої для жінок практики. Під інтимним партнером розуміють колишнє або нинішнє подружжя або цивільного партнера, і незалежно від того, чи проживає або проживав партнер разом із жертвою раніше.

Посилання

United Nations (2012). Vienna Declaration on Femicide.

✓ **фізичне насильство**

physical violence

будь-яка дія, що призводить до нанесення фізичної шкоди особі внаслідок незаконного використання сили. Фізичне насильство може набувати форми, серед іншого, важких чи легких тілесних ушкоджень, позбавлення свободи пересування, вбивства.

Посилання

European Institute for Gender Equality (EIGE) (2017) Glossary of Definitions of Rape, Femicide and Intimate Partner Violence. Luxembourg. Publication Office of the European Union.

✓ **формальна гендерна рівність**

formal gender equality

принципи рівності жінок і чоловіків, рівне визнання, володіння та реалізація ними всіх прав людини та основних свобод, а також заходи, що забезпечують рівне ставлення до жінок та чоловіків, їх рівні можливості в політичній, економічній, соціальній, культурній, громадянській, побутовій чи будь-якій іншій сфері.

Посилання

CEDAW Committee (2010). General Recommendation № 28 on the Core Obligations of States Parties under Article 2 of the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women.

Режим доступу: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CEDAW/Pages/Recommendations.aspx>.

✓ **хороші практики гендерного мейнстримінгу**

good practice for gender mainstreaming

будь-який досвід чи ініціатива, що демонструє техніки, методи чи підходи, котрі призводять до результатів, узгоджених/співвідносних із концепцією гендерного мейнстримінгу, і вважаються ефективними для актуалізації гендерного мейнстримінгу як трансформаційної стратегії, а отже заслуговують на поширення та застосування і в інших організаційних контекстах.

Посилання

European Institute for Gender Equality – EIGE (2013). Mainstreaming Gender into the Policies and the Programmes of the Institutions of the European Union and EU Member States.

✓ **центр для постраждалих від сексуального насильства**

sexual violence referral centre

центр, що надає спеціалізовані послуги потерпілим від сексуального насильства: негайна медична допомога та підтримка при травмі в поєднанні з негайним судово-медичним обстеженням для збирання доказів, необхідних для притягнення винного до відповідальності, а також тривале психологічне консультування та терапія, підтримка постраждалих під час судового розгляду та інша практична допомога.

Посилання

Council of Europe (2011). Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence and its Explanatory Memorandum. Council of Europe Treaty Series № 210.

Примітки

Стандарти, закріплені Конвенцією Ради Європи про запобігання та протидію насильству стосовно жінок та домашньому насильству й боротьбу із цими явищами, передбачають, що такі центри мають бути доступними, а їхні послуги – надаватися належним чином. Принаймні один такий центр повинен бути на кожні 200 000 жителів.

✓ **центр для постраждалих від зґвалтування**

rape crisis centre

спеціалізована установа (кризовий або консультативний центр) для постраждалих від сексуального насильства.

Посилання

Council of Europe (2018). Mapping Support Services for Victims of Violence against Women in Line with the Istanbul Convention Standards – Methodology and Tools.

Примітки

Кризові центри для жертв зґвалтування зазвичай пропонують довгострокову допомогу, таку як особисте консультування, група підтримки та контакт з іншими службами. Вони також підтримують потерпілих під час судових процесів за принципом «жінки підтримують жінок» та надають іншу практичну допомогу. Консультативні центри для постраждалих від сексуального насильства можуть спеціалізуватися на наданні невідкладної медичної допомоги, забезпеченні якісної роботи експертів-криміналістів та кризовому втручанні.

✓ **Чоловік**

man

людина чоловічої статі, визначеної при народженні, або особа, яка ідентифікує себе як чоловіка.

✓ чоловіча стать

male

відсилка до чоловічої статі на основі біологічних ознак.

✓ чоловічі студії

men's study

дослідження, що з'явилися завдяки чоловічим рухам та спільній із феміністками меті утворити партнерство в рамках порядку денного ґендерної рівності 1970-х років та кинути виклик загальноприйнятим уявленням про маскуліність та фемінність.

Посилання

Pilcher, J., Whelehan, I. (2004). Fifty Key Concepts in Gender Studies, London, Thousand Oaks.

Примітки

Проте феміністичні та чоловічі студії не завжди поділяють спільні підходи до вивчення проблем рівності через постійні ризики поглинання та викривленого використання феміністичних знань.

У 1990-х роках оновлена гегемонна маскуліність була інтегрована у чоловічі студії, і сьогодні їх епістеміологічне підґрунтя лишається амбівалентним, що вказує на перетворення «маскуліностей» та дистанціювання від останніх в квір студіях.

✓ шкідлива традиційна практика

harmful traditional practice

див. термін «шкідливі практики».

✓ шкідлива ґендерна стереотипізація

wrongful gender stereotyping

див. термін «ґендерна стереотипізація».

✓ шкідливий стереотип

harmful stereotype

ґендерний стереотип, котрий обмежує розвинення здібностей жінок, їхні можливості будувати професійну кар'єру чи приймати рішення про власні життєві плани.

Посилання

Cusack, S. (2013). *Gender Stereotyping as a Human Rights Violation: Research Report. Prepared for the UN Office of the High Commissioner for Human Rights.*

Режим доступу: <http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Women/WRGS/StudyGenderStereotyping.doc>.

Примітки

Шкідливі стереотипи можуть бути як ворожими і негативними (наприклад, жінки – нераціональні), так і на позір доброзичливими (наприклад, жінки – берегині, вони краще виховують дітей).

✓ шкідливі практики

harmful practices

стійкі практики та поведінка, що ґрунтуються на дискримінації за ознакою статі, ґендеру, віку, інших ознак, а також множинних та/або інтерсекційних формах дискримінації, що часто включають насильство та заподіяння фізичної та/або психологічної шкоди чи страждань.

Посилання

CEDAW and CRC Committees (2014). Joint General Recommendation/General Comment № 31 of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women and № 18 of the Committee on the Rights of the Child on Harmful Practices.

Примітки

Шкода, що ці практики завдають жертвам дискримінації, не обмежується лише негативними фізичними та психологічними наслідками, а часто має за мету чи призводить до створення перепон для визнання, реалізації та користування правами людини і основними свободами для жінок та дітей. Ці практики також негативно впливають на їх гідність, фізичну, психосоціальну та моральну цілісність і розвиток, участь, здоров'я, освітній, економічний та соціальний статус. Щоб вважатися шкідливою, практика повинна відповідати таким критеріям:

а) вона призводить до приниження гідності та/або честі особи та порушення прав людини і основних свобод;

б) вона породжує дискримінацію жінок чи дітей і спричиняє негативні наслідки для них, включаючи фізичну, психологічну, економічну та соціальну шкоду та/або насильство, обмеження їх спроможності брати повноцінну участь у життєдіяльності суспільства, чи розвивати або досягати свого повного потенціалу;

в) вона підтримується соціальними нормами щодо домінування чоловіків і нерівності жінок і дітей, що випливають із таких ознак, як стать, ґендер, вік та інші інтерсекційні фактори;

г) вона нав'язується жінкам та дітям сім'єю, членами громади чи загалом суспільством, незалежно від того, чи жертва надає і чи здатна надати повну, вільну та усвідомлену згоду.

✓ шлюбна міграція

marriage migration

міграція чи переміщення в межах країни або за кордон у зв'язку із укладенням шлюбу.

Посилання

Сайт Європейської комісії, Організації економічного співробітництва та розвитку – ОЕСР та Управління Верховного комісара з прав людини (УВКПЧ ООН).

Явище, що набуло поширення внаслідок глобалізації, зростання мобільності та великої кількості трудових мігрантів/ок у суспільствах, що їх приймають.

Примітки

Міграція родин включає шлюбну міграцію другого та наступних поколінь, які привозять партнерів/ок з батьківщини до країни, що їх приймає, міжнародні шлюби громадян чи негромадян, що виникають внаслідок туризму, здобуття освіти, ведення бізнесу чи професійної діяльності, і зрештою переміщення цілих сімей.

Виділяють окремі групи проблемних питань щодо цієї форми міграції, зокрема, нерівність серед населення всередині країни та різний рівень розвитку самих країн; переважання жінок серед мігрантів/ок, що змінюють країну внаслідок одруження; економічна та соціальна мобільність; влаштовані шлюби та зростаюча кількість наречених за листуванням в інтернеті чи поштою; імміграційна політика, інтеграція та ідентичність, а також поява нових громадян/ок у країнах, що приймають мігрантів/ок. Шлюбні мігрантки ризикують зазнати особливих форм ґендерного насильства (психологічне або фізичне насильство в сім'ї, примусовий шлюб, експлуатація на домашніх роботах тощо), та здебільшого мають обмежені можливості щодо захисту й підтримки.

✓ шлюбний партнер(ка), що допомагає в роботі

assisting spouse

подружній партнер/ка осіб, котрі працюють, як правило, на засадах самозайнятості, який чи яка робить значний трудовий внесок в роботу партнера/ки, але не обов'язково отримує за це безпосередню винагороду і часто не має права на соціальні пільги.

Посилання

European Commission (1998). *100 Words for Equality: A Glossary of Terms on Equality between Women and Men.*

✓ шлюбний статус

marital status

становище особи відповідно до її цивільного стану – неodrужений/незаміжня, одружений/а (включаючи проживання у цивільному партнерстві або фактичному союзі/в інтимних стосунках із зобов'язаннями, що визнаються національним законодавством), вдівець/вдова чи розлучений/а.

Посилання

International Labour Organization – ILO (2007). ABC of Women Workers' Rights and Gender Equality. Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/gender/documents/publication/wcms_087314.pdf.

Експерт(к)и ЄІГР додали слова, щоб продемонструвати, що шлюбний статус включає також лесбійок, геїв і бісексуальних осіб.

✓ шукачка притулку

asylum seeking woman or girl

жінка чи дівчина без супроводу, яка виїхала з країни походження, щоб отримати міжнародний захист.

Посилання

(1) United Nations High Commissioner for Refugees – UNHCR (2006). Master Glossary of Terms Rev.1;

(2) European Council (2004). Directive 2004/83/EC of 29 April 2004 on minimum standards for the qualification and status of third country nationals or stateless persons as refugees or as persons who otherwise need international protection and the content of the protection granted.

(3) CEDAW Committee (2014). General Recommendation № 32 On The Gender Related Dimensions Of Refugee Status, Asylum, Nationality And Statelessness Of Women.

Примітки

Жінка/дівчина може офіційно подати заяву на отримання статусу біженки у випадку, коли вона ще не отримала такий статус за рішенням відповідного національного органу з питань притулку чи не подавала заяву на отримання статусу раніше. Термін «біженець» не визначається жодним міжнародно-правовим документом і підлягає визначенню національним законодавством. Хоча надання статусу біженця є прерогативою держави – за деякими винятками, такий статус є декларативним, а не визначальним: тобто люди не стають біженцями через визнання їх такими, але їм надають статус через те, що вони є біженцями. Не кожна жінка, яка шукає притулку, буде зрештою визнана біженкою, але кожна біженка є шукачкою притулку.

Редакційна група:

Бабак Мирослава, експертка з ґендерних питань

Давліканова Олена, координаторка проєктів Представництва Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні

Дмитрієва Марія, спеціалістка з ґендерних питань, тренерка з ґендерної політики і ґендерної чутливості, координаторка фб-спільноти Фемінізм УА

Компанцева Лариса, докторка філологічних наук, професорка Національної академії Служби безпеки України

Козир Марія, референтка Апарату Урядової уповноваженої з питань ґендерної політики

Левченко Катерина, докторка юридичних наук, кандидатка філософських наук, професорка, Урядова уповноважена з питань ґендерної політики, заступниця голови Комісії Ради Європи з ґендерної рівності

Скорик Марфа, кандидатка філософських наук, старша наукова співробітниця, директорка Київського інституту ґендерних досліджень

Суслова Олена, Голова правління Інформаційно-консультативного жіночого центру

Представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні

Марсель Рьотіг | Директор Представництва Фонду
в Україні
вул. Пушкінська, 34, м. Київ, 01004, Україна
Тел.: +38-044-234-00-38 | Факс: +38-044-451-40-31

Всі тексти доступні на веб-сайті:

<http://www.fes.kiev.ua>

Замовлення / контакти:

mail@fes.kiev.ua

Комерційне використання всіх публікацій та інших матеріалів, виданих Фондом ім. Фрідріха Еберта (ФФЕ), не дозволяється без письмового дозволу ФФЕ.

Погляди, висловлені в цій публікації, не обов'язково відображають погляди Фонду ім. Фрідріха Еберта (або організацій, де працюють автори).

Це видання друкується на папері, отриманому з лісового господарства сталого ведення.

